

ANAVATAN PARTİSİ PROGRAMI

ANAVATAN PARTİSİ
6 KASIM 1983
SEÇİM BEYANNAMESİ

HÜKÜMET PROGRAMI

ANAVATAN PARTİSİ PROGRAMI

ANAVATAN PARTİSİ
6 KASIM 1983
SEÇİM BEYANNAMESİ

HÜKÜMET PROGRAMI

İÇİNDEKİLER

ANAVATAN PARTİSİ PROGRAMI	7
GENEL ESASLAR	17
İKTİSADİ POLİTİKA	25
SOSYAL POLİTİKA	35
KAMU İDARESİ	43
DIŞ POLİTİKA	47
ANAVATAN PARTİSİ 6 KASIM 1983 SEÇİM BEYANNAMESİ	49
TEMEL GÖRÜŞLER	83
İKTİSADİ POLİTİKA	89
SOSYAL POLİTİKA	115
KAMU İDARESİ	131
DIŞ POLİTİKA	141
HÜKÜMET PROGRAMI	143

ANAVATAN

PARTİSİ
1983

ANAVATAN PARTİSİ PROGRAMI

Ö N S Ö Z

*ANAVATAN PARTİSİ 20 Mayıs 1983 günü kuru-
larak memleketimizin siyasi hayatında yerini almıştır.*

*Partimizin sembolü bal petekleri ile donatılmış Tür-
kiye haritası ve balarısıdır. ARI çalışkanlığı, PETEK aziz
vatanımızın en ücra köşesine kadar mamur hale getiril-
mesini ifade etmektedir.*

*Programımızda ülkemizin meseleleri ve bunların çö-
zümü için neler düşündüğümüz kısa, açık ve özlü bir şe-
kilde ifade edilmiştir.*

*Gayemiz bu program etrafında birleşmeyi sağlayarak,
yepyeni, kavgasız, Türkiye'yi ileri ve modern bir ülke
haline getirecek bir siyasi tablo oluşturmaktır.*

*Milliyetçi, muhafazakâr, sosyal adaletçi ve rekabete
dayalı serbest pazar ekonomisini esas alan bir siyasi par-
tiyiz.*

*Bunun için daha önceki siyasi eğilimleri ne olursa
olsun programımıza inananları birliğe, beraberliğe davet
ediyoruz.*

Burası br hizmet kapısıdır.

*Milletimize en iyi şekilde hizmet edebileceğimize ina-
nıyor, yüce Allah'ın gayretlerimizde bize yardımcı olma-
sını diliyoruz.*

TURGUT ÖZAL
ANAVATAN PARTİSİ
GENEL BAŞKANI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	9
GİRİŞ	13

Birinci Bölüm

GENEL ESASLAR

Madde 1 — Gaye	17
Madde 2 — Devlet	18
Madde 3 — Adalet	19
Madde 4 — Hürriyet	20
Madde 5 — Demokrasi ve Demokratik Düzen	20
Madde 6 — Din ve Laiklik	21
Madde 7 — Basın ve Yayın	22
Madde 8 — Planlama	22

İkinci Bölüm

İKTİSADİ POLİTİKA

Madde 9 — İktisadî Politikanın Esasları	25
Madde 10 — İktisadî Kalkınmada Devletin Rolü	28
Madde 11 — İktisadî Kalkınmada Fertlerin Rolü	27
Madde 12 — Tasarruflar	28
Madde 13 — Vergiler	28
Madde 14 — Altyapı Yatırımları	29
Madde 15 — Köy ve Tarım	29

Madde 16 — Sanayi	31
Madde 17 — Hizmetler	32
Madde 18 — Esnaf ve Sanatkar	33

Üçüncü Bölüm

SOSYAL POLİTİKA

Madde 19 — Sosyal Politikanın Esasları	35
Madde 20 — Sosyal Kalkınmada Devletin Rolü	35
Madde 21 — Eğitim ve Öğretim	36
Madde 22 — Aile	37
Madde 23 — Çalışma Hayatı	38
Madde 24 — İstihdam	39
Madde 25 — Sağlık	39
Madde 26 — Gençlik	40
Madde 27 — Kültür ve Sanat	41
Madde 28 — Şehirleşme	41
Madde 29 — Konut	42

Dördüncü Bölüm

KAMU İDARESİ

Madde 30 — Kamu İdaresinin Esasları	43
Madde 31 — Milli Savunma	44
Madde 32 — Emniyet ve Asayiş	45
Madde 33 — Devlet Memurları	45
Madde 34 — Mahallî İdareler	46

Beşinci Bölüm

DIŞ POLİTİKA

Madde 35 — Dış Politikanın Esasları	47
--	----

G İ R İ Ő

Gücünü tarihinden, millî ve manevî değerlerinden alarak, geleceğe güvenle bakan büyük Milletimizin, demokrasiye bağlı vatansever evlâtlarının üzerine düşen tarihi görev ve sorumluluğun, hür, bağımsız, gelişmiş, itibarlı ve güçlü Türkiye idealinin hizmetkârları ve teminatı olabilme yolunun, millî hedefler etrafında birleşerek, dürüst, medeni ve ölçülü bir siyasi faaliyette bulunmak olduğuna inanırız. Siyaseti aziz Milletimiz için mukaddes bir fazilet ve hizmet yarışı olarak telâkki eder, siyasi faaliyetin müsamaha ve olgunlukla, kavgadan uzak, medeni bir şekilde yürütölmesini düstur ittihaz ederiz. Demokratik siyasi mücadelenin tek yolu ikna, uzlaşma ve fikirlerine hürmet etmek olmalıdır.

Aziz Milletimiz çekişmenin, kavganın ve bölücölüğün hiçbir zaman yanında olmamıştır. Geçmişte şu veya bu şekilde kavgaya itilenler veya kendini kavganın içerisinde bulanlar muzdariptir. Kırgınlıkların giderilmesine, yaraların sarılmasına, dostluğun, kardeşliğin ve dayanışmanın geliştirilmesine zaruret vardır.

Millî birliğin muhafazası ve idamesi için Milletçe büyük bir dikkat ve gayret sarfetmemizin zarureti, bilhassa yakın tarihimizde cereyan eden üzücü olaylar sebebiyle

daha iyi anlaşılmıştır. Aziz vatanımız, dış mihrakların, siyasi ve ideolojik ihtirasların sebep olduğu bölücülük, terör ve anarşi sonucu büyük bir tehlikeye sürüklenmiş, son çare olarak, Silâhlı Kuvvetlerimiz 12 Eylül 1980 tarihinde yaptığı müdahale ile bu tehlikeli gidişe son vermiştir.

Bu müdahalenin hemen akabinde Silâhlı Kuvvetlerimiz millete verdiği asker sözünün birer birer yerine getirildiğini görmenin verdiği güvenle, demokrasiye geçişin son safhasının da başarı ile tamamlanacağına inanıyoruz.

Milli birlik ve bütünlüğümüzün tartışma konusu dahi yapılmamasını, başta işsizlik olmak üzere, sosyal ve iktisadi meselelerimizin sürekli iyileştirilmesini, geleceğimizin teminatı olan gençlerimizin modern ve ileri Türkiye idealine bağlı, milli ve ahlâki değerlerimizi benimsemiş, ilmi düşünceye sahip olarak yetiştirilmelerini, Memleketimizin bir daha böyle tehlikelere düşmemesinin temel şartı sayarız.

Ülkemiz, insanımızın çalışkanlığı ve kabiliyeti, tabii kaynakları ve coğrafi avantajlarıyla gelişmişliğin zirvesinde yer almaya lâyıktır. Bu cennet vatan tarih boyunca dünyanın en ileri medeniyetlerini bağrından çıkarmanın haklı gururuna, bu aziz Millet de gelişmiş ve medeni olmanın tarihi tecrübesine sahiptir. Milletler arasındaki medeniyet yarışında geri kalmamızın meşru ve makûl bir sebebi olamaz. Milletimize doğru hedefler gösterildiği, önüne konulan manialar kaldırıldığı, birlik ve beraberliği bozulmadığı müddetçe aşamıyacağı engel, çözümiyeceği mesele yoktur.

Bu inanç ve heyecanla memleketimizin önünde yeni başlayan dönem içerisinde cehalet, işsizlik ve fakirlik mut-

laka ortadan kaldırılmalı, refah tabana ve geniş kitlelere yayılmalıdır. Bölgeler arasındaki gelişmişlik farkları asgariye indirilmelidir. Konut meselesi kısa zamanda netice alıcı doğru bir yola mutlaka sokulmalıdır. Devlet-vatandaş münasebetlerinde yeni bir anlayışla itimat esas alınarak bürokratik işlemler asgariye indirilmelidir. Devleti vatandaşa rakip değil, onun gücünü ve kabiliyetini geliştiren, teşvik eden bir yardımcı olarak görüyoruz.

Bugün Türkiye'yi az gelişmiş bir ülke olarak görmek mümkün değildir. Bu neticenin alınmasında emeği geçen, milletimize fedakârca hizmet eden devlet adamı, idareci ve vatandaşlarımıza şükranlarımızı arzetmeyi vefa borcumuzun tabii bir ifadesi sayarız.

Memlekete sahip, millete hizmetkâr, ancak yapabileceğini va'deden ve va'dinde mutlaka duran, dostluğu, kardeşliği, sevgi ve barışı şiar edinmiş bir anlayışla, bu vatana en verimli bir şekilde hizmet edebileceğimize ve ülkemizi milletlerarası camiada mümtaz ve lâayık olduğu seviyeye çıkarabileceğimize inanıyoruz.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL ESASLAR

Madde 1 — GAYE

ANAVATAN PARTİSİ :

Milli hakimiyeti ve milletin üstünlüğünü, milli birlik ve bütünlüğü herşeyin üzerinde telâkki eden,

Millet iradesinin tecellisinin ve millet hakimiyetinin tesisinin ancak halkın serbest oyunun esas olduğu hür demokratik düzen içerisinde mümkün olabileceğine inanan,

İnsan temel hak ve hürriyetlerini vazgeçilmez kabul eden,

«Adalet mülkün temelidir» anlayışına sahip,

Milliyetçiliği, milli ve manevi değerlere bağlılığı düstur ittihaz eden,

Cumhuriyetimizin kurucusu büyük önder Atatürk'ün ilke ve inkılâbları istikametinde muasır medeniyet seviyesine erişmeyi hedef alan,

«Asıl olan fertlerin ve toplumun mutluluğudur» görüşü içerisinde sosyal adalete ve fırsat eşitliğine inanmış,

İktisadi kalkınmanın hızlandırılmasını, işsizliğin ve fakirliğin kaldırılmasını, gelir dağılımı farklılıklarının azaltılarak refahını yaygınlaştırılmasını öngören,

İktisadi gelişmede fertlerin teşebbüs gücünü esas kabul eden,

Geleceğimizin teminatı olan gençlerimizin modern ve ileri Türkiye idealine bağlı, millî ve ahlâkî değerlerimizi benimsemiş, ilmi düşünceye sahip, herkese karşı sevgi, saygı ve müsamaha besleyen medenî bir insan olarak yetiştirmelerini millî eğitimin esası sayan,

Demokratik siyasi mücadelede tek yolu ikna, uzlaşma ve fikirlerine hürmet olarak gören; hür, bağımsız, gelişmiş, itibarlı, büyük ve güçlü Türkiye idealine ulaşmayı gaye edinmiş bir siyasi partidir.

Bu programda ve bu programda belirtilen esasların ışığında öngörülen hususların gerçekleşmesi maksadıyla her çeşit sosyal, iktisadi, idarî, hukukî, politik ve diğer tedbirlerin alınması ve uygulanması için çalışmayı ve mücadele etmeyi aziz milletimize karşı vazgeçilmez görevimiz sayar, siyasi parti oluşumuzun sebebi görürüz.

Madde 2 — DEVLET

Devlet, başta vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünün korunması olmak üzere, yurdun savunması, emniyet ve asayişin sağlanması, adaletin temini, sosyal ve iktisadi faaliyet ve hizmetlerin en verimli bir şekilde yapılabilmesi maksadıyla gene millet tarafından kurulu müesseselerden meydana gelir.

Devlet millet için vardır. Devletin millet ile bütünleşmesi esastır.

Sosyal adalet, sosyal güvenlik ve sosyal yardımın düzenlenmesi ve sağlanması; sosyal hizmet ve faaliyetlerin tanzim, teşvik ve yönlendirilmesi ve gereğinde doğrudan yapılması devletin başlıca görevleri arasındadır.

İktisadi faaliyetlerde devlet genel olarak bütün millete hitap edecek altyapı mahiyetindeki hizmetlere yönelmelidir.

Asıl olan devletin zenginliği sonucu milletin zenginliği değil, milletin zenginliği sonucu devletin zengin olmasıdır.

Devlet müesseselerinin kuruluşunda ve işleyişinde temel prensip işlemlerin müessir, süratli ve verimli bir şekilde yürütülmesidir. Bunun için sistem açık, basit ve kolayca anlaşılır olmalıdır. Devlet kuruluşlarının hakiki veya hükmi şahıslarla ilişkilerinde itimat esastır, şüphe istisnadır.

Sistemin işleyişinde iyiliğin ve faziletin hakim kınması, verimin geliştirilmesi hedefimizdir.

Madde 3 — ADALET

Adalet mülkün temelidir.

Adaletin temini ve dağıtımı devletin temel görevleri arasındadır.

Adalet, hak ve hürriyetlerin teminatı olduğu kadar, hürriyetlerin kamu menfaatları dışında kullanılmamasının da teminatıdır.

Kanun önünde eşitlik esastır.

Adaletin vatandaşlar arasında herhangi bir ayırım yapılmaksızın gerçekleştirilmesi, milli birlik ve beraberliğin tesisinde ve devlete güvenin temininde asli unsurdur.

Adalet süratle yerine getirilmeli, cezalar müessir ve caydırıcı olmalıdır.

Yargı organlarının bağımsızlığı ve tarafsızlığı esastır.

Madde 4 — HÜRRİYET

Toplumun maddi ve manevi olarak yükselmesinde ve yücelmesinde temel unsur insandır.

Herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde ifadesini bulan bu hak ve hürriyetlerin sağlanması ve teminat altına alınması için hukuka bağlı ve hukukun üstünlüğünü esas alan devlet nizamını temel şart görürüz.

Madde 5 — DEMOKRASİ VE DEMOKRATİK DÜZEN

Milleto en iyi hizmet verebilmesi, devlet idaresinde milletin en iyi şekilde temsil edilebilmesi ancak demokratik düzen ile mümkün olabilir.

Demokratik düzen insan hak ve hürriyetlerine saygının en yüksek olduğu, insan hak ve hürriyetlerinin en iyi şekilde korunduğu rejimdir.

Temel vasıfları adalet ve hukukun üstünlüğü olan demokratik düzen, insan şeref ve haysiyetinin, söz, düşünce, kanaat, din ve vicdan hürriyetinin en güvenilir teminatıdır.

Millet hakimiyeti demokratik düzenin esasıdır.

Cumhuriyet devlet ve demokrasi anlayışımızı mükemmel olarak ahenkleştiren bir idare şeklidir.

Halkın serbest oyu ile seçilmiş üyelerden kurulu Türkiye Büyük Millet Meclisi milli iradenin ve millet hakimiyetinin en üst seviyede tecelli ettiği müessesedir.

Cumhurbaşkanlığını, her türlü tartışmanın dışında tutulması gereken, demokratik siyasi nizam içerisinde tarafsız, devletin ve milli birliğin en yüksek seviyede temsil edildiği bir makam olarak görürüz.

Siyasi partiler demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

İstikrarlı ve kuvvetli hükümet devlet idaresinin müessir bir şekilde yürütülmesinin ilk şartıdır.

Demokratik düzeni, insan hak ve hürriyetlerini zedelemeye, tahrip etmeye, ortadan kaldırmaya yönelik her türlü hareketin karşısındayız.

Demokratik düşünce ve haklara karşı olan her çeşit rejimi ve tasarrufu reddederiz.

Madde 6 — DİN VE LÂİKLİK

Herkes Anayasamızın teminatı altında vicdan, dini inanç ve ibadet hürriyetine sahiptir.

Maddi ve manevi gelişmeyi birlikte sağlamanın zaruretine inanırız.

Yüksek ahlâk sahibi dengeli bir nesil yetiştirilebilmesini teminen, devletin ilk ve orta öğretim kurumlarında

dini eğitim ve öğretim yapılması için gerekli tedbirleri almasını zorunlu görürüz.

Lâikliği, manevi değerlerin korunmasında, vicdan, dinî inanç ve ibadet hürriyetinin uygulanmasında ve dinî kültürün geliştirilmesinde kısıtlayıcı bir unsur olarak anlamıyoruz.

Madde 7 — BASIN ve YAYIN

Söz, düşünce ve kanaat hak ve hürriyetlerinin kullanılmasında, kamu oyunun sağlıklı bir şekilde teşekkülünde, basın ve yayını hür demokratik düzenin temel vasıtaları arasında telâkki ederiz.

Radyo, televizyon, gazete, dergi, kitap gibi haberleşme vasıtaları ilim, kültür ve sanatın gelişmesi ve yayılmasında da önemli görev ifa ederler.

Devletin murakabesinde bulunan radyo, televizyon ve diğer basın ve yayın vasıtalarının tarafsızlığı esastır.

Madde 8 — PLANLAMA

Sosyal ve iktisadi gelişmenin ahenkli, süratli, verimli olması, kaynakların en iyi şekilde değerlendirilmesi için planlamayı önemli görürüz.

Kaynak ve tasarrufların arttırılması ve en iyi şekilde kullanılması, sosyal ve iktisadi gelişmenin hızlandırılması, fakirliğin kaldırılması, işsizliğin yok edilmesi, farklılıkların adil ve pratik ölçüler içinde giderilmesi, refahın ahenkli ve dengeli olarak kitlelerle yayılması planlamada ana hedefimizdir.

Partimiz, katı ve doğmatik merkezi plânlamanın tamamiyle dışında, demokratik, kuruluşların ve fertlerin kabiliyetlerini ve teşebbüs güçlerini kullanmalarına, ve geliştirilmelerine imkân veren, düzenleyici, yönlendirici ve denge kurucu bir plânlama anlayışına sahiptir.

İKİNCİ BÖLÜM

İKTİSADİ POLİTİKA

Madde 9 — İKTİSADİ POLİTİKANIN ESASLARI

İktisadi gelişmenin hızlandırılması, sosyal dengenin iyileştirilmesi, fertlerin kabiliyet ve çalışmalarına göre gelişme arzularının teşvik edilmesi, guruplar arasındaki gelir dağılımı farklılıklarının pratik ölçüler içinde azaltılması, bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının asgariye indirilmesi, fakirliğin kaldırılarak refahın yaygınlaştırılması iktisadi gelişme politikamızın esasını teşkil eder.

Toplumdaki çeşitli grup menfaatlerinin bir bütünün tamamlayıcı unsurları olduğuna, bunların ahenkli bir şekilde milli menfaatler çerçevesinde birbiriyle telif edilebileceğine inanırız.

Ekonominin tabii kanunları içinde gelişmesini sağlamak üzere, ülke menfaatleri doğrultusunda müdahale ve tahditlerin asgariye indirilerek, rekabet şartlarının hakim kılındığı serbest pazar ekonomisinin uygulanması ekonomik sistem tercihimizdir. Büyük halk kitlelerine yeterli, kaliteli ve ucuz mal ve hizmet sunulmasının en iyi şekilde bu sistem içerisinde mümkün olabileceğine inanıyoruz.

Dış borçlanmayı ve dış yatırımları karşılıklı menfaatlerin dengelenmesini öngören bir anlayış içerisinde faaliyetli buluruz.

Bu genel hedeflere erişebilmesi için ilkeler şunlardır;

— Tasarrufların teşviki, tasarrufların ve kaynakların verimli ve süratli bir şekilde kullanımıyla, yatırım ve üretim artışının, istihdam imkânlarının geliştirilmesi,

— Dış ödemeler dengesinin istikrarlı ve sürekli çözüme kavuşturulması, ihracatın artırılarak milli gelir içindeki payının yükseltilmesi; dış müteahhitlik, taşımacılık, turizm gibi döviz kazandırıcı hizmetlerin teşviki,

— Enflasyonun çok düşük seviyelerde tutulması, fiyat istikrarının sağlanması,

— İktisadi, mali, para ve kredi politikalarında, karar bütünlüğünün sağlanması ve uygulamanın ahenk içinde yürütülmesi,

Madde 10 — İKTİSADİ KALKINMADA DEVLETİN ROLÜ

İktisadi gelişmenin güvenli ve sürekli bir şekilde yapılabilmesi için devletin başlıca rolü istikrarın teminidir. Bu maksatla yurt içinde emniyet ve güvenin sağlanması, yurdun savunması, yurt dışında memleketin ve vatandaşların haklarının korunması, adaletin en iyi şekilde tevzii devletin asli görevleridir.

İktisadi kalkınmada devletin esas fonksiyonu tanzim edici olması, fertlerin ve kuruluşların iktisadi münasebetlerini düzenleyici, ihtilafların halli, iktisadi istikrarın sağlanmasına matuf sık sık değişmeyen kaideler koyması, engellerin kaldırılarak verimin yükseltilmesidir.

Devletin tanzim edici ve yönlendirici fonksiyonu genel seviyede olmalı, detaylara müdahale edilmemelidir.

İktisadi kalkınmada devletin doğrudan yürüteceği faaliyetler genel olarak bütün millete hizmet veren, esas itibariyle altyapı mahiyetindeki işlerin yapılmasıdır.

Bütün milletin istifadesine açık olabilecek orman, su, maden, enerji gibi sahalar devletin varlığı olarak düşünülmelidir.

Bahis konusu tabii kaynakların mülkiyeti devlet tasarrufunda olmakla beraber, geliştirme ve işletme hakları devletin koyacağı esaslar içinde fertlere veya fertlerin bir arada kuracağı teşebbüslere bırakılabilir.

Devlet sanayi ve ticarete ana prensip olarak girmemelidir. İstisnai olarak geri kalmış bölgelerde sınai tesisler kurabilirse de, bu teşebbüsler kısa zamanda millete devredilmelidir.

Sanayi ve ticarete devletin esas rolü tanzim ve teşvik edici olmasıdır.

İktisadi faaliyetlerde devlet vatandaşın rakibi değil, aksine ona hizmet eden, gelişmesini kolaylaştıran bir yardımcıdır.

Madde 11 — İKTİSADÎ KALKINMADA FERTLERİN ROLÜ

Sanayi, tarım ve ticarete mal ve hizmet üretiminin en süratli ve verimli şekilde yapılabilmesi, fertlerin kabiliyetlerini ve teşebbüs güçlerini iktisadî gelişmenin temel unsuru sayan bir sistem içinde mümkün olabilir. Hür teşebbüsü meydana getiren ferdi işletmeler, kooperatif ve şirketler sistemin temel uygulama araçlarıdır.

Madde 12 — TASARRUFLAR

Özel tasarrufun teşviki ve tasarrufların en verimli yatırım alanlarına yönlendirilmesi iktisadi politikamızın temel esaslarındandır.

Kredilerin aşırı teminata dayanan bir sistem içinde dağıtımından ziyade verimi yüksek projelere tahsis edilmesi kaynakların en iyi şekilde değerlendirilmesi bakımından büyük önem taşır.

Mali piyasa ve sermaye piyasasının geliştirilmesi için modern ve bünyemize uygun sistem ve vasıtaların tatbikini faydalı görmektediriz.

Madde 13 — VERGİLER

Devletin genel iktisadi politikası ile vergileme arasında doğrudan bir ilişki vardır. Devletin gayri iktisadi ve zarar eden yatırımlara girmemesi, iktisadi gelişmede fertlerin teşebbüs gücünün esas alınması, devletin tanzim ve teşvik edici bir rol oynamasından dolayı devletin masrafları nisbi olarak azalacaktır. Böylece aşırı vergileme ihtiyacı ortadan kalkacağı gibi vatandaşa daha müessir ve faydalı hizmetler vermek mümkün olacaktır.

Vergilemenin ana prensipleri şunlardır

- Vergiler sayıca az, basit, kolay anlaşılır olmalıdır.
- Vergiler adil, genellikle herkesin kolaylıkla verebileceği nisbette tutulmalıdır.
- Vergileme kurumlaşmayı ve yatırımları teşvik etmelidir.
- Vergileme israfı önlemelidir.

Madde 14 — ALTYAPI YATIRIMLARI

Enerji, kara ve demir yolu, liman, yurtiçi ve yurtdışı haberleşme; kara, hava, deniz ulaştırması gibi temel alt-yapı yatırımlarını devletin asli görevleri arasında telakki ederiz.

İktisadi ve sosyal kalkınmanın başlıca unsuru gördüğümüz bu yatırımların sûratle gerçekleşmesini sağlamak hedefimizdir.

Kendini iktisadi olarak geri ödeme gücüne sahip projelerin devletin koyacağı esaslar çerçevesinde halkın iştirakıyla yapılmasının teşvik edilmesini faydalı buluruz.

Madde 15 — KÖY VE TARIM

Köylü memleketimizin efendisidir. Tarım hizmetleri zahmetli ve fedakârlık istiyen işler olduğu kadar; tarım ürünleri de iktisadi gelişme seviyesi ne olursa olsun toplumun zaruri ihtiyaç maddeleridir.

Köylümüz sosyal yapımızın ana istikrar unsurudur.

Tarım üretimi ise iktisadi gelişmenin, özellikle sanayi sektörünün başlıca kaynağıdır.

Türkiye su, toprak ve iklim şartları itibariyle mevcut üretime göre çok daha fazla üretimin yapılabileceği bir potansiyele sahiptir.

Halen nüfusumuzun yarısı tarımla iştigal etmektedir. Milli gelirin dağılışı bakımından şehirlerde ve köylerde yaşayanlar arasında büyük fark görülmektedir.

Başta tarımın mekanizasyonu olmak üzere, muhtelif sebeplerle köyden şehire göçün önümüzdeki yıllar boyunca devam edeceği muhakkaktır.

Bu bakımdan tarım sektöründe hızlı bir gelişmenin sağlanabilmesi için ilkeler aşağıda belirtilmiştir :

— Başta yol, su, elektrik olmak üzere, köy ve şehir arasındaki altyapı ve medenî imkân farklılıkları giderilmelidir.

— Tarım ve tarıma dayalı sanayi ilişkileri üretim-pazarlama zinciri içinde bir bütün olarak ele alınmalıdır.

— Ormanlarımızda, modern işletmecilik esasları uygulanması, orman ile orman köylüsü arasında iktisadî ilişkileri güçlendirecek tedbirlerin alınması gerekmektedir.

— Hayvancılığın ve buna dayalı et, süt ve diğer ürünler sanayi ile su ürünlerinin her yönüyle geliştirilmesi zorunludur.

— Tohumculuğun geliştirilmesi için gerekli bütün tedbirler ve teşvikler alınmalıdır.

— Gübre, tarım alet ve makinaları sanayi ve tarımsal ilaçlar konusunda yatırımlar teşvik edilmelidir.

— Yeraltı ve yerüstü sulama faaliyetleri hızlandırılmalıdır.

— Tarım ürünlerinde kalite ıslahı, standardizasyon ve ambalajlama konularına büyük önem verilmelidir.

— Üretimin verimli bir şekilde yapılabilmesi için krediler yeterli seviyeye getirilmeli, teminat sistemi makûl esaslara bağlanmalı ve kolaylaştırılmalı; tarım ürünlerinin

en iyi şekilde değerlendirilmesi için kredi ve pazarlama desteği sağlanmalıdır.

— Tarımda teknolojik gelişmenin ve iktisadi verimliliğin dikkate alınarak, çiftçi ailesi gelirinin aile başına ortalama milli gelir seviyesine yükseltilmesini öngören bir tarım reformunun yapılmasını faydalı buluyoruz.

— "Tarımsal araştırma ve yayım hizmetlerine ağırlık verilmelidir.

— Devletin köye ve tarıma hizmet veren kuruluşları aynı çatı altında toplanmalıdır.

— Tabii şartlar ve afetler dolayısıyla çiftçinin uğradığı zararların telâfi edilmesini zorunlu görüyoruz.

Madde 16 — SANAYİ

Sanayi en hızlı gelişme potansiyeline sahip olan sektördür. Sanayileşme politikamızın esasını, genel kaide olarak devletin doğrudan sanayi teşebbüslerine girmemesi bunu millete bırakması teşkil eder. Devlet sanayileşmede teşvik ve tanzim edici bir rol oynamalıdır.

Sanayileşme politikamızın hedefi modern ve gelişmiş ülkelerin sanayileşme seviyesine erişmektir.

Sanayileşmenin verimli ve süratli bir şekilde realize edilebilmesi yapısal değişikliği de içine alan bir programın uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu programın temel ilkeleri şöyledir :

— Sanayinin bütün yurda pratik ve gerçek ölçülerde yayılması için devletin altyapı ve hizmet yatırımlarını yapması,

— Sanayi tesislerinin düşük maliyetle ve düzenli olması için organize sanayi bölgelerine önem verilmesi,

— Yatırımların ve ihracatın teşvik edilmesi,

— Sanayideki aşırı gümrük korumalarının makûl seviyelere gelitirilmesi,

— Teknoloji ve mühendislik bilgisinin memlekete kolay akışının temini,

— Kamu iktisadi teşebbüslerinin zaman içerisinde millete devredilmesi,

— Sanayide devlet tekelleri dahil, tekellerin kaldırılması,

— Enerji ve maden konularında gelişmenin hızlanması için fertlere ve fertlerin meydana getireceği kuruluşlara Devletin tesbit edeceği esaslar dahilinde yatırım ve işletme hakkı verilmesi,

— Dış yatırımların teşviki için karşılıklı menfaatları dengeleyen istikrarlı bir ortamın tesis edilmesi.

Madde 17 — HİZMETLER

Gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde millî gelirin yarısı veya yarıdan fazlası hizmet sektöründe teşekkül eder. Sosyal gelişmenin, tarımın ve sanayinin gelişmesi hizmet sektörüyle doğrudan ilgilidir. İstihdamın en yoğun olduğu sektördür.

Ülke ekonomisinin dışa açılmasında, dış ödemeler dengesinin tesisinde, ihracat ve dış pazarlama ile birlikte dış müteahhitlik hizmetleri öncelik taşımaktadır.

İç ve dış ticaret, turizm, müteahhitlik, taşımacılık ve transit taşıma hizmetlerinin kolaylaştırılmasını ve geliştirilmesini sağlayacak tedbir ve teşviklerin alınmasını zorunlu görüyoruz.

Madde 18— ESNAF ve SANATKÂR

İktisadi ve sosyal bünyemizde, hizmet, üretim ve istikrar unsuru olarak esnaf ve sanatkârın önemli bir yeri vardır. Esnaf ve sanatkârlar emek ve sermayenin birleştiği, teşebbüs gücünün gelişmesi için tabii şartların mevcut olduğu meslekler topluluğudur.

İktisadi ve sosyal yapımızın temel unsurlarından saydığımız esnaf ve sanatkârların kredi ve pazarlama imkânlarının, sanayi ilişkilerinin iyileştirilmesi; eğitim, bilgi ve teknik yardım yönünden güçlendirilmeleri, küçük sanayi sitelerinin geliştirilmesi, mesleki dayanışmayı teşvik edici tedbirlerin alınması gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL POLİTİKA

Madde 19 — SOSYAL POLİTİKANIN ESASLARI

Kalkınmada asıl hedef sosyal gelişmenin sağlanmasıdır.

Sosyal gelişmenin sürekliliği ve gerekli kaynakların artan bir şekilde temini iktisadi gelişme ile yakından ilgilidir. Bu itibarla sosyal ve iktisadi gelişme arasındaki ahenğin ve dengenin korunması önemlidir.

Hedef olarak sosyal adaletin, fırsat eşitliğinin sağlanması, refahın yaygınlaştırılması sosyal politikamızın temel unsurlarını meydana getirir.

Madde 20 — SOSYAL KALKINMADA DEVLETİN ROLÜ

İstihdam, eğitim ve öğretim, sağlık, konut, şehirleşme ile ilgili hizmet ve faaliyetlerin tanzim, teşvik ve yönlendirilmesini sosyal kalkınmada devletin tabii görevleri arasında sayarız.

Çiftçi, küçük esnaf ve sanatkar, işçi, memur, emekli, dul ve yetimler ile kimsesizlerin sosyal güvenliğe kavuş-

turulmaları, eğitim ve öğretimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması, bütün vatandaşlarımızın sağlık hizmetlerinden yararlanmaları sosyal güvenlik anlayışımızın esaslarını teşkil eder.

Devletin sosyal güvenlik ve sosyal yardım politikası ve uygulama esasları ölçülü, çalışmamayı teşvik edici değil, muhtaçların korunmalarına gelişmelerine yararlı hale gelmelerine yönelik olmalıdır.

Devlet gönüllü sosyal dayanışmayı; bilhassa geleneksel sosyal dayanışma esaslarını ve kuruluşlarını, toplumumuzun temelini teşkil eden aile sistemi içindeki sevgi, şefkat ve saygıdan kaynaklanan tabii sosyal dayanışmayı idame ve teşvik edecek tedbirleri almalıdır.

Madde 21 — EĞİTİM ve ÖĞRETİM

Geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın ve gençlerimizin modern ve ileri Türkiye idealine, Atatürk ilke ve inkılablarına bağlı, milli ve ahlâki değerlerimizi benimsemiş, bilgili, ilmi düşünceye sahip, herkese karşı sevgi ve müsamaha besleyen medeni birer insan olarak yetişmelerini milli eğitimin esası sayarız.

Eğitim ve öğretim ferdin ve toplumun maddi ve manevi kalkınmasında milli ve ahlâki değerlerin korunmasında ve gelişmesinde, kültür, sanat ve medeniyetin gelişmesinde ve geleceğe aktarılmasında, ilmin ve ilmi düşünce- nin kazanılmasında temel rolü oynar. Genel olarak fertlerin ve milletlerin sosyal ve iktisadî seviyeleri eğitim ile doğrudan doğruya ilgilidir.

Eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğinin sağlanması esastır.

Eğitim ve öğretim devletin başlıca görevleri arasındadır. Ancak devletin koyacağı kaideler içerisinde fertlerin ve özel kuruluşların da eğitim ve öğretim hizmetleri yapabilmeleri sağlanmalıdır.

Herkesin yapmakla zorunlu olduğu ilk öğretim dışında, sayı, çeşit ve vasıf itibarıyla eğitim ve öğretim hizmetleriyle memleketin iktisadi ve sosyal hedefleri arasında irtibat kurulması elzemdir.

Yüksek öğretim kuruluşlarımızda müsbet ilimler, sosyal ve manevi ilimler ile birlikte teorik ve uygulamalı araştırma ve geliştirme faaliyetlerine önem verilmesini; bu kuruluşlarımızın sınıai iktisadi, sosyal ve diğer konularda pratik araştırma ve geliştirmeye yönelmelerini teşvik için gerekli tedbirlerin alınmasını faydalı görürüz.

Orta öğretim seviyesinde teknik eğitim ve mesleki okulların geliştirilmesi zorunludur.

Sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinde kısa sürede verimi arttıracak teorik ve uygulamalı kurslar ile yaygın eğitim faaliyetlerine önem verilmelidir .

Halk eğitimine süreklilik kazandırmak için, okul dışı eğitim ve kültür faaliyetlerinin geliştirilmesine, radyo ve televizyondan müessir bir şekilde faydalanılması gerektiğine inanıyoruz.

Madde 22 — AİLE

Aile milletimizin temelidir.

Toplum hayatının ahenkli ve sağlam bir şekilde devam ettirilmesinde, gençlerimizin yetiştirilmesinde, ahlakın, millî ve manevi değerlerin korunmasında; aile yapımızın tabii

ve tarihi vasıfları olan, örf ve ananelerimiz ile perçinlenmiş bulunan, sevgi, saygı, feragat ve fedakârlığın rolü herşeyin üzerindedir.

Fert ve millet seviyesinde sosyal güvenliğin ilk ve en önemli teminatı ailedir.

Madde 23 — ÇALIŞMA HAYATI

Çalışma hayatının adil, istikrarlı bir sistem içinde yürütülmesi toplumun sosyal ve iktisadi gelişmesinin ölçüsü ve teminatıdır.

Milli ekonomimiz yönünden verimliliği ve çalışmayı teşvik edici esasların uygulanması gerekmektedir.

İşçi ve işverenin aynı gaye için çalışması, karşılıklı hak ve görevlerin adil esaslara bağlanması, mücadele ve kavga yerine meseleleri görüşerek anlaşma yolunun tercih edilmesi hedef olmalıdır. Bu hedef istikametinde gayret gösterildiği takdirde, vatanperver ve sağduyulu işçi ve işverenlerimizin iş barışının tesisi ve idamesinde ve dolayısıyla sosyal ve iktisadi gelişmemizde en doğru yolu seçmiş olacaklarına inanıyoruz.

Sendika kurma, toplu sözleşme, grev ve lokavt hakları hür demokratik nizamda çalışma hayatını düzenleyen temel unsurlardır.

İşçilerimizin çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve iş güvenliğinin sağlanması ile ilgili tedbirler süratle alınmalıdır.

İşçilerimizin mesleki ve teknik yönden gelişmeleri ve vasıflı işçi yetiştirilmesi bakımından işbaşında eğitim, kurs ve seminerler düzenlenmesi önem taşımaktadır.

Yurt dışındaki işçilerimizin her çeşit hak ve menfaatlerinin korunmasını önemli bir görev telakki ederiz.

Madde 24 — İSTİHDAM

Mevcut işsizliğin azaltılması yanında, artan nüfusumuza istihdam imkânlarının sağlanması için sürekli ve yüksek kalkınma hızının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Teknolojik gelişme ve iktisadî verimlilik açısından tarım sektörünün istihdam gücü nisbi olarak zayıflamaktadır. İlâve istihdam imkânları ancak hizmetler ve sanayi sektörlerinde mümkün olabilecektir.

Bu bakımdan tasarrufların arttırılması, imkânlarımızın en iyi şekilde kullanarak kaynak yaratıcı verimli yatırımlara yönlendirilmesi zorunludur.

Orta ve yüksek öğretimin sosyal ve iktisadî hedeflerin gerektirdiği insangücü plânlamasına göre düzenlenmesi şarttır.

Madde 25 — SAĞLIK

Vatandaşlarımızın bedeni ve ruhi sağlığının korunması için gerekli tedbirleri almak veya alınmasını temin etmek devletin asli görevleri arasındadır.

Sağlık hizmetleri sosyal güvenliğin başlıca unsurlarından biridir.

Sağlık hizmetleri vasıflı, güvenilir, kolay erişilebilir, formaliteden uzak ve yurda dengeli bir şekilde yayılı olmalıdır.

Sağlık hizmetlerinin bir bütün olarak ele alınması zorunludur. Toplum sağlığını tehdit eden hastalıklarla mücadele edilmesi, gıda maddelerinde kalite kontroluna ve çevre şartlarının iyileştirilmesine önem verilmesi gerekmektedir.

Hastane ve sağlık ocaklarının sayısı arttırılmalı, modern alet, makina ve araçlar ile teçhiz edilmeleri sağlanmalı, ilaç sanayinin geliştirilmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.

Devletin yapacağı hizmet ve faaliyetlere ilâveten, özel sağlık müesseselerinin kurulmasını teşvik için tedbirler alınmasını faydalı görürüz.

Madde 26 — GENÇLİK

Gençliğimizi bilgili, vatan ve milletin birlik ve bütünlüğünü müdrik, örf ve ananelerimize saygılı, herkese karşı sevgi, saygı ve müsamaha besleyen, Atatürk ilke ve inkılablarına bağlı medeni bir insan olarak yetiştirmeliyiz.

Gençlerimizin ruh, fikir ve beden yönünden mükemmel şekilde gelişmelerini sağlamak hedefimizdir. Bu maksatla normal eğitim ve öğretime ilâveten, okul içinde ve okul dışında fikir, kültür ve sanat, spor ve folklor faaliyetlerinin yapılmasını sağlayacak tedbirler büyük önemi haizdir. Bütün okullarda başlıca spor faaliyetlerinin yapılmasına imkân verecek modern tesislerin kurulması öncelik taşımaktadır.

Orta ve yüksek öğrenim gençliğin meslek hayatına intibakının kolaylaştırılması ve başarılarının arttırılması için önceden çalışma ve tatbikat imkânlarına kavuşturulmaları önemlidir.

Burs ve yurt şartlarının iyileştirilmesi, gençliğin tatil zamanlarını en faydalı şekilde değerlendirmelerini sağlayıcı imkân ve faaliyetlerin desteklenmesi gerektiğine inanırız.

Madde 27 — KÜLTÜR ve SANAT

Kültür ve sanat milletlerin gelişmesinde başta gelen bir değerler manzumesidir.

Kültür ve sanat milli değerlerin korunmasında ve gelişmesinde olduğu kadar, milletlerarası ilişkilerde yakınlaşma ve dayanışmanın temel unsurudur.

Milletimizin sosyal ve kültürel hayatında önemli rolü edebiyat, musiki, resim, folklor, sinema ve tiyatronun geliştirilmesi kültür ve sanat anlayışımızın ana hedefidir.

Eski yapı ve eserlerin korunmasını, yaşatılmasını tarihi ve kültürel mirasımıza saygının tabii bir ifadesi olarak görürüz.

Kütüphanelerin zenginleştirilmesi, modern imkân ve araçlarla teçhiz edilmesi, yurt sathına yayılması, okuma şevk ve alışkanlığının teşvik edilmesi zorunludur.

Türkçemizin yapısını ve güzelliğini zedeleyecek gayretlere izin verilmemeli, ana dilimizin tabii seyir içerisinde gelişmesi sağlanmalıdır.

Madde 28 — ŞEHİRLEŞME

Şehirler toplumun aynasıdır. Bir ülkenin gelişmişlik seviyesi şehirlerinin düzenli ve plânlı oluşu ile ölçülür. Türk insanının gelişmişliğin zirvesinde görmek isteyen par-

timiz, şehirlerimizin ve şehirliilerimizin meselesine büyük bir önem vermenin zarureatine inanmaktadır.

İktisadi ve sosyal yapımızdaki gelişmeler ve nüfus artışı sebebiyle, köyden şehire akımın devam edeceği muhakkaktır. Ancak, şehirleşme politikamız, büyük şehirlerimizi daha da büyötmek değil, yurt sathına dengeli bir şekilde yayılmış, kendi kendine yeterli, orta büyüklükteki şehirlerimizi geliştirmek hedefini esas alacaktır.

İmar plânlarının kısa sürede tamamlanması ve bunların müessir ve disiplinli bir şekilde uygulanmasını sağlayan bir sistemin kurulması zorunludur.

Altyapı, belediye, asayiş ve güvenlik hizmetleri ile birlikte sosyal hizmetler, şehirleşme hızına paralel olarak süratle büyüyen ve bu yüzden de süratle çözüm gerektiren hizmet alanlarıdır.

Belediyeler şehirleşme hizmetlerinin ifasında ana kuruluşlardır. Belediyelerin müessir, süratli ve verimli şekilde hizmet verebilmeleri için sorumluluklarına uygun imkân ve kaynakların sağlanması gereklidir.

Madde 29 — KONUT

Ailede huzur ve mutluluğun ilk şartı sıcak bir yuvadır.

Toplumun hangi kesiminden olursa olsun evinde huzuru olmayan bir insanın işinde verimli ve başarılı olması mümkün değildir. Refahın yaygınlaşması, sosyal adalet ve sosyal güvenliğin temininde de konutun önemi büyüktür.

Düzenli ve ekonomik şehirleşmenin rasyonel araçlarından biri toplu konuttur.

İktisadi sistemin her çeşit imkân ve kaynakları konut yapımı için seferber edilmelidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KAMU İDARESİ

Madde 30 — KAMU İDARESİNİN ESASLARI

Kamu idaresinin müessiriyetini arttırmak maksadıyla bugüne kadar yapılan çalışmalarda meselenin gerçek sebeplerine inilmediği için başarılı olunamamıştır.

Vatandaşa sunulacak hizmetlerin etkili ve verimli olması kamu idaresinin süratle karar alabilmesine, basit ve formaliteden uzak bir şekilde çalışmasına bağlıdır. Bunun esasını devletin memuruna, memurun vatandaşa itimadı teşkil eder. İtimat esas, şüphe istisnai olmalıdır.

Yetki ve sorumluluğun kamu hizmetinin gereklerine uygun olması şarttır.

Değişik birimler tarafından aynı maksada dönük olarak yürütülen hizmetlerin bir arada toplanması, yetki ve sorumlulukların dağınıklıktan kurtarılarak teşkilatlanmada sadeleşmeye gidilmesi, bakanlık ve her seviyede teşkilât sayısının asgariye indirilmesi zorunludur. Buna mukabil kararların ve hizmetlerin aksamasına ve tıkanmasına sebep olan aşırı merkeziyetçi birimlerde ise yetki ve so-

rumluluk hiyerarşisinin yeniden tarifi ve tesbiti gerekmektedir. Vatandaş işlerinin doğrudan yerinde çözülebilmesini teminen mahalli teşkilâtların yetki ve sorumlulukları artırılmalıdır.

Ana hatlarıyla belirtilen bu tesbitler ve hedefler, kanunların, mevzuatın ve teşkilâtlanmanın bir bütün olarak dikkate alındığı, rasyonel bir idari reformun yapılmasını gerektirmektedir.

Takip edeceğimiz iktisadi politikaya paralel olarak kamu sektöründe çalışanların sayısının artırılması yerine, memurların daha seçkin olmaları ve tatminkâr ücret almaları sağlanacaktır.

Böylece milli ekonomide kayıplara sebep olduğu kadar, vatandaşlarımız için eziyet teşkil eden bürokratik formalitelerin de kendiliğinden ~~asgariye~~ indirilmesi veya ortadan kaldırılması temin edilmiş olacaktır.

Madde 31 — MİLLÎ SAVUNMA

Jeopolitik şartlar dolayısıyla, Türkiyemizin her hâl ve şart altında savunmasının yapılabilmesi ve barışın sürekliliğini temin edebilmesi için, milli ve tarihi geleneğimiz olan disiplinli ve kuvvetli bir ordunun varlığı esastır.

Ordumuzun en mükemmel şekilde eğitilmesi, modern silâh, araç ve gereçlerle teçhiz edilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla gerekli imkânların sağlanmasını zorunlu görürüz.

Silahlı Kuvvetler mensuplarının hazarda ve seferde görevlerini güvenli ve başarılı bir şekilde yerine getirebilme-

leri için ücret ve sosyal imkânlarının tatminkâr seviyede olması tabiidir.

Madde 32 — EMNİYET ve ASAYİŞ

Can ve mal güvenliğinin, emniyet ve asayişin sağlanması vatandaşlarımızın huzur ve güven içinde yaşamalarının esasını teşkil eder.

Vatandaşlarımız arasında dostluk, kardeşlik ve dayanışma duygularının geliştirilmesinin, huzur ve güven ortamının tesis edilmesinde başlıca unsur olduğuna inanıyoruz.

Yakın geçmişte cereyan eden olaylar, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünün herşeyin üstünde olduğunu, hiç bir şüpheye yer bırakmaksızın ortaya koymuştur.

Anarşi, terör, bölücülük ve aşırı cereyanlarla sürekli ve müessir bir şekilde mücadele edilmesi şarttır.

Emniyet ve asayiş hizmetlerinin başarıyla yürütülmesi için emniyet ve asayiş teşkilatının modern imkân ve vasıtalarla donatılması zorunludur.

Emniyet mensuplarının eğitim, ücret ve sosyal imkânlarının hizmetin önemine uygun bir seviyeye çıkarılması gerektiğine inanırız.

Madde 33 — DEVLET MEMURLARI

Devlet memurlarını, memleketimiz ve milletimiz için genel mahiyetteki işlerin yürütülmesinde olduğu kadar, devlet ile vatandaş arasındaki ilişkilerin tanziminde temel unsur görürüz.

Memur devletin devamlılığını, itibarını temsil eder. Bu bakımdan terfi, taltif ve ücret sisteminin çalışmayı ve başarıyı teşvik edecek şekilde yönlendirilmesi şarttır.

Devlet memurlarını, yetki ve sorumluluklarına paralel olarak, görevlerini güven içinde ifa edebilmeleri için ücret ve sosyal imkânlarının yeterli seviyeye getirilmesi; mesleki ve idari yönden gelişmelerini sağlamak üzere bilgi, görgü, lisan gibi imkânların arttırılması büyük önem taşımaktadır.

Bilhassa geri kalmış bölgelerimizdeki devlet hizmetlerinin arzu edilen seviyeye yükseltilebilmesi, burada çalışan memurlarımızın ücret ve sosyal imkânlarının iyileştirilmesiyle yakından ilgilidir.

Memleketimize uzun yıllar hizmet etmiş emekli memurlar ile ilgili sosyal ve iktisadi tedbirlerin sürekli değişen hayat şartlarını dikkate alacak şekilde düzenlenmesi gerektiğine kanıiz.

Madde 34 — MAHALLİ İDARELER

Mahalli idareler, il, belediye ve köylerimizin müşterek mahalli ihtiyaçlarının sağlanmasında ana kuruluşlardır.

Kamu idaresinde merkeziyetçiliğin azaltılmasını; bilhassa hizmetlerin müessir, süratli ve verimli bir şekilde yapılabilmesi için mahalli idarelerin yetkiler ve imkânlar yönünden güçlendirilmesini zorunlu görüyoruz.

BEŞİNCİ BÖLÜM

DIŞ POLİTİKA

Madde 35 — DIŞ POLİTİKANIN ESASLARI

Dış politikamızın esası bölgemizde ve dünyada barışın sürekliliğini temin etmektir.

Devletin devamlılığı dış politika felsefemizin temelini teşkil eder. Siyasi mücadelede hassasiyet gösterilmesi zorunlu hususların başında dış politikanın bulunduğu inandırırız.

Yurt savunmasının ve iktisadi gelişmemizin kuvvetlendirilmesi dış politikamızın ana hedefleridir.

Türkiye siyasi, askeri ve iktisadi işbirliği yönünden mensubu bulunduğu Batı Dünyası ile ilişkilerinde, savunma ihtiyaçları yanında iktisadi gelişme ve kalkınmasını hızlandıracak ve menfaatları dengeleyecek daha aktif bir rol oynamalıdır.

Başta yurdumuzun güvenliği olmak üzere kuvvetli bir savunma gücüne sahip olmamız zorunludur. Bunun ilk şartı iktisaden güçlü olmaktır.

İttifaklarımıza sadakatı, dış politikamızda daima güvenilir bir taraf olmayı vecibe sayarız.

Coğrafi mevkimiz ve tarihi bağlarımızın neticesi olarak, Ortadoğu ve diğer İslâm ülkeleri ile ilişkilerimizin geliştirilmesi tabiidir. Her iki camianın mensubu olması dolayısıyla Batı Dünyası ile Ortadoğu arasında köprü kurabilme imkânına sahip Türkiye'nin, başta iktisadi ilişkilerin geliştirilmesi olmak üzere, bölge ve dünya barışının idamesinde önemli katkıları olacağına inanıyoruz.

İnsanlığın müşterek varlığı saydığımız ilim, sanat ve teknolojide milletlerarası işbirliği yapılmasını; hür demokratik nizam, maddi ve manevi değerler itibarıyla aynı hedefleri paylaştığımız ülkeler ile sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesini faydalı görürüz.

ANAVATAN PARTİSİ
6 KASIM 1983
SEÇİM BEYANNAMESİ

Ö N S Ö Z

Aziz Vatandaşlarım,

20 Mayıs 1983 günü kurulan partimiz yurt sathında teşkilatlanmasını tamamlamış, Anayasa, Siyasî Partiler ve Seçim Kanununda öngörülen vecibeleri yerine getirerek 6 Kasım 1983 günü yapılacak Milletvekili Genel Seçimine girmeye hak kazanmıştır.

Partimizin programında ülkemizin meseleleri ve bunlar için düşündüğümüz çözüm yolları kısa, açık ve özlü bir şekilde ifade edilmiştir.

Seçim Beyannamemiz, programımızın ana ilkeleri ve hedefleri istikametinde, aziz milletimizin teveccühünü kazandığımız takdirde, beş yıllık iktidar döneminde neler yapacağımızı, nelere öncelik vereceğimizi ve daha sonraki dönemlerde arzu ettiğimiz idari, sosyal, iktisadi yapı ve hedeflerin oluşması için alınacak tedbirleri ihtiva etmektedir.

Türkiye'yi çetin meseleler beklemektedir.

Meselelerimizde iktisadi taraf ağır basmaktadır.

Orta direğin güçlendirilmesi, enflasyonun düşürülmesi, dış ödemeler dengesinin sağlamlaştırılması, işsizliğin azaltılması, konut sorununun çözümü, Türkiye'nin itibarlı bir ülke haline gelmesi iktisaden güçlenmemize bağlıdır.

Gelir dağılımının zaman içerisinde iyileştirilmesi, gençlik, eğitim, kültür meselelerine önem verilmesi, sosyal güvenliğin geliştirilmesi; milli birlik ve beraberliğin korunarak huzur ve güvenin sağlam temellere dayandırılması gerekmektedir.

Öngördüğümüz tedbirler uzun yılların tecrübesine, ülkemizin gerçeklerine dayalıdır. Herşeyin başında gayret ve fedakârlığın, kararlılığın geldiğine inanıyoruz.

EKONOMİK ve SOSYAL GELİŞMEYİ GÜÇLENDİRME PROGRAMI'nda ülkemizin temel meseleleri özetlenmiş bunların çözümü için ana politikalar, açık ve net tedbirler ortaya konulmuştur.

ANAVATAN PARTİSİ milliyetçi, muhafazakâr, sosyal adaletçi, rekabete dayalı serbest pazar ekonomisini esas alan bir siyasi partidir. Türkiye'yi yepyeni, kavgasız, ileri ve modern bir ülke haline getirmeye azmetmiş insanların partisidir.

Aziz Milletimizin, geçmişte bütün kritik dönemlerde olduğu gibi, sağduyu ve basiretle karar vereceğine, ülke

meselelerine gerçekten vakıf, ne yapacağından emin, dinamik ve ehil kadroları iş başına getireceğine olan inancımız tamdır.

6 Kasım 1983 seçiminin Milletimize, Memleketimize hayırlı olmasını diliyorum.

TURGUT ÖZAL
ANAVATAN PARTİSİ
GENEL BAşKANI

İ Ç İ N D E K İ L E R

ÖNSÖZ	51
GİRİŞ	59
EKONOMİK ve SOSYAL GELİŞMEYİ GÜÇLENDİRME PROGRAMI	63

TEMEL GÖRÜŞLER

Devlet	83
Adalet	84
Hürriyet	84
Demokrasi ve Demokratik Düzen	85
Din ve Lâiklik	86
Basın ve Yayın	88
Plânlama	87

İKTİSADİ POLİTİKA

Türkiye Ekonomisinin Genel Değerlendirilmesi	89
İktisadi Kalkınmada Devletin Rolü	91

İktisadi Kalkınmada Fertlerin Rolü	92
İktisadi Politikamızın Esasları	93
Ekonomik Yapıyı Güçlendirme Programı	94
Tasarruflar	96
Vergiler	97
Köyşöleri-Tarım ve Ormancılık	98
Sanayi	101
Kamu İktisadi Teşebbüsleri	104
Altyapı Yatırımları	106
Kalkınmada Öncelikli Yörelere	107
Madencilik	108
Hizmetler	110
Esnaf ve Sanatkâr	111
İhracat	112
Ticaret	113

SOSYAL POLİTİKA

Sosyal Politikamızın Esasları	115
Sosyal Güvenlik	115
Eğitim ve Öğretim	116
Aile	118
Kültür ve Sanat	118
Çalışma Hayatı	119
İstihdam ve İşsizlik	121

Sağlık	122
Gençlik	124
Spor	125
Şehirleşme	126
Konut	127
Çevre Sorunları	129

KAMU İDARESİ

Kamu İdaresinin Esasları	131
Bakanlıkların Reorganizasyonu	132
Kamu Hizmetlerinde Etkinliğin Arttırılması	134
Mahalli İdareler	137
Devlet Memurları	137
Emniyet ve Asayiş	139
Milli Savunma	139
DIŞ POLİTİKA	141

G İ R İ Ő

6 Kasım 1983 günü Türkiye için yeni bir dönemin baŖlangıcı olacaktır. O gün millet iradesi ve devlet idaresi el sıkıŖacak, milletimiz kendini yönetmeye layık grdg temsilcilerini seçecek, tasvip ettiği siyasi grŖleri ve programları belirleyecektir.

Son yıllarda ülkemiz çok ciddi sosyal çalkantılara sahne olmuŖtur. Aziz vatanımız bölücülük, anarŖi ve terör sonucu büyük bir tehlikeye srklenmiŖ, Silahlı Kuvvetlerimizin 12 Eylül 1980 günü yaptığı müdahale ile millî birlik ve beraberlik yeniden tesis edilmiŖ, huzur sađlanabilmiŖtir.

Sebepleri hepimizce bilinen anarŖi, terör ve huzursuzluk ortamının tekrar yaŖanmaması, buna mukabil kardeŖlik, dayanıŖma ve millî birlik duygularının daha da pekiŖtirilmesi için herkesin, her organın azami dikkat ve gayret sarfetmesini, vatana ve millete ilk ve kaçınılmaz görevi sayıyoruz. Bu itibarla siyasi faaliyetlerin müsamaha ve olgunlukla, medeni bir Ŗekilde yrtlmesini, siyasi mücadelede tek yolun ikna, uzlaŖma ve fikirlere hürmet olmasını partimiz temel ilke kabul etmektedir. Bu ilke millî iradenin en güzel Ŗekilde tecelli ettiği hürriyetçi demok-

ratik nizama saygımızın tabii sonucudur. Demokratik nizamı bütün müesseseleriyle sağlam, ahenkli bir şekilde kurduğumuz taktirde, kalkınmanın, refahın, istikrarın ve milli dayanışmanın en köklü ve kalıcı temellerini atmış oluruz.

Siyaseti belirsiz, açık olmayan fikir ve tedbirlerin, yapılamıyacak işlerin, yerine getirilemeyecek vaadlerin, sloganlardan ibaret programların itibar edildiği bir hizmet alanı olarak görmüyoruz. Bu bakımdan sadece karşısında olunan fikir ve uygulamaları ortaya koyarak hizmet vermenin mümkün olmadığına, herkesin ne yapacağını açıklıkla belirtmesi gerektiğine inanıyoruz.

Ülkemiz, insanımızın çalışkanlığı ve kabiliyeti, tabii kaynakları ve coğrafi avantajlarıyla gelişmişliğin zirvesinde yer almaya layıktır. Bu cennet vatan tarih boyunca dünyanın en ileri medeniyetlerini bağrından çıkarmanın haklı gururuna, bu aziz Millet de gelişmiş ve medeni olmanın tarihi tecrübesine sahiptir. Milletler arasındaki medeniyet yarışında geri kalmamızın meşru ve makûl bir sebebi olmaz. Milletimize doğru hedefler gösterildiği, önüne konulan maniaalar kaldırıldığı, birlik ve beraberliği bozulmadığı müddetçe aşamıyacağı engel çözümleneceği mesele yoktur.

Bir taraftan sosyal ve iktisadi sorunlarımızı çözmeye uğraşırken, gelişmiş ülkelerle aramızdaki farkın tedricen kapatılmasını da ihmal edemeyiz. Türkiye'nin kendi kabuğuna çekilmiş, sadece kendine yeterli bir ülke olması hoş görülemez. Böylece bir yaklaşımda kalkınmanın hızı yavaş, maliyeti yüksektir; ekonominin çeşitli sektörlerindeki genel hedefler, münferit yatırım tercihleri ve bunların sonuçları kendiliğinden sağlıklı olur.

Toplumumuzun tam anlamıyla hemfikir olduğu hususun KALKINMA ve HUZUR olduğunu biliyoruz.

Kalkınma bir bütündür. Sosyal ve iktisadi gelişme arasında ahenk ve dengenin sağlanması kalkınmanın temel şartıdır. ANAVATAN PARTİSİ, meselelerimizde iktisadi tarafın ağır bastığının bilinci içerisinde, hedefleri ve araçları birbiriyle ahenkli bir iktisadi politikanın takibini zorunlu görmektedir. İstikrar içinde gelişen bir ekonomide sosyal meseleler daha kolay, daha süratli çözölür. Huzursuzluğu meydana getiren sebeplerin büyük bir kısmı kendiliğinden ortadan kalkar. Büyük Atatürk'ün ifade ettiğı gibi «Hiç bir zafer iktisadi zaferlerle taçlandırılmadıkça kalıcı ve devamlı olamaz.»

Meselelerimizi en doğru şekilde tahlil ederek, gerçek sebepleri ortaya çıkarmalı, güçlüklerine rağmen gayretle, feragatla çalışarak hedefe erişmenin mümkün olabileceğine inanmalıyız. Millet, devlet, müessese veya fert olarak hataları daima kendi dışımızda aramaktan vazgeçmeli, hadiseleri sonuçlarına göre değil, sebeplerine göre değerlendirmeliyiz.

Bugün vardığımız noktada ve önümüzdeki yıllarda sorunlarımızın geçici tedbirlerle, kulağa hoş gelen sloganlarla çözülebileceğini sanmak bilgisizlik değilse gaflettir. Memnuniyetle ifade etmek isteriz ki, toplumumuz bu çeşit yaklaşımlara itibar etmemekte, muhteva ve tutarlık aramaktadır.

Partimiz, sadece ana hatları bu beyannamede yer alan, detayları üzerinde gerekli çalışmalar ve hazırlıkları yapmış bir programla milletimizin karşısına çıkmaktadır. Gün geçtikçe ağırlaşan iktisadi ve sosyal sorunlarımız zamanı en iyi şekilde kullanmamızı zorunlu hale getirmiştir.

Beyannamemizde ÷lkemizin meseleleri hakkında ANA-VATAN PARTİSİ'nin görüşleri ve bunların çöz÷m÷ için gerçekçi ve uygulanabilir tedbirler ortaya konulmuştur.

Müteakip sayfada başlayan EKONOMİK ve SOSYAL GELİŞMEYİ GÜÇLENDİRME PROGRAMI ÷lkemizin temel meselelerini, bunlara bakış tarzımızı, çözüm için öngördüğümüz ana politikaları ve tedbirleri açık ve net bir şekilde sergilemektedir.

EKONOMİK ve SOSYAL GELİŞMEYİ GÜÇLENDİRME PROGRAMI

Bu program klasik, alışılmış seçim beyannamelerinin bir bölümü değildir.

Temel Meselelerimizin ön plana çıkarıldığı, bu meseleleri hangi anlayışla ele aldığımızı, her meseleyi nasıl çözeceğimizi açık ve net olarak izah eden bir programdır. İktidar olduğumuz takdirde beş yıllık dönemde neler yapacağımızı ortaya koymaktadır.

ANAVATAN PARTİSİ önümüzdeki beş yıllık dönemi kritik olarak görmektedir. Bu dönemde çok önemli meseleler çözüm beklemektedir.

Milli birlik ve dayanışmanın sarsıntı geçirdiği, anarşi ve terörün kol gezdiği günler geride kalmıştır. Milletimizin 12 Eylül 1980 öncesindeki acı günleri tekrar yaşamaya tahammülü yoktur.

Sosyal ve ekonomik anarşinin yok edilmesi, bir daha eskiye dönülmemesi, demokrasinin Türk toplumunun ayrılmaz bir parçası haline getirilmesi için önümüzdeki beş yıl çok önemli bir fırsattır. Bu fırsatın en iyi şekilde değerlendirilmesi

dirilmesi için 6 Kasım seçiminde milletimizin doğru karar vereceğine inanıyoruz.

İktisadi ve sosyal gelişmenin hedefi insanların daha mutlu hale gelmesine, insanların yücelmesine yöneliktir. Kalkınma insan içindir. Adalet ve hürriyet insan içindir. Demokratik rejim insan hak ve hürriyetlerinin en iyi şekilde korunması içindir. Temelinde insana sevgi ve saygının, insana hizmetin esas alınmadığı hiç bir hareketin anlamı yoktur.

Devlet millet hizmet için vardır

Milletin ve devletin bütün meseleleri her siyasi iktidarın da meselesidir. Ancak temel mesele saydığımız belirli konulara büyük önem ve ağırlık verilmesini, gayretlerin ve kaynakların bu konular üzerine teksif edilmesini zaruri görüyoruz. Herhangi bir öncelik sıralamasına tabi olmaksızın bu temel meseleler şunlardır :

- HUZUR ve GÜVEN
- Çiftçi, işçi, memur, esnafın meydana getirdiği ORTA DİREĞİN GÜÇLENDİRİLMESİ
- İŞSİZLİK
- KONUT
- Başta DOĞU ve GÜNEYDOĞU olmak üzere KALKINMADA ÖNCELİKLİ YÖRELERİN GELİŞTİRİLMESİ
- BÜROKRASİ

ANAVATAN PARTİSİ temel meselelerin ancak ve ancak köklü yaklaşımlarla, her meselede yeni bir sesin, yeni bir nefesin getirilmesiyle çözülebileceğine inanmaktadır.

Meselelerimizin daha kolaylıkla ve daha süratli çözüme kavuşturulabilmesi için her şeyden önce hukuki esasların ve idari yapının bunu sağlayacak hale getirilmesi gerekmektedir.

Kendimizi, yine kendimizin koyduğu kuralların esiri olmaktan kurtarmalı, yeni, dinamik, kuralları ve yapısı birbiriyle uyumlu, iyi çalışan bir sistem kurmalıyız. İdari yapı ve mevzuat toplum ihtiyaçlarına cevap verebildiği sürece muteberdir. Bu bakımdan günün şartlarına uygun olmayan, eskimiş, yavaş, karar almayı ve uygulamayı imkânsız hale getiren ve o nisbette de zaman ve kaynak israfına yol açan idari yapı ve hukuki esaslar yeni bir anlayışla gözden geçirilecektir. Bu maksatla bakanlıklar yeniden organize edilecek, hukuki esaslarda gerekli değişiklikler yapılacaktır.

HUKUKİ ESASLAR

İktisadi ve sosyal kalkınmayı hızlandırmak üzere hukuki esasların birbiriyle ahenkli ve meselelerimizi çözecek hale getirilmesi şarttır. Bunun en iyi ve en süratli bir şekilde sağlanması için meselelerin aynı paket içinde ahenkleştirilmesini öngören bir kanun tasarısı hazırlanacak, değiştirilmesini gerekli bulduğumuz kanun hükümleri bu tasarının muhtelif bölümlerini teşkil edecektir. Kanun tasarısı, Sermaye Piyasası, Teşvik, Ticaret, Merkez Bankası, Bankalar, Borçlar, Gümrük, Vergi Kanunları ile Personel rejimi ve Kamu İktisadi Teşebbüslerinin yeniden düzenlenmesi gibi konulardaki değişiklikleri ve yeni hükümleri ihtiva edecektir.

BAKANLIKLARIN REORGANİZASYONU

Kamu hizmetlerinin etkin, verimli ve süratli yürütülmesi için Bakanlıklar, merkez ve taşra kuruluşları reorganize edilecektir.

Mevcut idari yapımızda bakanlık ve kuruluş sayısının fazlalığı yüzünden çeşitli konularda hizmet bütünlüğü kaybolmuş, faaliyetlerin büyük bir kısmını içine almak üzere süratli karar alınması veya alınan kararın uygulanması imkânsız hale gelmiştir. 1930 yılında Başbakan dahil sadece 10 bakandan meydana gelen T.C. Hükümeti, 1978 yılında 35 üyeye kadar çıkmıştır. Hükümet hâlen 28 üyeden meydana gelmektedir.

Birbiriyle doğrudan ve yakından ilgili hizmetlerin aynı Bakanlık çatısı altında toplanması, karar ve hizmet bütünlüğünün sağlanması başlıca gayemizdir.

- **BAŞBAKANLIĞIN** temel görevi genel politika kararlarının tesbiti, takibi, koordinasyon ve üst-denetimdir. Ekonomik idarede karar bütünlüğünün sağlanması, ekonomik politika ve uygulamanın ahenkli şekilde yürütülmesi için bütçe, hazine, dış ticaret fonksiyonları Başbakanlıkta bir araya toplanacaktır. Planlama, dış ticaret, gelir dışında kalan maliye hizmetleri Planlama ve Maliye ile görevli **BAŞBAKAN YARDIMCISI**'nın sorumluluğunda olacaktır.
- **DEVLET BAKANLARI** Başbakan adına bazı önemli hizmet ve faaliyetleri koordine ve takip edecek, buna ilâveten belirli konularda yetkili ve sorumlu olacaklardır. Temel meseleler arasında sıraladığımız **İŞSİZLİK, KONUT, DOĞU ve GÜNEYDOĞU KALKINMASI ve BÜROKRASI** konuları Başbakan adına birer Devlet Ba-

kanı tarafından sürekli ve etkin bir şekilde koordine ve takip edilecektir.

- ADALET, MİLLİ SAVUNMA, İÇİŞLERİ, DIŞİŞLERİ Bakanlıkları aynen muhafaza edilecektir.
- Politika ve uygulama bütünlüğünün sağlanması, hizmetlerin süratli ve etkin olarak yürütülmesi için :

MİLLİ KÜLTÜR - EĞİTİM ve GENÇLİK BAKANLIĞI
GELİR ve GÜMRÜK BAKANLIĞI

SAĞLIK - SOSYAL GÜVENLİK ve ÇALIŞMA BAKANLIĞI teşkil edilecektir.

- Yatırım, iktisadi faaliyet ve hizmet yönü ağır basan bakanlıklarda politika ve uygulama bütünlüğünün sağlanması, hizmetlerin süratli ve etkin olarak yürütülmesi için :

BAYINDIRLIK - İMAR ve TURİZM BAKANLIĞI
KÖYİŞLERİ - TARIM ve ORMAN BAKANLIĞI
SANAYİ ve TİCARET BAKANLIĞI

teşkil edilecektir.

Enerji ve Ulaştırma hizmetleri Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından yürütülecektir.

Turizmin gelişmesinde ana sorun altyapı yatırımlarının tamamlanmasıdır. Öngörülen teşkilatlanma ile turizm altyapı yatırımlarının, imar ve turizm politikalarının ve uygulamanın ahenk içinde yürütülmesi mümkün olacaktır.

Hükümeti kurma görevini aldığımız takdirde Bakanlar Kurulu bu şekliyle Cumhurbaşkanının onayına sunulacaktır.

Bakanlıklara bağı kuruluşlar da aynı anlayış dahilinde yeniden düzenlenecektir.

Yeniden düzenleme tamamlanıncaya kadar, bazı bakanlıkların asli fonksiyonlarını yürüten (TMO, EBK gibi) kuruluşlar dışında kalan Kamu İktisadi Teşebbüsleri Devlet Bakanlıkları ile ilgilendirilecek, böylece Bakanlıkların asıl görevlerini yapmaları sağlanacaktır.

Daha önce de belirtildiği gibi, ekonomik ve sosyal gelişmenin süratlendirilmesi için Hukuki Esasların yeniden düzenlenmesi ve Bakanlıkların Reorganizasyonu esas itibarıyla Temel Meselelerin çözümüne yönelik ön adımlardır. Şimdi başlangıçta temel mesele olarak tarif ettiğimiz konulardaki düşüncelerimize, öngördüğümüz politika ve tedbirlere geçiyoruz.

● HUZUR ve GÜVEN

Ülkede huzur ve güvenin temini, vatandaşın can ve mal emniyetinin sağlanması devletin ilk ve asli görevidir. Bu görev yerine getirilmeden devletin varlığından bahsedilemez.

Huzur ve güvenin sağlam ve kalıcı temellere oturtulması, siyasi, iktisadi ve sosyal politikaların bir bütünlük içinde uygulanmasına, birbiriyle ahenkli, dengeli yürütülmesine bağlıdır.

Huzur ve güvenin bedeli demokratik nizamdan, insan hak ve hürriyetlerinden vazgeçmek değildir.

Son yirmibeş yıllık tecrübeler göstermiştir ki devlet otoritesinin zayıflaması, ülke ekonomisinin kötüye gitme-

si, sosyal dengesizliklerin artması huzur ve güvenin bozulmasında ana sebepleri teşkil etmiştir.

Huzur ve güveni sarsan olayların başında anarşi ve terör gelmektedir. Anarşi ve terör basit bir zabıta olayı değildir, devlete karşı gelme olayıdır. Bu yüzden de devletin bütün organlarının ortak sorumluluğu altındadır. Yasama, yürütme ve yargı organlarının; iktidarıyla, muhalefetiyle, bütün siyasi partilerin; işçisiyle, işvereniyle, esnafıyla, çiftçisiyle milletin bütün fertlerinin üzerine düşen görevler vardır.

Anarşi ve terörün yayılışı devletin iktisadi gücü ile ters orantılıdır. Ülkede ekonomik istikrarın bozulduğu dönemlerde anarşik olaylarda büyük bir sıçrama ve gelişme görülmektedir. Aşırı enflasyonun, yokluk ve kısıtlıların, işsizliğin hakim olduğu bir ortam demokratik rejimin tartışılmasına, komünizme, aşırı cereyanlara, bölücülüğe, anarşi ve teröre çıkartılmış en güzel davetiyedir. Demokratik rejimi, insan hak ve hürriyetlerini korumanın, sosyal dengesizlikleri gidermenin temel şartı ülkenin iktisaden güçlü olmasıdır.

Huzur ve güvenin sağlanmasında öngördüğümüz başlıca tedbirler şunlardır :

- Bölgeler arası gelişmişlik farklarının asgariye indirilmesi amacıyla, başta DOĞU ve GÜNEYDOĞU olmak üzere kalkınmada öncelikli yörelerin geliştirilmesine büyük önem verilecektir.
- İşsizlik meselesinin çözümü ile ilgili politika ve tedbirlere öncelik tanınacaktır.

- Orta direğin güçlendirilmesi, zaman içerisinde milli gelirin daha adil dağılımını sağlamak temel politikalarımız arasındadır.
- Çocuklarımızı ve gençlerimizi, milli ve ahlâki değerlerimizi benimsemiş, Atatürk ilke ve inkılablarına bağlı, bilgili; Türkiye'nin meselelerinin ancak milli birlik ve dayanışma ile, ilmi ve akılcı yaklaşımlarla, gayret ve fedâkarlıkla çözülebileceğine inanan; herkese karşı sevgi, saygı ve müsamaha besleyen medeni birer insan olarak yetiştirmeliyiz. İnsanın yetiştirilmesi için yapılan harcamaları en verimli yatırım sayan ANAVATAN PARTİSİ eğitim ve öğretime büyük önem verecektir.
- Anarşi, terör, bölücülük ve aşırı cereyanlarla sürekli ve etkili bir şekilde mücadele edilecektir. Bunun için güvenlik kuvvetlerimiz modern imkân ve araçlarla donatılacak, eğitim ve öğretime ağırlık verilecek, ücret ve sosyal imkânları hizmetin önemine uygun bir seviyeye çıkarılacaktır.

ORTA DİREK

Çiftçi, işçi, esnaf, emekli toplumumuzun orta direğidir. 1970'li yılların sonuna doğru meydana gelen ağır enflasyon orta direği oldukça zayıflatmış, sosyal yapıımızdaki dengesizlikleri daha da arttırmıştır. 24 Ocak 1980'de Ekonomik İstikrar Programıyla enflasyona karşı etkili bir mücadele başlatılmış olmasına rağmen, henüz arzu edilen sonuca ulaşamamıştır.

Orta direğin güçlendirilmesi, bu şekilde refahın yaygınlaştırılması sosyal ve iktisadi politikamızın ana hedefi-

dir. Bu hedefe varmak için uygulayacağımız esaslar üç grupta toplanmaktadır :

1. Enflasyonun Aşağı Çekilmesi

Enflasyon dar ve sabit gelirlinin, orta direğin en büyük düşmanıdır. Enflasyon işçi, memur ve emeklinin her yıl aldığı ücret artışlarını hayat pahalılığı karşısında tesirsiz kılar, gerçek satınalma gücünü düşürür, gelir dağılımını daha da bozuk hale getirir. Esnaf boşalan raflarını eskisi kadar dolduramaz. Çiftçi tarlasını işlemekte, ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çeker. ANAVATAN PARTİSİ enflasyonu çok aşağı seviyelere düşürmeye kararlıdır. Bunun için uygulayacağımız politika ve tedbirler şunlardır :

- Para arzı ekonominin gelişmesine paralel olarak dikkatli bir şekilde kontrol edilecek, diğer bir ifadeyle yeterli para arzı politikası uygulanacaktır.
- Bütçe açıklarının makul bir seviyede tutulmasına önem verilecektir.
- Yatırım politikasında kısa zamanda netice alınacak ve kendini süratle geri ödeyecek projelere öncelik tanınacaktır.
- Tasarrufların en iyi projelere akmasını temin edebilmek için serbest pazar ekonomisi kurallarına riayet edilecek, kurtarma operasyonları gibi bürokratik müdahalelere imkân verilmeyecektir.
- Nihai faturası daima dar ve sabit gelirliye yüklenen müdahalecilikten kaçınılacak, mal, para ve dö-

viz değerinin serbestçe teşekkül ettiği ekonomik politikalar takip edilecektir.

- İthalatta kademeli olarak liberasyona gidilerek tüketicinin ucuz ve kaliteli mal alması temin edilecektir.

2. Milli Gelirden Daha Fazla Pay

Çiftçi, işçi, memur, esnaf, emekli milli gelirden daha fazla pay almalı, gelir dağılımı zaman içerisinde daha dengeli bir yapıya kavuşturulmalıdır. Bunun için

- Memur, işçi ve emeklilerin faturaya bağlanmış harcamalarının belirli bir nisbeti vergi iadesi şeklinde kendilerine geri verilecek; ücretten alınan vergiler zamanla azaltılacak; geçim indirimi değişen hayat şartlarına göre ayarlanacak; gerçek ücretlerin sürekli iyileşmesi sağlanacaktır.
- Esnaf ve sanatkâra işyeri ve işletme için makul şartlarla ve yeterli kredi verilmesi, küçük sanayi sitelerinin geliştirilmesi; teknik yardım ve mesleki eğitim desteği yapılması; malların yurtiçinde ve yurtdışında kolaylıkla satışı için destek olunması, vergilerin basitleştirilmesi sağlanacaktır.
- Çiftçimize makul, yeterli ve teminatın zora koşmadığı şartlarla kredi verilmesi; sulama projelerinin geliştirilmesi, teknik yardımın etkin hale getirilmesi; ürün bedellerinin zamanında ödenmesi, kaliteli tohum verilmesi sağlanacak, vergiler basitleştirilecektir. Ürünün tarlada çürümemesi, elde kalmaması için ihracatın ve pazarlamanın geliştirilmesine yönelik hertürlü tedbiri alacağız.

3. Ek Gelir

Tasarruf eğiliminin arttırılması için her türlü tedbir alınacaktır. Tasarrufların bankalar yanında, hisse senedi, kâr ortaklığı senedi ve tahvil gibi menkul değerlere de kaydırılması suretiyle sınıai mülkiyetin geniş bir tabana yayılması temin edilecektir. Tasarrufların, enflasyonun etkisinden zarara uğramaması, aksine daha cazip hale gelmesi için, başka vergi muafiyetleri olmak üzere çeşitli teşvik tedbirleri uygulanacaktır.

Çiftçi, işçi memur, emekli ve esnafın tasarruflarının en iyi şekilde değerlendirilmesi suretiyle elde edebilecekleri ek gelir orta direğin geçimine olumlu katkıda bulunacaktır.

● İŞSİZLİK

Ülkemizde işsizlik meselesi uzun yılların birikimidir, bu yüzden kısa zamanda çözülebilmesini gerçekçi bulmuyoruz. Ancak, doğru, istikrarlı ve kararlı politikalar uygulanması halinde, önce işsizliğin artması önlenebilir, zamanla ve tedrici olarak da birikmiş işsizlik azaltılabilir. Genelde işsizliğin azalma hızı kalkınma hızıyla orantılıdır. Şimdiye kadar yapılan incelemeler % 7 dolayında bir kalkınma hızının işsizliği tedricen azaltacağını göstermektedir. Daha yüksek bir kalkınma hızı bu süreyi daha da kısaltabilir.

Kalkınma hızının bugünkü seviyesinden % 7 dolayına getirilmesi esas itibarıyla ithalat hacminin belirli bir nisbette artışına bağlıdır. Başka bir ifadeyle kalkınma hızı ile döviz dengesi arasında çok yakın bir ilişki vardır. Döviz dengesini dikkate almadan yatırımların arttırılması kı-

sa, zamanda döviz darboğazına sebep olur. Bu bakımdan ihracatın teşviki, döviz dengesinin temini, kalkınma hızının yükseltilmesi için elzemdir. Bu husus kalkınma hızının tedricen yükseltilebilmesinin mümkün olduğunu göstermektedir. Kalkınmanın daha fazla hızlandırılabilmesi akıllı bir dış borçlanma ve yabancı sermaye akışı ile sağlanabilir.

Bu anlayış içerisinde, işsizliğin azaltılabilmesi için aşağıdaki politika ve uygulamaları esas alıyoruz :

1. İç Tasarrufların Arttırılması Yoluyla Yatırımlar

İç tasarruflar vergileme ve gönüllü tasarruf şeklinde arttırılabilir.

Vergileme Yoluyla Tasarrufların Artışı

ANAVATAN PARTİSİ olarak vergi nisbetlerini yükseltmeyi değil makul seviyede tutmayı; vergi sayısını çoğaltmayı değil azaltmayı esas almaktayız. Bu suretle ve bakanlıklarda öngördüğümüz yeni teşkilâtlanma ile daha fazla vergi tahsil edebileceğimize inanıyoruz.

Gönüllü Tasarruflar

Gönüllü Tasarrufların teşviki için her türlü araç ve yöntemden faydalanmaya kararlıyız. Bunların başlıcaları aşağıdadır :

- Sermaye piyasası ve mali piyasaların her türlü araçlarının yaygınlaştırılması temin edilecektir, (Hisse senedi, kâr ortaklığı senedi, mevduat sertifikası, tahvil ve bunların değişik vadeli çeşitleri.)

- Bankaların mevduat toplama ve kredi vermede rekabet içinde çalışmaları sağlanacak, böylece halkın tasarrufu daha iyi değerlendirilecektir.
- İktisaden geri ödeme gücüne sahip altyapı projeleri işletmeye alındıktan sonra halka açılacaktır. Örnek olarak, Boğaz Köprüsü, Keban Barajı ve Hidroelektrik Santrali gibi tesisler değerlendirilerek, güvenilir, devamlı ve enflasyona karşı korunan şartları haiz hisse senetleri kısmen halka satılabilir. Buradan elde edilecek paralar ile İkinci Köprü, Karakaya, Atatürk Barajı gibi projeler süratle tamamlanır ve bunlar da halka açılabilir. Bu şekilde tasarruflar devamlı olarak arttırılır ve yeni projeler vasıtasıyla yeni tasarruf kaynakları meydana gelir. İç tasarrufların arttırılarak yatırımlara dönüşmesi işsizliğin çözümünde önemli rol oynayacaktır.

2. Dış Tasarruflar ve Yatırımlar

Yurt dışında her bakımdan gayet zor şartlar altında çalışan milyonlarca vatandaşımız bulunmaktadır. İşsizliğin azaltılmasında olduğu kadar, gurbet ellerdeki vatandaşlarımıza kendi ülkelerinde iş imkânı sağlanması yönünden de yabancı sermaye ve krediden önemli ölçüde faydalanılmasına taraftarız.

Önümüzdeki beş yıl içinde ülkemize gerek Batı Dünyasından, gerekse, Ortadoğu'nun zengin ülkelerinden ciddi bir sermaye akımını cezbetmek mümkündür. Bunun için güvenilir, itibarlı ve istikrarlı bir yönetimin kurulması zorunludur.

3. İhracatın Teşviki Yoluyla İşsizliğin Azaltılması

İhracat yoluyla yeni pazarlar açılmakta, mukayeseli avantajımız olan emek-yoğun malların ihracatı istihdam imkânlarını arttırmaktadır. Buna ilâveten ihracatın yeni yatırımlar için döviz ihtiyacını da karşıladığı dikkate alınırsa, kalkınmanın hızlandırılmasında ve işsizliğin azaltılmasında ihracatın teşviki en önemli strateji olacaktır.

4. Altyapı Yatırımları ile İşsizliğin Azaltılması

İşsizliğin yoğun olduğu bölgelerde altyapı projelerine ağırlık verilmesini, yatırımların en etkin şekilde teşvik edilmesini zorunlu görüyoruz.

5. Emek-Yoğun Alanların Teşviki

Konut İnşaâtı, ev endüstrisi (el sanatları, halıcılık, dokumacılık, v.s.) gibi işgücü ihtiyacının fazla olduğu alanların teşvik edilmesi istihdam imkânlarını arttıracaktır.

● KONUT

Konut en önemli meselelerimizden başında gelmektedir. Belirli bir süre içinde tatminkâr bir çözüm getirilemediği takdirde büyük patlamaların meydana gelmesi kaçınılmazdır.

ANAVATAN PARTİSİ konut yapımı için her türlü imkân ve kaynağın seferber edilmesini zorunlu bulmaktadır. Konut için alacağımız başlıca tedbirler şunlardır :

- Daha kullanışlı ve daha ekonomik birimlerin teşvikine önem verilecektir.

- Finansman konut yapımında temel sorundur. Konut kredilerinin bütün ticari bankalara yaygınlaştırılması sağlanacak; yapı tasarruf hesapları teşvik edilerek konut kredileri ödeme süresi ve miktarları yönünden makul esaslara bağlanacak; bütçe dışı kaynaklara dayalı bir «KONUT FONU» kurulacaktır.
- Başta vatandaşlarımızın konut sahibi olmasını teşvik etmek, konutun kiraya verilmesini de kolaylaştırmak üzere, konut alım-satımı ve kira gelirleri ile ilgili vergiler sayıca ve nisbet olarak azaltılacak, vergi muafiyeti getirilecektir.
- Gerek imar plânlarının tamamlanması, gerekse inşaat izninden iskâna kadar lüzumlu ruhsatların çok uzun zaman aldığı mevcut düzende gecekondü veya kaçak inşaatın önlenmesi bir tarafa, normal konut yapımı da büyük güçlüklerle karşı karşıyadır, konut yapımıyla ilgili formaliteler basitleştirilecek, imar plânları süratle tamamlanacak, mahalli birimlerin yetkileri arttırılacaktır.
- Toplu konut yapımını hızlandırmak, aynı zamanda vatandaşın kendi evini kolaylıkla yapabilmesine imkân vermek için, devletin konut arsası üretmesi veya bunun için gerekli desteği sağlamasını öngörüyoruz.
- Konutla birlikte devreye giren bir altyapı inşaat programının uygulanmasını, bunun için gerekli tedbirlerin ve teşviklerin geliştirilmesini zorunlu buluyoruz.

- Bu amaçlara uygun olarak Toplu Konut Kanunu tadil edilecek, formalitelerden arındırılacaktır.
- Memur ve işçi için kira büyük bir yük haline gelmiştir. Yurt dışında lojman yapımına önem verilecektir.

DOĞU ve GÜNEYDOĞU'nun GELİŞMESİ KALKINMADA ÖNCELİKLİ DİĞER YÖRELER

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Cumhuriyet döneminde önemli hamleler yapılmıştır. Son otuz yıl içerisinde yol, sosyal tesis, enerji ve haberleşme gibi alanlarda ciddi gelişmeler sağlanmıştır. Bütün bunlara rağmen özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgeleri ile memleketimizin diğer bölgeleri arasındaki gelişmişlik farkları devam etmektedir.

Bu bölgelerde işsizlik daha yüksek, fert başına düşen gelir daha azdır. Buradaki vatandaşlarımız geçimlerini sağlayabilmek için Güney'in, Batının, Marmara'nın gelişmiş illerine göç etmektedir. Göçün kısmen devam etmesi tabii olmakla beraber vatandaş göçe iten sebepler süratle ortadan kaldırılmalıdır. Bunun yolu bu bölgelerde gelişmenin hızlandırılması, bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltılmasıdır.

Kalkınmada öncelikli yörelerimizin geliştirilmesi için alacağımız başlıca tedbirler şunlardır :

- Bu yörelerde tabii kaynakların, tarım ve hayvancılığın geliştirilmesine ve değerlendirilmesine yönelik ve istihdamı artırıcı projeler için özel teşvik tedbirleri uygulanacaktır. Projenin özelliğine göre, ucuz ve uzun vadeli kredilerin verilmesi, yatırım maliyetinin

belirli bir bölümünün devletçe hibe olarak karşılanması, yatırım ve işletme döneminde önemli vergi muafiyetleri uygulanması bu tedbirler arasındadır.

- Bu yörelerde yol, su, elektrik, okul, hastane, sağlık ocağı, haberleşme gibi altyapı yatırımlarının ve sosyal tesislerin süratle yapılması sağlanacak, eğitim ve sağlık hizmetlerine ağırlık verilecektir.
- Sınır ileri çıkmaz sokak olmaktan kurtarılacaktır. Komşu ülkelerle iktisadi ilişkileri geliştirmek için sınır ticaretine önem verilecek, giriş-çıkışı kolaylaştırıcı her türlü tedbir alınacaktır.
- Bu yörelerde çalışan yönetici ve memurların tatmin-kâr ücret almaları sağlanacak, lojman yapımı hızlandırılacaktır.

● BÜROKRASI

Bugüne kadar bürokrasinin azaltılması konusunda her dönemde vaadlerde bulunulmuş, muhtelif çalışmalar yapılmıştır. Ancak, bu konuda başarı sağlanamadığı gibi, bürokrasi giderek artmış, kamu idaresi yine kendi koyduğu kaidelerin esiri olmuş, vatandaş bezdirilmiştir.

Bürokratik işlemler tarihi seyir içerisinde dikkatle incelendiğinde, kaidelerin şüpheyi, güvensizliği esas aldığı görülmektedir. Kaideler bir iki istisnai durumun doğuracağı sakıncaları önlemek için herkesi sıkıntıya sokacak şekilde düzenlenmiştir. Bu itibarla temel felsefede değişiklik yapılması, mevzuatın hazırlanışında ve uygulamada herkesin dürüst ve namuslu olduğu noktaı nazarından hareket edilmesi gerekmektedir.

ANAVATAN PARTİSİ bürokrasinin azaltılmasında memura ve vatandaş itimatı esas almaktadır.

Bürokrasinin azaltılması ve kamu hizmetlerinde etkinliğin artırılması için alacağımız başlıca tedbirler şunlardır :

- Devletin vatandaş ile ilişkilerinde itimat esastır. Vatandaşın devlete daha fazla güven duyması için, devletin memuruna, memurun vatandaşa itimat etmesi şarttır. Sistemin ıslah edilmesi için şüphe ve güvensizliğe dayanan yaklaşım terkedilerek, BEYANA GÜVEN esas alınacak, aksi görüldüğü takdirde müeyyide uygulanacaktır.
- Bürokratik işlemleri kısa zamanda asgariye indirmek maksadıyla genel bir yetki kanunu çıkarılacak, çeşitli işlemleri birbiriyle ahenkleştirmek ve yeni formalitelerin doğmasını önlemek için Başbakanlıkta bir birim oluşturulacak, birim bir Devlet Bakanının sorumluluğunda olacaktır. Bürokratik işlemlerin en fazla ve en gereksiz olduğu alanlardan başlamak üzere ilgili kanun, tüzük, kararname, yönetmelik ve tebliğlerde gerekli değişiklikler yapılacaktır. Memurlarımızın yıllardan beri alışageldikleri bürokratik zihniyeti terkederek, yeni sisteme kolaylıkla intibak edebilmeleri için eğitime önem verilecektir.
- Resmi makamlara başvurmada istenen bilgi ve belgeler tümüyle gözden geçirilerek azaltılacak veya ortadan kaldırılacaktır. Sağlık, gümrük, tapu, noter, ehliyet alma, vergi yatırma v.s. hizmetlerdeki işlemler basitleştirilecektir.

- Devlet idaresi yetki ve sorumluluğun ahenkli bir şekilde paylaşıldığı bir karar ve uygulama sistemi içerisinde başarılı olabilir. Kararların daima en üst noktalarda teşekkül ettiği bir sevk ve idare sisteminin etkili ve verimli olması düşünülemez. Bu itibarla, Bakanlar Kurulu kararları doğrudan Hükümet sorumluluğunu gerektiren hallere inhisar ettirilerek, sadece ilgili ve sorumlu bakanlar ile Başbakanın imzalayacağı ikili veya üçlü karar mekanizması geliştirilecektir. Aynı anlayışla Bakan onayı asgariye indirilerek, konuların önemine göre müsteşar, genel müdür, daire başkanı ve diğer seviyelerde sonuçlandırılmasını sağlamak üzere yetki ve sorumluluklar yeniden tesbit edilecek, taşra kuruluşlarının yetkileri arttırılacaktır.
- Devlet hizmetinin, gayret ve feragatla yapılan işlerin bir yana bırakılarak, sadece memurun ve yöneticinin hatalarını arayan teftiş zihniyetinden kurtarılması zorunludur. Devletin sadık ve çalışkan memuruna sahip çıkmasını sağlayacak, buna mukabil yapılmayan veya sürüncemede bırakılan işlerin mukabesine ağırlık tanıyacağız.

ANAVATAN PARTİSİ, öngörülen politika ve tedbirler uygulandığı takdirde, temel meselelerin büyük ölçüde çözüleceğine, en azından çözüm yoluna gireceğine inanmaktadır.

TEMEL GÖRÜŞLER

DEVLET

Devlet ,başta vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğü-
nün korunması olmak üzere, adaletin temini, yurdun sa-
vunması ,emniyet ve asayişin sağlanması, sosyal ve iktisa-
di faaliyet ve hizmetlerin en verimli bir şekilde yapılabil-
mesi maksadıyla gene millet tarafından kurulu müessese-
lerden meydana gelir.

Devlet millet için vardır. Devletin millet ile bütünleş-
mesi esastır.

Sosyal adalet, sosyal güvenlik ve sosyal yardımın dü-
zenlenmesi ve sağlanması; sosyal hizmet ve faaliyetlerin
tanzim, teşvik ve yönlendirilmesi ve gereğinde doğrudan
yapılması devletin başlıca görevleri arasındadır.

İktisadi faaliyetlerde devlet genel olarak bütün millete
hitap edecek altyapı mahiyetindeki hizmetlere yönelmelidir.

Asıl olan devletin zenginliği sonucu milletin zenginliği
değil, milletin zenginliği sonucu devletin zengin olmasıdır.

Devlet müesseselerinin kuruluşunda ve işleyişinde te-
mel prensip işlemlerin müessir, süratli ve verimli bir şekil-

de yürütülmesidir. Bunun için sistem açık, basit ve kolayca anlaşılır olmalıdır. Devlet kuruluşlarının hakiki ve hükmi şahıslarla ilişkilerinde itimat esastır, şüphe istisnaidir.

Sistemin işleyişinde iyiliğin ve faziletin hakim kılınması, verimin geliştirilmesi hedefimizdir.

ADALET

Adalet mülkün temelidir.

Adaletin temini ve dağıtımı devletin temel görevleri arasındadır.

Adalet, hak ve hürriyetlerin teminatı olduğu kadar, hürriyetlerin kamu menfaatları dışında kullanılmamasının da teminatıdır.

Kanun önünde eşitlik esastır.

Adaletin vatandaşlar arasında herhangi bir ayırım yapılmaksızın gerçekleştirilmesi, milli birlik ve beraberliğin tesisinde ve devlete güvenin temininde asli unsurdur.

Adalet süratle yerine getirilmeli, cezalar müessir ve caydırıcı olmalıdır.

Yargı organlarının bağımsızlığı ve tarafsızlığı esastır.

HÜRRİYET

Toplumun maddi ve manevi olarak yükselmesinde ve yücelmesinde temel unsur insandır.

Herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde ifadesini bulan bu hak ve hürriyetlerin sağlanması ve teminat altına alınması için hukuka bağlı ve hukukun üstünlüğünü esas alan devlet nizamını temel şart görürüz.

DEMOKRASİ ve DEMOKRATİK DÜZEN

Millete en iyi hizmet verebilmesi, devlet idaresinde milletin en iyi şekilde temsil edilebilmesi ancak demokratik düzen ile mümkün olabilir.

Demokratik düzen insan hak ve hürriyetlerine saygının en yüksek olduğu, insan hak ve hürriyetlerinin en iyi şekilde korunduğu rejimdir.

Temel vasıfları adalet ve hukukun üstünlüğü olan demokratik düzen, insan şeref ve haysiyetinin, söz, düşünce, kanaat, din ve vicdan hürriyetinin en güvenilir teminatıdır.

Millet hakimiyeti demokratik düzenin esasıdır.

Cumhuriyet devlet ve demokrasi anlayışımızı mükemmel olarak ahenkleştiren bir idare şeklidir.

Halkın serbest oyu ile seçilmiş üyelerden kurulu Türkiye Büyük Millet Meclisi milli iradenin ve millet hakimiyetinin en üst seviyede tecelli ettiği müessesedir.

Cumhurbaşkanlığını, demokratik siyasi nizam içerisinde tarafsız, devletin ve milli birliğin en yüksek seviyede temsil edildiği bir makam olarak görürüz.

Siyasi partiler demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

İstikrarlı ve kuvvetli hükümet devlet idaresinin müessir bir şekilde yürütülmesinin ilk şartıdır.

Demokratik düzeni, insan hak ve hürriyetlerini zedelemeye, tahrip etmeye, ortadan kaldırmaya yönelik her türlü hareketin karşısındayız.

Demokratik düşünce ve haklara karşı olan her çeşit rejimi ve tasarrufu reddederiz.

DİN ve LAİKLİK

Herkes Anayasamızın teminatı altında vicdan, dini inanç ve ibadet hürriyetine sahiptir.

Maddi ve manevi gelişmeyi birlikte sağlamanın zaruretine inanırız.

Yüksek ahlak sahibi dengeli bir nesil yetiştirilebilmesini teminen, devletin ilk ve orta öğretim kurumlarında dini eğitim ve öğretim yapılması için gerekli tedbirleri almasını zorunlu görürüz.

Laikliği, manevi değerlerin korunmasında, vicdan, dini inanç ve ibadet hürriyetinin uygulanmasında ve dini kültürün geliştirilmesinde kısıtlayıcı bir unsur olarak anlamıyoruz.

BASIN ve YAYIN

Söz, düşünce ve kanaat hak ve hürriyetlerinin kullanılmasında, kamu oyunun sağlıklı bir şekilde teşekkülünde, basın ve yayını hür demokrat düzenin temel vasıtaları arasında telâkki ederiz.

Radyo, televizyon, gazete, dergi, kitap gibi haberleşme vasıtaları ilim, kültür ve sanatın gelişmesi ve yayılmasında da önemli görev ifa ederler.

Devletin murakabesinde bulunan radyo, televizyon ve diğer basın ve yayın vasıtalarının tarafsızlığı esastır.

PLANLAMA

Sosyal ve iktisadi gelişmenin ahenkli, sürat verimli olması kaynakların en iyi şekilde değerlendirilmesi için planlamayı önemli görürüz.

Kaynak ve tasarrufların arttırılması ve en iyi şekilde kullanılması, sosyal ve iktisadi gelişmenin hızlandırılması, farklılıkların adil ve pratik ölçüler içinde giderilmesi, fakirliğin kaldırılması işsizliğin yok edilmesi, refahın ahenkli ve dengeli olarak kitlelere yayılması plânlamada ana hedefimizdir.

Partimiz, katı ve dogmatik merkezi plânlamanın tamamıyla dışında, demokratik, kuruluşların ve fertlerin kabiliyetlerini ve teşebbüs güçlerini kullanmalarına ve geliştirmelerine imkân veren, düzenleyici, yönlendirici ve denge kurucu bir plânlama anlayışına sahiptir.

İKTİSADİ POLİTİKA

TÜRKİYE EKONOMİSİNİN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

1950 yılından itibaren Türkiye ekonomisinde dikkate değer gelişmeler kaydedilmiştir. Zaman zaman ortaya çıkan ve kısa süren ekonomik krizlere rağmen alınan sonuçlar ümit vericidir. Nitekim 1963-1976 döneminde ortalama % 6.5 olarak gerçekleşen gayrisafi milli hasıla artış hızı dünyada örnekleri nadir görülen kalkınma hızları arasında sayılmaktadır.

1973 yılı sonlarında başlayan petrol fiyatlarındaki artışlar dünyada olduğu kadar Türkiye'de de yıldan yıla süratle büyüyen ekonomik bunalımın ana sebeplerinden birini teşkil etmiştir. Petrol faturası ile birlikte ithal edilen sınai mallar fiyatındaki artışlar dış ödemeler bilançosunu ve enflasyonu işin içinden çıkılmaz hale getirmiştir. Ancak bütün bu olumsuz gelişmeleri sadece dış etkenlere bağlamak hatalıdır. Sonuçları önceden görülebilen ve belli olan muhtemel ekonomik bunalıma karşı zamanında kararlı ve etkin tedbir alınamamış, bölük pörçük alınan tedbirler ise problemi daha da büyötmekten öteye götürememiştir.

1977 yılında kendini iyice hissettirmeye başlayan ve 1979 yılında had safhaya gelen ekonomik kriz ölkemizde

enflasyonu, karaborsayı, yoklukları daha önceki dönemler ile kıyas edilemeyecek boyutlara ulaştırmıştır. Dış ödemeler dengesi tamamiyle çıkmaza girmiş, milli gelir ilk defa gerilemiş; petrol, tüpgaz, yemeklik yağ, ampül gibi acil ihtiyaç maddelerinin temininde acze düşülmüştür. Çift fiyatların teşekkülü haksız kazançlara yol açmış, Merkez Bankası en küçük transferleri bile yapamaz hale gelmiştir. Yakıtsızlık nedeniyle 1979-1980 kış aylarında zor günler yaşanmıştır. Bütün bu sıkıntıların giderilmesi maksadıyla 24 Ocak 1980 tarihinde EKONOMİK İSTİKRAR PROGRAMI yürürlüğe konulmuştur.

Ekonomik İstikrar Programı bir kaç ay içerisinde olumlu sonuçlarını göstermiş, özellikle 12 Eylül 1980 Harekâtından sonra anarşi ve terörün de ortadan kalkmasıyla ekonomik tablo iyileşmeye başlamıştır. Program 24 Ocak 1980'den sonra da ilave tedbirlerle geliştirilmiştir. Bu tedbirler arasında, başta dış borçların makul bir takvime bağlanması ve gerekli dış kredilerin sağlanması olmak üzere, faizlerin serbest bırakılması, 12 Eylül 1980'i takiben vergi kanunlarının çıkarılması ve günlük kur ayarlanmasına geçilmesi sayılabilir.

İstikrar Programının ilk sonuçları enflasyonun hızla aşağıya çekilmesi; yoklukların, karaborsanın ve haksız kazançların ortadan kaldırılması, transferlerin tekrar normale döndürülmesi olmuştur. 1979 yılında sadece 2,2 milyar Dolar olan ihracatımız, 1980'de 2,9 milyar Dolara, 1981'de 4,7 milyar Dolara 1982'de ise 5,8 milyar Dolara erişmiştir. Diğer önemli bir gelişme de 1979'da gerilemeye başlayan gayrisafi milli hasılanın 1981'de % 4,2 ve 1982'de % 4,4 artış göstermesidir. Dış itibarı süratle düzelen Türkiye tekrar borç verilebilecek ülkeler arasına girmiştir.

1983 yılı için % 4.8 kalkınma hızı, % 20 enflasyon, 7 Milyar Dolar ihracat hedefi öngörülmüştü. 1984 yılı için ise % 5 kalkınma hızı, % 25 enflasyon ve 6.8 milyar Dolar ihracatı hedef alan bir bütçe hazırlanmıştır.

Gerek mevcut verilerden, gerekse 1984 yılı hedeflerinden, 1983 yılı sonunda programlanan hedeflerin bir hayli gerisinde kalınacağı; kalkınma hızının % 2.9 dolayında, ihracatın ise geçen yılın seviyesinde gerçekleşeceği, enflasyonun % 30'u aşacağı anlaşılmaktadır. Son üç yıllık göstergeler dikkate alındığında, 1983 yılında ekonomik iyileşmenin devam etirilemediği, bazı temel politikalardan sapmalar meydana geldiği görülmektedir.

Bu durumun karşısında, mevcut Hükümetin bazı tedbirleri şimdiden alacağını ümit ediyor, tedbirlerin seçim sonrasına bırakılması halinde meselelerimizin daha da ağırlaşacağını hatırlatmayı görev sayıyoruz.

İKTİSADİ KALKINMADA DEVLETİN ROLÜ

İktisadi gelişmenin güvenli ve sürekli bir şekilde yapılabilmesi için devletin başlıca rolü istikrarın teminidir. Bu maksatla yurt içinde emniyet ve güvenin sağlanması, yurdun savunması, yurt dışında memleketin ve vatandaşların haklarının korunması, adaletin en iyi şekilde tevzii devletin aslı görevleridir.

İktisadi kalkınmada devletin esas fonksiyonu tanzim edici, fertlerin ve kuruluşların iktisadi münasebetlerini düzenleyici, ihtilafların halli, iktisadi istikrarın sağlanmasına matuf sık sık değişmeyen kaideler koyması, engellerin kaldırılarak verimin yükseltilmesidir.

Devletin tanzim edici ve yönlendirici fonksiyonu genel seviyede olmalı, detaylara müdahale edilmemelidir.

İktisadi kalkınmada devletin doğrudan yürüteceği faaliyetler genel olarak bütün millete hizmet veren, esas itibarıyla altyapı mahiyetindeki işlerin yapılmasıdır.

Bütün milletin istifadesine açık olabilecek orman, su, maden, enerji gibi sahalar devletin varlığı olarak düşünülmelidir.

Bahis konusu tabii kaynakların mülkiyeti devlet tasarrufunda olmakla beraber, geliştirme ve işletme hakları devletin koyacağı esaslar içinde fertlere veya fertlerin bir arada kuracağı teşebbüslere bırakılabilir.

Devlet sanayi ve ticarete ana prensip olarak girmemelidir. İstisnai olarak geri kalmış bölgelerde sınai tesisler kurabilirse de, bu teşebbüsler kısa zamanda millete devredilmelidir.

Sanayi ve ticarette devletin esas rolü tanzim ve teşvik edici olmasıdır.

İktisadi faaliyetlerde devlet vatandaşın rakibi değil, aksine ona hizmet eden, gelişmesini kolaylaştıran bir yardımcıdır.

İKTİSADİ KALKINMADA FERTLERİN ROLÜ

Sanayi, tarım ve ticarette mal ve hizmet üretiminin en süratli ve verimli şekilde yapılabilmesi, fertlerin kabiliyetlerini ve teşebbüs güçlerini iktisadi gelişmenin temel unsuru sayan bir sistem içinde mümkün olabilir. Hür teşebbüs-

sü meydana getiren ferdi işletmeler, kooperatif ve şirketler sistemin temel uygulama araçlarıdır.

İKTİSADİ POLİTİKAMIZIN ESASLARI

İktisadi gelişmenin hızlandırılması, sosyal dengenin iyileştirilmesi, fertlerin kabiliyet ve çalışmalarına göre gelişme arzularının teşvik edilmesi, guruplar arasındaki gelir dağılımı farklılıklarının pratik ölçüler içinde azaltılması, bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının asgariye indirilmesi, fakirliğin kaldırılarak refahın yaygınlaştırılması iktisadi gelişme politikamızın esaslarını teşkil eder.

Toplumdaki çeşitli gurup menfaatlerinin bir bütünün tamamlayıcı unsurları olduğuna, bunların ahenkli bir şekilde milli menfaatler çerçevesinde birbiriyle telif edilebileceğine inanırız.

Ekonominin tabii kanunları içinde gelişmesini sağlamak üzere, ülke menfaatleri doğrultusunda müdahale ve tahditlerin asgariye indirilerek, rekabet şartlarının hakim kılındığı serbest pazar ekonomisinin uygulanması ekonomik sistem tercihimizdir. Büyük halk kitlelerine yeterli, kaliteli ve ucuz mal ve hizmet sunulmasını en iyi şekilde bu sistem içerisinde mümkün olabileceğine inanıyoruz.

Bu genel hedeflere erişilebilmesi için ilkeler şunlardır :

- Tasarrufların teşviki, tasarrufların ve kaynakların verimli ve süratli bir şekilde kullanımıyla, yatırım ve üretim artışının, istihdam imkânlarının geliştirilmesi,
- Dış ödemeler dengesinin istikrarlı ve sürekli çözülme kavuşturulması, ihracatın arttırılarak milli gelir

içindeki payının yükseltilmesi; dış müteahhitlik, taşımacılık, turizm gibi döviz kazandırıcı hizmetlerin teşviki,

- Enflasyonun çok düşük seviyelerde tutulması, fiyat istikrarının sağlanması,
- İktisadi, mali, para ve kredi politikalarında bütünlüğünün sağlanması ve uygulamanın ahenk içinde yürütülmesi,
- Karşılıklı menfaat dengesini esas alan bir anlayış içerisinde dış kaynaklardan faydalanılması ve yabancı sermaye yatırımlarının teşvik edilmesi.

EKONOMİK YAPIYI GÜÇLENDİRME PROGRAMI

Ülkemiz gıda ve giyim maddeleri yönünden dünyada kendine yeterli sayılı ülkelerden biridir. Bu ekonomik gelişmemiz için çok önemli bir avantajdır.

Kalkınmanın ilk şartı belirli bir program ve hedefler çerçevesinde gayretle çalışmaktır. Ekonomik programların başarısı gösterilecek sabır ve fedakârlık yanında çizilen yolda sapmalara gitmeden, programa, dolayısıyla ekonomik gelişmeye istikrar kazandırılmasına bağlıdır. Gelişmiş ülkelerin ancak bu şekilde başarıya ulaştıklarına ve ancak bu sayede durumlarını koruyabildiklerine inanmalıyız.

İnsangücü ve tabii kaynaklar yönünden her türlü varlığa sahip Türkiye'nin yegane ihtiyacı çok çalışmak, iyi bir idari ve iktisadi sistemin kurulması ve bunun tecrübeli, bilgili, yetenekli kadrolar elinde işler hale getirilmesidir.

Ekonomik Yapıyı Güçlendirme Programı adıyla teşkilat ve mevzuat yönünden almayı düşündüğümüz başlıca tedbirler şunlardır :

1. İktisadi sistemimiz yapılan bazı düzenlemelere rağmen karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu yapının teşkilât yönünden günümüzün şartlarına uygun ve birbiriyle ahenkli hale getirilmesini zorunlu görüyoruz. Bakanlıkların Reorganizasyonu bölümünde iktisadi, mali, para ve kredi politikalarında karar bütünlüğünün sağlanması ve uygulamanın ahenk içinde yürütülmesi maksadıyla öngördüğümüz teşkilâtlanma gösterilmiştir.
2. Ekonomik gelişmeyi hızlandırmak maksadıyla ekonomiyi düzenleyen kanunlar bir paket halinde ele alınarak gerekli değişiklikler yapılacaktır. Sermaye Piyasası, Ticaret, Merkez Bankası, Bankalar, Borçlar, Gümrük, Vergi ve Personel ile ilgili kanunlar bunlar arasındadır. Kalkınmanın hızlandırılması için Hükümet yeni teşvik tedbirleri ve araçlarını uygulayabilecek yetkilerle teçhiz edilecektir.
3. Türkiye'nin güçlü ve sağlıklı bir sermaye piyasasına kavuşturulmasını zorunlu görüyoruz. Sermaye piyasasının geliştirilmesi, tasarrufların arttırılması ve yatırımlarda sermaye yapısının kuvvetlendirilmesi gibi genel ekonomik avantajlar yanında :
 - Sınai mülkiyetin geniş bir tabana yayılması,
 - Gelir dağılımının daha dengeli bir seviyeye eriştirilmesi,
 - Küçük ve orta büyüklükteki müteşebbislerin güçlendirilmesi gibi önemli sosyal kazançlar sağlayacaktır.

Bu maksatla Sermaye Piyasası Kanununda yapılacak değişikliklere ilaveten :

- Yurt içinde ve dışında teşkilatlanma,
 - Hisse senedi ve tahvil alım satımının teşviki ve kolaylaştırılması için vergi mevzuatında gerekli değişikliklerin yapılması,
 - Sermaye ve para piyasalarında gelişmiş ülkelerde uygulanan araç ve yöntemlere başvurulması, konularında ağırlık ve öncelik verilecektir.
4. Sadece yurtdışına sermaye çıkışı kontrol altında tutularak, 1567 sayılı Türk Parası Kıymetini Koruma Kanununa dayalı 17 sayılı Karar bütünüyle gözden geçirilerek basitleştirilecek, yurtdışına çıkış, ihracat ve ithalat serbest hale getirilecektir.
 5. İktisadi büyümeyi, ihracatı arttırmayı, yerli sanayinin sağlıklı ve dünya şartlarına uyumlu gelişmesini, tüketicinin korunmasını sağlamak amacıyla gümrük nisbetleri bütünüyle gözden geçirilerek, sektör ve madde bazında yeniden ayarlanacaktır.
 6. İthalat listeleri incelenerek uygun görülen mallar liberasyona aktarılacaktır. İthalatta kısıtlamalar kaldırılacak, ithali yasak mallar belirli bir program dahilinde azaltılacaktır.
 7. Konut yapımını hızlandırmak maksadıyla bütçe dışı kaynaklara dayalı bir «Konut Fonu» kurulacaktır.
 8. İktidar dönemi içerisinde konvertibilliteye geçilecektir.

TASARRUFLAR

Özel tasarrufun teşviki ve tasarrufların en verimli yatırım alanlarına yönlendirilmesi iktisadi politikamızın temel esaslarındanındır.

Kredilerin aşırı teminata dayanan bir sistem içinde dağıtımından ziyade verimi yüksek projelere tahsis edilmesi kaynakların en iyi şekilde değerlendirilmesi bakımından büyük önem taşır.

Mali piyasa ve sermaye piyasasının geliştirilmesi için modern ve bünyemize uygun sistem ve vasıtalar süratle uygulamaya konulacaktır.

VERGİLER

Devletin genel iktisadi politikası ile vergileme arasında doğrudan bir ilişki vardır. Devletin gayri iktisadi ve zarar eden yatırımlara girmemesi, iktisadi gelişmede fertlerin teşebbüs gücünün esas alınması, devletin tanzim ve teşvik edici bir rol oynamasından dolayı devletin masrafları nisbi olarak azalacaktır. Böylece aşırı vergileme ihtiyacı ortadan kalkacağı gibi, vatandaşa daha müessir ve faydalı hizmetler vermek mümkün olacaktır.

Vergilemede ana ilkelerimiz şunlardır :

- Vergiler sayıca az, basit, kolay anlaşılır olmalıdır. Bunun yanında vatandaş vergisini öderken eziyet çekmemeli, kuyruklarda beklememelidir.
- Vergiler adil, genellikle herkesin kolaylıkla verebileceği nisbette olmalıdır. Vergi nisbetlerinin yüksek tutulması devletin daha fazla vergi geliri sağlaması sonucunu doğurmamaktadır. Vergi nisbetleri adil olduğu zaman vergi tahsilatı artmakta, vergi kaçakları azalmaktadır.
- Vergiler kurumlaşmayı ve yatırımları teşvik etmelidir. Tasarrufun ve yatırımların teşvikinde vergi mu-

afiyeti ve kolaylıklarını önemli bir araç olarak kullanmaya kararlıyız.

- Vergileme israfı önlemelidir. Vergileme lüks tüketimi ve israfı azaltıcı ve önleyici yönde olmalı ve kaynak israfını azaltmalıdır.

İhtilafların asgari hadde indirilmesi ve vergi kaçaklarının azaltılmasını sağlayıcı tedbirler arasında yeminli serbest muhasipliğin en kısa zamanda uygulamaya konulmasından yanayız.

Vergi sistemimiz reorganize edilecek, otomasyon arttırılarak mevcut personelle daha etkili hizmet verilebilmesi sağlanacaktır.

KÖYİŞLERİ - TARIM ve ORMANCILIK

Köylü memleketimizin efendisidir. Tarım hizmetleri zahmetli ve fedakârlık isteyen işler olduğu kadar; tarım ürünleri de iktisadi gelişme seviyesi ne olursa olsun toplumun zaruri ihtiyaç maddeleridir.

Köylümüz sosyal yapımızın ana istikrar unsurudur. Tarımsal üretim ise iktisadi gelişmenin, özellikle sanayi sektörünün başlıca kaynağıdır.

Türkiye su, toprak ve iklim şartları itibarıyla mevcut üretime göre çok daha fazla üretimin yapılabileceği bir potansiyele sahiptir.

Hâlen nüfusumuzun yarısı tarımla iştigal etmektedir. Milli gelirin dağılışı bakımından şehirlerde ve köylerde yaşayanlar arasında büyük fark görülmektedir.

Başta tarımın mekanizasyonu olmak üzere, muhtelif sebeplerle köyden şehire göçün önümüzdeki yıllar boyunca devam edeceği muhakkaktır.

Bu bakımdan tarım sektöründe hızlı bir gelişmenin sağlanabilmesi için ilkeler aşağıda belirtilmiştir :

- Çiftçimizin istikrarlı ve gittikçe artan bir gelire kavuşturulmasının en önemli iki unsuru enflasyonun çok düşük seviyelerde tutulması ve ihracatın artırılmasıdır.
- Başta yol, su, elektrik olmak üzere, köy ve şehir arasındaki altyapı ve medeni imkân farklılıkları giderilecektir.
- Tarım ve tarıma dayalı sanayi ilişkileri üretim - pazarlama zinciri içinde bir bütün olarak ele alınacaktır.
- Tarım ürünleri destekleme politikasında çiftçimizin alınterinin karşılığı olan fiyatların verilmesi kadar, ödemelerin zamanında yapılmasını da aynı derecede önemli görüyoruz. Destekleme fiyatları tatminkâr olsa dahi, ödemeler geciktikçe çiftçimizin kaybı artmaktadır.
- Hayvancılığın ve buna dayalı et, süt ve diğer ürünler sanayi ile su ürünlerinin her yönüyle geliştirilmesi zorunludur.
- Tohumculuğun geliştirilmesi için gerekli bütün tedbirler ve teşvikler alınacaktır.
- Soya ve mısır ürünler ile yem bitkileri üretimin geliştirilmesine önem verilecektir.
- Gübre, tarım alet ve makinaları sanayi ve tarımsal ilaçlar konusunda yatırımlar teşvik edilecektir.
- Yeraltı ve yerüstü sulama faaliyetleri hızlandırılacaktır.

- Tarım ürünlerinde kalite ıslahı, standardizasyon ve ambalajlama konularına büyük önem verilecektir.
- Üretimin verimli bir şekilde yapılabilmesi için krediler yeterli seviyeye getirilecek, teminat sistemi makul esaslara bağlanacak ve kolaylaştırılacak; tarım ürünlerinin en iyi şekilde değerlendirilmesi için kredi ve pazarlama desteği arttırılacaktır.
- Tarım teknolojik gelişmenin ve iktisadi verimliliğin dikkate alınarak, çiftçi ailesi gelirinin aile başına ortalama milli gelir seviyesine yükseltilmesini öngören bir tarım reformunun yapılmasını faydalı buluyoruz.
- Tarım arazisinin miras yoluyla parçalanması sonucu çiftçimizin topraktan kopmasını ve ekonomik verimliliğin azalmasını önlemek için tedbirler alınacaktır.
- Devletin tarımsal faaliyetleri araştırma ve yayım hizmetlerine teksif edilecektir.
- Devletin köye ve tarıma hizmet veren kuruluşları aynı çatı altında toplanacaktır.
- Tabii şartlar ve afetler dolayısıyla çiftçinin uğradığı zararların telâfi edilmesini zorunlu görüyoruz.

ORMANCILIK

Ormancılığımızın tarım sektörü içindeki payı % 2, GSMH içindeki payı ise binde 0.5'tir. Topraklarının % 20'si ormanla kaplı bir ülke için ormancılık hasılamız çok düşük seviyededir.

Milletimizin Devlete emaneti olan ormanlarımızı ve buna bağılı olarak ormancılığımızı vasıf ve üretim yönünden ileri bir seviyeye çıkarmak kararındayız.

Başta orman ve orman köylüsü ilişkilerinin iyileştirilmesi olmak üzere; ormancılık teşkilatının idari, teknik ve ekonomik açılardan yeniden düzenlenmesini zorunlu görüyoruz. Bu maksatla ormancılık faaliyetlerini fiilen gerçekleştiren orman işletmelerinin genel politika ve ilke kararları dışında, idari-teknik-mali sorumluluğu haiz müstakil birim olarak çalışmaları esas alınacaktır. İnisiyatif almanın, yetki ve sorumluluğu en etkin ve süratli bir şekilde kullanmanın ancak böyle bir yaklaşım içinde mümkün olabileceğine inanıyoruz. Her türlü imkândan istifade edebilmek için ormancılık hizmetlerinin ifasında taahhüt sistemine öncelik verilecektir.

SANAYİ

Sanayi en hızlı gelişme potansiyeline sahip olan sektördür. Sanayileşme politikamızın esasını, genel kaide olarak devletin doğrudan sanayi teşebbüslerine girmemesi, bunu millete bırakması teşkil eder. Devlet sanayileşmede teşvik ve tanzim edici bir rol oynamalıdır.

Sanayileşme politikamızın hedefi modern ve gelişmiş ülkelerin sanayileşme seviyesine erişmektir.

Uzun yıllardan beri devam eden ithal ikamesi anlayışının terk edilerek ihracata dönük ve dünya sanayi ve ticaretine entegre olabilecek bir sanayileşme politikasına geçilmesini zorunlu görüyoruz. Genel kaide olarak temelinde herşeyi kendimizin yapmasını öngören ithal ikamesi, kalite unsurunun da geri planda kaldığı yüksek maliyetlerin

meydana gelmesine sebep olmuş, böylece bütün külfetin tüketicinin omuzlarına bindiği bir yapı teşekkül etmiş, ihracat kabiliyeti olmayan sanayiler ortaya çıkmıştır.

Sanayileşmede yapısal değişikliğe gidilmesi şarttır.

Belirli bir program dahilinde üretim kapasitesi, kalite ve fiyat yönünden dünya pazarlarında rekabet edebilir maddelerin üretilmesi sanayileşmede temel ilkemizdir. Kalite ve fiyat itibarıyla rekabet edebileceğimiz sanayi ürünlerine ağırlık vermek, buna mukabil rekabet edemeyeceğimiz maddeler ve yarı mamulleri ithal etmek en akılcı yoldur.

Aşırı sübvansiyonlar, çok yüksek gümrük hadleri ve ithal yasaklamaları ile korunan bir yapıda sanayimizin sağlıklı gelişmesi için koruma makul olmalıdır. Bunun en iyi şekilde kur politikası ve makul gümrük hadleri ile yapılabileceğine inanıyoruz.

Kamu idaresinin reorganizasyonu ile iktisadi gelişme için düşündüğümüz genel ve makro tedbirler, sanayileşmede öngördüğümüz yapısal değişikliğin sağlanmasında ana çerçeveyi oluşturacaktır. Kararların ve hizmetlerin genellikle aynı birim veya bakanlık içerisinde sonuçlandırılmasını hedef alan idari reorganizasyon yetki ve sorumluluğun etkin biçimde kullanılmasını, işlerin süratle görülmesini temin edecektir.

Ekonomik Yapıyı Güçlendirme Programı dahilinde bir paket olarak ele alacağımız, Türk Parası Kıymetini Koruma mevzuatının günün şartlarına uygun hale getirilerek dış ticaret ve kambiyo rejiminin kolaylaştırılması; sektör ve madde bazında gümrük nisbetlerinin yeniden ayarlanması; ithalatta liberasyona ağırlık verilmesi ve yasak mallar listesinin belirli bir programa göre azaltılması; Teşvik,

Ticaret, Merkez Bankası, Bankalar, Borçlar, Sermaye Piyasası ve Vergi ile ilgili kanunlarda gerekli değişikliklerin yapılması; iktidar dönemi için konvertibilitenin hedef alınması gibi tedbirlerin önemli ve olumlu sonuçlar doğuracağı şüphesizdir.

Sanayi yatırımlarının teşviki için kendi maliyetlerinin suni tedbirlerle aşağı çekilmesi yerine, enflasyonu çok düşük seviyelerde tutan bir iktisadi politikanın takip edilmesine taraftarız.

Tasarrufların teşviki ve tedricen sermaye piyasasındaki payının artmasıyla sınai mülkiyetin yaygınlaşacağı ve şirketlerin daha sağlam bir mali yapıya kavuşacakları muhakkaktır.

Dış pazarlamada güven verici ve yardımcı olmak amacıyla, devletin daha aktif bir rol oynamasını gerekli görüyoruz.

Yukarıda belirtilen bütün esaslar ve tedbirler iktisadi kalkınma, ihracatın artırılması, dış ödemeler dengesinin sağlanması ve tüketicinin korunması yanında sanayimiz sağlıklı ve dünya şartlarına uyumlu gelişmesini de ana hedef almaktadır.

Sanayileşmenin verimli ve süratli bir şekilde realize edilebilmesine ilişkin diğer ilkeler şunlardır

- Sanayinin bütün yurda pratik ve gerçek ölçülerde yayılması için devletin altyapı ve hizmet yatırımlarını yapması,
- Sanayi tesislerinin düşük maliyette ve düzenli olması için organize sanayi bölgelerine önem verilmesi,

- Yatırımların ve ihracatın teşvik edilmesi,
- Teknoloji ve mühendislik bilgisinin memlekete kolay akışının temini,
- Kamu iktisadi teşebbüslerinin zaman içerisinde millete devredilmesi,
- Sanayide devlet tekelleri dahil, tekellerin kaldırılması,
- Enerji ve maden konularında gelişmenin hızlanması için fertlere ve fertlerin meydana getireceği kuruluşlara Devletin tesbit edeceği esaslar dahilinde yatırım ve işletme hakkı verilmesi,
- Yabancı sermaye yatırımlarının teşviki için karşılıklı menfaatları dengeleyen, güven verici ve istikrarlı bir ortamın tesis edilmesi.

KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ

Kamu İktisadi Teşebbüslerinin ülke ekonomisi içinde önemli bir yeri vardır. Teşebbüs gücünün her bakımdan yetersiz olduğu Cumhuriyetimizin başlangıç döneminde çeşitli sektörlerde sanayileşmenin devlet eliyle başlatılması ve kurulan tesislerin zaman içinde Millete devredilmesi hedef alınmış olmasına rağmen, Kamu İktisadi Teşebbüsleri giderek büyümüş, idari ve ekonomik müdahalelerin artışına paralel olarak, enflasyon ve kaynakların kullanımı yönünden tasvip edilemeyecek sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Partimiz, ilke olarak vatandaşlarımızın kendi güçleriyle veya makul teşvik tedbirleri ile gerçekleştirebilecek-

leri yatırımlara devletin doğrudan kaynak tahsis etmesini doğru bulmamaktadır. Bu şekilde mütalaa edilebilecek mevcut Kamu İktisadi Teşebbüslerinin tedricen millete devredilmesini uygun buluyoruz.

Kamu İktisadi Teşebbüsleri için takip edeceğimiz politika açıklıkla belirtilmiş olmasına rağmen, bu politika-
nın gerçekleştirilmesinin zaman alacağı muhakkaktır. Bu itibarla bir taraftan öngörülen hedeflere erişilmesine yönelik tedbirler alınırken, diğer taraftan da Kamu İktisadi Teşebbüslerin kârlı ve verimli işletmeler haline getirilmesi maksadıyla gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Bu düzenlemeler arasında düşündüğümüz başlıca tedbirler şunlardır :

- Kamu İktisadi Teşebbüslerinde tecrübeli, bilgili ve yetenekli yönetici kadroların teşekkülü,
- Bu kadroların başarılı olabilmeleri için yönetimde uzun süre kalmalarını sağlayacak bir sistemin geliştirilmesi,
- Kamu İktisadi Teşebbüslerinin idari, mali ve işletmecilik açısından müstakil çalışabilmelerini ve politik müdahalelerden uzak tutulmalarını sağlayacak bir yapının oluşturulması,
- Vatandaşlarımızın kendi güçleriyle veya makul teşvik tedbirleri ile gerçekleştirebilecekleri yatırım alanlarında Kamu İktisadi Teşebbüslerinin yeni yatırım yapmalarını
- Kamu İktisadi Teşebbüslerine bağlı bazı işletmelerden başlayarak, bu işletmelerin anonim şirket haline getirilip hisse senetlerinin halka satışının

sağlanması. Bu hususun realize edilebilmesinde sermaye piyasasının geliştirilmesi için alacağımız genel tedbirlerle birlikte, menkul değerlerin satışını teşvik edecek vergi düzenlemelerinin önemli rolü olacaktır.

ALTYAPI YATIRIMLARI

Enerji, sulama, kara ve demir yolu, liman, yurtiçi ve yurtdışı haberleşme, kara, hava, deniz ulaştırması gibi temel altyapı yatırımlarını devletin asli görevleri arasında telakki ederiz.

İktisadi ve sosyal kalkınmanın başlıca unsuru gördüğümüz bu yatırımların süratle gerçekleşmesini sağlamak hedefimizdir.

Enerji kalkınmanın, sanayileşmenin, medeniyetin can damarıdır. Başta kömür, hidrolik, petrol olmak üzere, tabii gaz, nükleer, güneş, jeotermal gibi bütün enerji kaynaklarından en iyi ve en sürtili şekilde faydalanılmasını sağlayacak tesisleri kuracağız.

Sosyal ve iktisadi faydaları yönünden Güneydoğu Anadolu Projesini birinci öncelikli bir proje sayıyor, bu projenin kısa zamanda tamamlanabilmesi için gerekli bütün tedbirleri almayı milli bir görev kabul ediyoruz.

Ortadoğunun Avrupa ve Uzakdoğu ile ticaretinde önemli bir bağlantı teşkil edecek uluslararası kara ve demiryolu projelerinin geliştirilmesini ve bunlara Türkiye'nin öncülük etmesini faydalı buluyoruz.

Devletin altyapı yatırım politikasında yeni, dinamik ve gerçekçi bir yol takip etmeyi öngörüyoruz. Mevcut uygu-

lamada kaynaklar çok sayıda proje arasında dağıtıldığı için, yatırımların hiçbir şekilde zamanında hizmete girmesine imkan olmamakta, üretim yapmayan, hizmet vermeyen, inşaatı ve tesisatı yarım kalmış tesisler ortaya çıkmaktadır. İnşaat ve tesisat süresi uzadıkça yatırım maliyeti de artmakta, devletin kıt kaynakları israf edilmektedir. Bu bakımdan yatırımların gerek sayısı ve gerekse yıllık toplam harcama miktarı ile kaynaklar arasında gerçekçi bir ilişki kurarak, yatırımların en kısa zamanda tamamlanıp işletmeye alınmasını sağlayacak bir program uygulamaya kararlıyız.

Aynı şekilde yatırımların gerçekleşmesinde gecikmelere ve proje maliyetlerinin büyük ölçüde artmasına sebep olan ihale sisteminin ıslah edilmesini, müteahhit alacaklarının zamanında ödenmesini elzem görmekteyiz.

Kendini iktisadi olarak geri ödeme gücüne sahip projelerin devletin koyacağı esaslar çerçevesinde halkın iştirakiyle yapılmasının teşvikini faydalı buluyoruz.

KALKINMADA ÖNCELİKLİ YÖRELER

Başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri olmak üzere, yurdumuzun değişik bölgelerindeki iktisaden geri kalmış yörelerimizin geliştirilmesi, bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılması, refahın yurt sathına dengeli yayılması başlıca hedeflerimiz arasındadır.

Kalkınmada öncelikli yörelerimizin geliştirilmesi için alacağımız başlıca tedbirler şunlardır

1. Bu yörelerde, tabii kaynakların, tarım ve hayvancılığın geliştirilmesine ve ürünlerin değerlendirilmesine yönelik veya istihdamı artırıcı projeler için

özel teşvik tedbirleri uygulanacaktır. Projenin özelliğine göre, ucuz ve uzun vadeli kredilerin verilmesi, yatırım maliyetinin belirli bir bölümünün devletçe hibe olarak karşılanması, yatırım ve işletme döneminde önemli vergi muafiyetleri uygulanması bu tedbirler arasındadır.

2. Bu yörelerde yol, su, elektrik, okul, hastane, sağlık ocağı, haberleşme gibi altyapı yatırımlarının ve sosyal tesislerin süratle yapılması sağlanacaktır.
3. Sınır illeri çıkmaz sokak olmaktan kurtarılacaktır. Komşu ülkelerle iktisadi ilişkileri geliştirmek için sınır ticaretine önem verilecek, giriş-çıkışı kolaylaştırıcı her türlü tedbir alınacaktır.
4. Bu yörelerde çalışan yönetici ve memurların tatminkâr ücret almaları sağlanacak, lojman yapımı hızlandırılacaktır.

MADENCİLİK

Madencilik sanayi sektörü hasılamızda % 10, GSMH'da % 2, ihracatımızda % 5 civarında paya sahiptir.

Arama, işletme ve metalürji sanayi bakımından, ülkemiz madenciliğine tam anlamıyla kamu sektörü hakimdir. Maden üretiminin GSMH ve ihracatımız içinde çok düşük bir payı olması yanında, gerçek potansiyelin tesbiti yönünden aramaların yeterli seviyede olduğunu, işletmelerin verimli çalıştığını ifade etmek de mümkün değildir. Bu genel tesbitlerin ışığında, madencilikte bugüne kadar takip edilen politikanın yetersiz olduğu, konuya yaklaşımda ve uygulamada değişiklikler yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

Hedefimiz bazı madenlerde yurtiçi ihtiyacının emniyetli, yeterli ve ekonomik seviyede karşılanması ile birlikte, özellikle maden ihracatını süratle bugünkü seviyenin üstüne çıkmasını sağlamaktadır.

Unutmamak gerekir ki yeraltı tabii zenginlikleri ancak milletimizin istifadesine sunulduğu takdirde bir değer taşır. Aynı derecede önemli bir husus ise maden kaynaklarının zamanında değerlendirilmesinin konunun esasını teşkil etmesidir. Bunun başlıca iki sebebi vardır: Birincisi teknoloji gelişmeler sonucu daha önce kullanılan bazı maden ve malzemelerin yenileriyle ikame edilebilmesi, ikincisi ise dünyanın başka yerlerinde yeni rezervlerin bulunması halinde rakiplerin çoğalmasındır.

İhracata dönük madencilik yatırımları büyük ölçüde sermaye, ileri teknoloji ve güçlü dış pazarlama gerektirmektedir. Bu üç unsurun makul ve gerçekçi bir şekilde bir araya getirilebilmesi için, projenin özelliğine göre kamu sektörü, özel sektör ve dış yatırımların iştirakiyle ortaklıklar kurulmasını faydalı buluyoruz.

Yerli ve yabancı yatırımcıların uzun vadede güvenli bir yatırım ortamına kavuşabilmeleri için tedbirlerin alınması şarttır. 6309 sayılı Maden Kanununun tadil edilerek maden arama ve işletmesini kolaylaştıracak bir yapıya kavuşturulmasını, Devletçe işletilecek madenlerin gözden geçirilmesini zorunlu görüyoruz.

Maden üretimini ve ihracatını en yüksek seviyeye çıkarmaya, maden ve petrol arama ve işletmesinde yerli-yabancı her çeşit imkândan en iyi şekilde faydalanmaya kararlıyız.

HİZMETLER

Gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde milli gelirin yarısı veya yarıdan fazlası hizmet sektöründe teşekkül eder. Sosyal gelişmenin sağlanması, tarımın ve sanayinin ilerlemesi hizmet sektörüyle doğrudan ilgilidir. İstihdamın en yoğun olduğu sektördür.

Hizmetler sektörü iç ve dış ticaret, turizm, pazarlama, taşımacılık, müteahhitlik, bankacılık ve sigortacılık, haberleşme gibi yurtiçi ve yurtdışı faaliyetler ile esnaf ve sanatkârlarca yapılan işlerin önemli bir bölümünü içine alır.

Hizmet sektörünün geliştirilmesi işsizliği en kısa zamanda çözecek yolların başında gelir.

Turizm geliştirilmesi için altyapı yatırımlarının hızlandırılmasını, bürokrasinin asgariye indirilerek süratli bir karar ve uygulama sisteminin getirilmesini, gerçekçi döviz kurlarının sürekli kılınmasını, iç ve dış yatırımların etkili ve istikrarlı bir şekilde teşvik edilmesini en önemli konular olarak görüyoruz.

Kara, deniz ve hava taşımacılığının, Türkiye'nin coğrafi avantajlarını da dikkate alarak, en iyi şekilde geliştirecek tedbirleri almaya kararlıyız.

Ülke ekonomisinin dışa açılmasında, dış ödemeler dengesinin tesisinde ihracat ve dış pazarlama hizmetlerinin taşıdığı önem herşeyin ötesindedir.

Dış ülkelerde hizmet veren müteahhitlerimize, diğer ülkelerin de yaptığı gibi destek olunmasını, dünya piyasasında daha güçlü hale gelmeleri için gerekli tedbir ve teşviklerin alınmasını zorunlu görüyoruz.

Teleks ve telefon gibi haberleşme sistemlerinin daha da geliştirilerek iç ve dış ticaretin kolaylaştırılması gerekmektedir.

Bankacılık yanında, özellikle bugüne kadar ihmal edilen sigortacılığın geliştirilmesine önem vereceğiz.

Serbest bölgelerin genel olarak ihracatın arttırılmasında olduğu kadar, doğrudan hizmet ihracında önemli bir araç olduğuna, bu yüzden de süratle tesis edilmesi gerektiğine inanıyoruz.

ESNAF ve SANATKÂR

İktisadi ve sosyal bünyemizde, hizmet, üretim ve istikrar unsuru olarak esnaf ve sanatkârın önemli bir yeri vardır. Esnaf ve sanatkârlar emek ve sermayenin birleştiği, teşebbüs gücünün gelişmesi için tabii şartların mevcut olduğu meslekler topluluğudur.

Bugünün esnaf ve sanatkârı toplumun temel direği olduğu kadar, sanayinin önemli bir yardımcı unsuru ve hizmetler sektörünün asli unsurlarından biridir, yarının sanayici ve ihracatçı adayıdır. Devlet çalışmak ve ilerlemek isteyeninin önündeki engelleri kaldırmalı, gelişmesi için gerekli teşvikleri sağlamalıdır.

Esnaf ve sanatkâr için en önemli husus işyeri sahibi olması ve makina-teçhizat alımında gerekli desteğin teminidir. Bu mahsarla küçük sanayi sitelerinin daha hızlı bir şekilde tamamlanmasına, hâlen sadece Halk Bankası eliyle verilen kredilerin tüm banka sistemine yaygınlaştırılarak her ticari bankanın esnaf ve sanatkârlara daha ucuz kredi verebilmesine ağırlık taniyacağız.

Esnaf ve sanatkârlarımızın ürettiği malların sadece yurt içinde değil, yurt dışında da pazarlanabilmesi için gerekli teşvikler uygulanacak; teknik yardım, bilgi ve eğitim yönünden daha iyi hizmet veren danışma ve yardım birimleri geliştirilecek, bu maksatla esnaf ve sanatkâr kuruluşlarına gerekli yardım yapılacaktır.

İHRACAT

Ekonomi politikamızda ihracatın çok önemli bir yeri olacaktır.

İhracatımızın geliştirilmesi için öngördüğümüz başlıca tedbirler şunlardır :

1. İhracatta iç ve özellikle dış finansman kaynaklarını arttırıcı, ihracatı kolaylaştıran tedbirlere ağırlık verilmesi,
2. Teşkilatlanma ve bilgi akımı
 - Dış pazarlar hakkındaki bilgilerin sağlam ve süratli bir şekilde temini ve ihracatçıya aktarılması için gerekli sistemin kurulması,
 - İhracatçıların kendi aralarında yurtiçinde ve yurtdışında meydana getirecekleri kuruluşların desteklenmesi,
 - Devletin ilgili iç ve dış kuruluşlarının ihracatçılarımıza dış ilişkilerde her yönüyle aktif destek sağlaması,
3. Kalite kontrolü, ambalajlama, nakliye, dış pazarlarda dağıtım ve satış sonrası işlem ve faaliyetlerin gelişmesini teşvik edecek tedbirle öncelik tanınması,

4. İhracatla ilgili ithalat ve hammadde temininden yurtdışına mal çıkışına, ihracat sonrası işlemlerin tamamlanmasına kadar bütün formalitelerin çok basit hale getirilmesi.

TİCARET

Tüketicinin korunmasını en güvenilir şekilde sağlayacak unsurların başında ticaret sektörünün sağlıklı çalışması gelir. Bunun için de sağlam rekabet şartlarının oluşturulması, mal ve hizmet pazarlamasındaki bütün faaliyetlerin birbirini tamamlayıcı, sürekli ve güvenli olması gerekir. Böylece tüketiciye her mevsimde kaliteli, yeterli ve istikrarlı fiyatla mal ve hizmet arz etmek mümkün olabilir.

Ticaretin gelişmesine, bunun için de özellikle sağlıklı bir pazarlama zincirinin kurulmasına yönelik tedbirlere önem verilecektir :

1. Tasnif, işleme ve ambalajlama tesislerinin geliştirilmesi gerekmektedir.
2. Her çeşit mal ve ürünün en iyi şekilde değerlendirilebilmesi, bunların iç ve dış pazarlara zamanında ve yeterli miktarlarda verilebilmesi depolama ve muhafaza tesislerinin geliştirilmesiyle mümkündür. Bugüne kadar depolama ve muhafaza işlemleri genellikle kamu kuruluşları tarafından yapılan ürünler için tesis ve işletme safhalarında özel teşebbüsü de teşvik edecek tedbirlerin arttırılmasını gerekli buluyoruz.
3. Yurtiçi ve yurt dışı nakliye hizmetlerinin geliştirilmesi; yurtdışı nakliyyede formalitelerin basitleştirilmesi, dışarıda karşılaşılan sorunların daha süratli bir şekilde çözülmesi gerekmektedir.

SOSYAL POLİTİKA

SOSYAL POLİTİKAMIZIN ESASLARI

Kalkınmada asıl hedef sosyal gelişmenin sağlanmasıdır.

Hedef olarak sosyal adaletin, fırsat eşitliğinin sağlanması, bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması, refahın yaygınlaştırılması sosyal politikamızın temel unsurlarını meydana getirir.

Sosyal gelişmenin sürekliliği ve gerekli kaynakların artan bir şekilde temini iktisadi gelişme ile yakından ilgilidir. Bu itibarla sosyal ve iktisadi gelişme arasındaki ahenğin ve dengenin korunması önemlidir.

SOSYAL GÜVENLİK

Çiftçi, küçük esnaf ve sanatkar, işçi, memur, emekli, dul ve yetimler ile kimsesizlerin sosyal güvenliğe sahip olmaları; korunmaya muhtaç çocuklar ve yaşlılar ile çalışmayacak derecede malûl ve sakatların yeterli seviyede sosyal yardıma kavuşturulmaları; eğitim ve öğretimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması, bütün vatandaşlarımızın sağlık hizmetlerinden yararlanmaları sosyal güvenlik anlayışımızın esaslarını meydana getirir.

Sosyal güvenlik ve sosyal yardım politikamız çalışmamayı teşvik edici değil, muhtaçların korunmalarına, gelişmelerine, yararlı hale gelmelerine yönelik olacaktır.

Çeşitli sosyal güvenlik kuruluşları arasındaki farklılıklar nimet ve külfet dengesi dikkate alınarak giderilecek, alınan primler ile yapılan yardımlar arasında uyum sağlanacaktır.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin sosyal güvenlikleri ile ilgili ikili anlaşmaların yapılmasına ve yapılanların ıslahına gayret gösterilecektir.

Gönüllü sosyal dayanışmayı, bilhassa geleneksel sosyal dayanışma esaslarını ve kuruluşlarını, toplumumuzun temelini teşkil eden aile sistemi içindeki sevgi, şefkat ve saygıdan kaynaklanan tabii sosyal dayanışmayı idame ve teşvik edecek tedbirlerin alınmasını faydalı görmekteyiz.

EĞİTİM ve ÖĞRETİM

Geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın ve gençlerimizin modern ve ileri Türkiye idealine, Atatürk ilke ve inkılablarına bağlı, milli ve ahlâki değerlerimizi benimsemiş, bilgili, ilmi düşünceye sahip, herkese karşı sevgi, saygı ve müsamaha besleyen medeni birer insan olarak yetiştirmelerini milli eğitimin esası sayarız.

Eğitim ve öğretim ferdin ve toplumun maddi ve manevi kalkınmasında, milli ve ahlâki değerlerin korunmasında ve gelişmesinde, kültür, sanat ve medeniyetin gelişmesinde ve geleceğe aktarılmasında, ilmin ve ilmi düşüncenin kazanılmasında temel rolü oynar. Genel olarak fertlerin ve milletlerin sosyal ve iktisadi seviyeleri eğitim ile doğrudan ilgilidir.

Eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğinin sağlanması esastır.

Eğitim ve öğretim devletin başlıca görevleri arasındadır. Ancak devletin koyacağı kaideler içerisinde fertlerin ve özel kuruluşların da eğitim ve öğretim hizmetleri yapabilmeleri sağlanacaktır.

Herkesin yapmakla zorunlu olduğu temel eğitim dışında, sayı, çeşit ve vasıf itibarıyla eğitim ve öğretim hizmetleriyle memleketin iktisadi ve sosyal hedefleri arasında irtibat kurulması elzemdir.

Bugün yüksek öğretimde, bir taraftan orta öğrenim mezunlarının açıkta kalmasına sebep olan kapasite yetersizliği, diğer taraftan eğitim ve öğretim ile istihdam ihtiyacı arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanan ve yüksek öğrenim yapmış gençlerimizin işsiz kalması sonucunu doğuran bir yapı ile karşı karşıyayız. Bu durum şimdiye kadar takip edilen orta öğretim politikasının gerçekçi olmadığını; ülkemiz ihtiyacına cevap vermediğini ortaya koymaktadır.

Bu itibarla orta öğretimde genel eğitim ağırlığının tedarik ve nisbi olarak azaltılmasının, buna mukabil yetenekli ve arzulu gençlerimiz için yüksek öğrenime açık mesleki ve teknik eğitime büyük ağırlık verilmesinin zaruretine inanıyoruz.

Yüksek öğretim kuruluşlarımızda müsbet ilimler, sosyal ve manevi ilimler ile birlikte teorik ve uygulamalı araştırma ve geliştirme faaliyetlerine önem verilmesini; bu kuruluşlarımızın sını, iktisadi, sosyal ve diğer konularda pratik araştırma ve geliştirmeye yönelmelerini teşvik için gerekli tedbirlerin alınmasını faydalı görürüz.

Sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinde, kısa sürede verimi arttıracak teorik ve uygulamalı kurslar ile yaygın eğitim faaliyetlerine önem verilecektir.

Yabancı dil, mesleki gelişme ve başarının olduğu kadar, dış ticaret, milletlerarası ilişkiler, ilim, sanat ve kültür alışverişinin de temel aracı haline gelmiştir. Bu yüzden orta ve yüksek öğrenim yapan gençlerimizin asgari bir yabancı dili iyi derecede öğrenebilmeleri için gerekli bütün tedbirlerin alınmasını elzem görüyoruz.

Halk eğitimine süreklilik kazandırmak için, okul dışı eğitim ve kültür faaliyetlerinin geliştirilmesine, radyo ve televizyondan müessir bir şekilde faydalanılması gerektiğine inanıyoruz.

AİLE

Aile milletimizin temelidir.

Toplum hayatının ahenkli ve sağlam bir şekilde devam ettirilmesinde, gençlerimizin yetiştirilmesinde, ahlâkın, milli ve manevi değerlerin korunmasında; aile yapımızın tabii ve tarihi vasıfları olan, örf ve ananelerimiz ile perçinlenmiş bulunan, sevgi, saygı, feragat, ve fedakârlığın rolü herşeyin üzerindedir.

Fert ve millet seviyesinde sosyal güvenliğin ilk ve en önemli teminatı ailedir.

KÜLTÜR ve SANAT

Kültür ve sanat milletlerin gelişmesinde başta gelen bir değerler manzumesidir.

Kültür ve sanat milli değerlerin korunmasında ve gelişmesinde olduğu kadar, milletlerarası ilişkilerde yakınlaşma ve dayanışmanın temel unsurudur.

Milletimizin sosyal ve kültürel hayatında önemli rolü olan edebiyat, musiki, resim, folklor, sinema ve tiyatronun geliştirilmesi kültür ve sanat politikamızın ana hedefidir.

Sanatçının korunması ve sanatçı yetiştirilmesi için devletin gerekli desteği sağlamasını gerekli buluruz.

Eski yapı ve eserlerin korunmasını, yaşatılmasını tarihi ve kültürül mirasımıza saygının tabii bir ifadesi olarak görürüz.

Kütüphanelerin zenginleştirilmesi, modern imkân ve araçlarla teçhiz edilmesi, yurt sathına yayılması, okuma zevk ve alışkanlığının teşvik edilmesi zorunludur. Telif ve tercüme ansiklopedi, bilim ve kültür yayınlarının yaygınlaşması için gerekli tedbir ve teşvikleri alacağız.

Türkçemizin yapısını ve güzelliğini zedeleyecek gayretlere izin verilmemesi, ana dilimizin tabii seyir içerisinde gelişmesi görüşündeyiz.

Telif ücretlerinde belirli bir sınıra kadar vergi alınmamasını, bu sınırın üzerinde de vergi nisbetinin düşük tutulmasını faydalı görüyoruz.

ÇALIŞMA HAYATI

Çalışma hayatının adil, istikrarlı bir sistem içinde yürütülmesi toplumun sosyal ve iktisadi gelişmesinin ölçüsü ve teminatıdır.

Milli ekonomimiz yönünden verimliliği ve çalışmayı teşvik edici esasların uygulanması gerekmektedir.

İşçi ve işverenin aynı gaye için çalışması, karşılıklı hak ve görevlerin adil esaslara bağlanması, mücadele ve kavga yerine meseleleri görüşerek anlaşma yolunun tercih edilmesi hedef olmalıdır. Bu hedef istikâmetinde gayret gösterildiği takdirde, vatanperver ve sağduyulu işçi ve işverenlerimizin iş barışının tesisi ve idamesinde ve dolayısıyla sosyal ve iktisadi gelişmemizde en doğru yolu seçmiş olacaklarına inanıyoruz.

Sendika kurma, toplu sözleşme, grev ve lokavt hakları hür demokratik nizamda çalışma hayatını düzenleyen temel unsurlardır.

Ücretin işe ve verimliliğe göre tesbitini, eşit işe eşit ücret verilmesini sosyal adalet anlayışımızın icabı sayarız.

İşçilerimizin çalışma şartlarının iyileştirilmesini, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili tedbirlerin alınmasını ve bu hususun etkin bir şekilde Devlet denetimine tabi tutulmasını gerekli görmekteyiz.

İşçilerimizin mesleki ve teknik yönden gelişmeleri ve vasıflı işçi yetiştirilmesi bakımından işbaşında eğitim, kurs ve seminerler düzenlenmesi önem taşımaktadır.

Yurt dışındaki işçilerimizin ekonomik ve sosyal problemlerinin çözümü, her çeşit hak ve menfaatlarının korunması, yurt dışında büyüyen çocuklarımızın ahlâk, örf ve adetlerimize, vatan ve milletimize bağlılıklarının korunması ve geliştirilmesi için çalışmayı önemli bir görev telâkki ediyoruz.

İSTİHDAM ve İŞSİZLİK

Mevcut işsizliğin azaltılması yanında, artan nüfusumuza istihdam imkânlarının sağlanması için sürekli ve yüksek kalkınma hızının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Teknolojik gelişme ve iktisadi verimlilik açısından tarım sektörünün istihdam gücü nisbi olarak zayıflamaktadır. İlâve istihdam imkânları ancak hizmetler ve sanayi sektörlerinde mümkün olabilecektir.

Mevcut sanayimizde istihdamın artırılması için tesislerin tam kapasitede çalıştırılması, iki veya üç vardiyaya geçilmesi lâzımdır. Bunun gerçekleştirilebilmesi ise, enerji ve diğer darboğazların çözümü ile birlikte, özellikle sınırlı iç pazara yeni talepler ilâve edilmesiyle, yani ihracat pazarlarına açılmakla sağlanabilir. Makul ve ihracatı mümkün kılacak teşvik tedbirleriyle sanayimizde yeni istihdam imkânlarının ortaya çıkması tabiidir.

İşsizliğin azaltılması yüksek kalkınma hızını, dolayısıyla kaynakların büyük ölçüde arttırılmasını ve bunların en iyi şekilde kullanılacak tekrar kaynak yaratıcı verimli yatırımlara yönlendirilmesini gerektirir. Tasarrufların teşviki, sermaye piyasasını geliştirilmesi, dış kaynaklardan özellikle kendini ödeme gücü olan projelerde azami istifade edilmesi, yabancı sermaye yatırımlarının güvenli ve istikrarlı bir şekilde teşviki hususunda takip edeceğimiz politikalar bir bütün olarak yüksek kalkınma hızına erişilmesine, işsizliğin çözümüne yöneliktir. Para, kredi, tasarruf politikalarımız ve ihracatın teşviki emek yoğun yatırımların tercih edilmesinde en önemli araçlar olacaktır.

Ülkemiz % 7 kalkınma hızına ulaşmalı ve bunu aşmalıdır. Bunun için daha önce belirtilen politikalar yanında

Türkiye'nin dış kredi itibarının da yükseltilmesi zorunludur. Bu seviyede bir kalkınma gerçekleştirildiği takdirde, işsizlik birinci derecede hizmetler, ikinci derecede sanayi sektörü içinde giderilmiş olacaktır.

Konut inşaatında, ayrıca el sanatları ve halıcılık gibi genel olarak iktisadi verimlilik bakımından emeğin değerini bulduğu alanlarda, teşviklerin yeterli seviyeye getirilmesi istihdama olumlu katkılar yapacaktır.

Ekonomik tercihler ile eğitim ve öğretim kurumları arasındaki uyumsuzluk, sektörlerin ihtiyacı olan nitelikte vasıflı işçi yetiştirilmemesine veya görülen öğrenimle bağdaşmayan işlerde çalışılmasına ve kaynak israfına sebep olmaktadır. Orta ve yüksek öğretimin sosyal ve iktisadi hedeflerin gerektirdiği insangücü planlamasına göre yapılması şarttır.

İşsizliğin toplumumuzda açtığı sosyal yaraları tedricen azaltmak, belirli bir süre zarfında tam istihdama ulaşmak hedefimizdir.

SAĞLIK

Vatandaşlarımızın bedeni ve ruhi sağlığının korunması için gerekli tedbirleri almak veya alınmasını temin etmek devletin asli görevleri arasındadır.

Sağlık hizmetlerinden bütün vatandaşlarımızın en iyi şekilde faydalanmasını sağlamak hedefimizdir.

Bu maksatla öngördüğümüz tedbirler şunlardır :

1. Sağlık hizmetleri vasıflı, güvenilir, kolay erişilebilir, formaliteden uzak ve yurda dengeli bir şekilde ya-

yılı olmalıdır. Doktor ve sağlık personelinin yurdun her köşesinde bulunabilmesinin, hizmeti isteksiz hale getiren zorlama yerine, teşvik edici politikalar ile gerçekleşebileceğine inanıyoruz.

2. Sosyal güvenlikle ilgili sağlık, hayat, yaşlılık gibi sigorta sistemlerinin geliştirilmesi için sigorta primlerine vergi muafiyeti getirilecektir. Bütün vatandaşlarımızın sağlık sigortasına kavuşturulmasını, herkesin istediği hastaneden faydalanmasını sağlayacak bir yapının oluşturulmasını hedef alıyoruz.
3. Sağlık hizmetleri bir bütün olarak ele alınacak, toplum sağlığını tehdit eden hastalıklarla daha etkili mücadele için koruyucu hekimliğine önem verilecek, gıda maddelerinde kalite kontrolu daha etkin bir şekilde yapılacak, vre şartlarının iyileştirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.
4. Hastane ve sağlık ocağı sayısı arttırılacak, sağlık tesislerimiz modern alet, makina ve araçlarla teçhiz edilecektir.
5. Devlet, SSK, niversite ve fakülte hastaneleri arasında işbirliği imkânlarının arttırılarak, birbirlerini takviye eden bir anlayışla çalışmalarını; Devlet ve SSK hastanelerinin yükünü hafifletmek ve daha iyi hizmet verebilmelerini temin etmek için, bu kuruluşlar dışında çalışan doktor ve sağlık personelinin belirli esaslar dahilinde yararlanılmasını faydalı buluyoruz.
6. Neslin sağlıklı yetiştirilmesi ana gayelerimizden biridir. Ana ve ocuk sağlığı hizmetlerine önem verilmesini, çocuklarımızın iyi beslenebilmeleri için

ucuz ilâç ve gıda maddeleri sağlanmasını, okullarda süt dağıtımı gibi yardımların yapılmasını gerekli buluyoruz.

7. İlâç sanayiinin geliştirilmesi ve rekabetin sağlanması, bütün hayati ilâçların her zaman kolaylıkla bulunabilmesi için gerekli tedbirleri alacak, kalite kontrolüne ve ilâç kullanımındaki israfın önlenmesine ağırlık vereceğiz.
8. Devletin yapacağı hizmet ve faaliyetlere ilâveten, özel sağlık müesseselerinin kurulmasını teşvik edeceğiz.
9. Heyet raporları ve benzeri gibi, resmi sağlık kuruluşlarındaki doktorlarımızın kısıtlı zamanlarını heba eden, şekli ve genellikle faydasız formaliteler azaltılacak veya kaldırılacaktır.

GENÇLİK

Gençliğimizi bilgili, vatan ve milletin birlik ve bütünlüğünü müdrik, örf ve ananelerimize saygılı, herkese karşı sevgi, saygı ve müsamaha besleyen, Atatürk ilke ve inkılablarına bağlı medeni bir insan olarak yetiştirmeliyiz.

Gençlerimizin ruh, fikir ve beden yönünden mükemmel şekilde gelişmelerini sağlamak hedefimizdir. Bu maksatla formal eğitim ve öğretime ilâveten, okul içinde ve okul dışında fikir, kültür ve sanat, spor ve folklor faaliyetlerinin yapılmasını sağlayacak tedbirler büyük önemi haizdir. Bütün okullarda başlıca spor faaliyetlerinin yapılmasına imkân verecek modern tesislerin kurulması öncelik taşımaktadır.

Orta ve yüksek öğrenim yapmış gençlerimizin meslek hayatına intibakının kolaylaştırılması ve başarılarının artırılması için önceden çalışma ve tatbikat imkânlarına kavuşturulmaları önemlidir.

Burs ve yurt şartlarının iyileştirilmesi, gençliğin tatil zamanlarını en faydalı şekilde değerlendirmelerini sağlayıcı imkân ve faaliyetlerin desteklenmesi gerektiğine inanırız.

SPOR

Disiplinli, zorluklara dayanıklı, kötü alışkanlıklardan arınmış, sağlıklı bir toplumun oluşmasında spor faaliyetleri önemli bir unsurdur.

Sporun geliştirilmesi için alınacak tedbirler şunlardır :

- Her mevsimde spora elverişli kapalı salonlar başta olmak üzere, spor tesisleri süratle tamamlanacak ve yaygınlaştırılacaktır.
- Kitle sporuna önem verilecek, toplumun her kesiminden insanların spor yapmalarına imkân sağlamak için gerekli şartlar hazırlanacaktır.
- Dünya ,Olimpiyat ve Avrupa şampiyonu olan sporculara yapılan teşviklerin kapsamı genişletilecektir.
- Üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümünden mezun olanların beden eğitimi öğretmeni olarak görevlendirilmeleri sağlanacaktır.
- Her alanda antrenör yetiştirilmesine önem verilecektir.

- Uzun bir süreden beri arzu ettiğimiz ve milletçe alıştığımız başarılarını göremediğimiz Türk güreşi için özel tedbirler alınacak, bu konuda hiçbir fedakarlıktan kaçınılmayacaktır.
- Şehir imar plânlarının hazırlanışında spor alanlarına, yeşil alanlara ağırlık verilecek; mevcut plânlarda bu maksatla ayrılmış yerlerden süratle faydalanılması için gerekli harcamalar yapılacaktır.
- Spor malzemeleri imalatı teşvik edilecek, sporcularımızın dünya standartlarına uygun malzemelerle yarışmalara katılmaları sağlanacaktır. Yurtiçinde üretilmeyen veya üretimi ekonomik olmayan spor malzemelerinin ithali kolaylaştırılacaktır.

ŞEHİRLEŞME

Şehirler toplumun aynasıdır. Bir ülkenin gelişmiş seviyesi şehirlerinin düzenli ve plânlı oluşu ile ölçülür. Ülkemizi medeniyetin zirvesinde görmek isteyen partimiz, şehirlerimizin ve şehirlielerimizin meselesine büyük önem vermenin zaruretiine inanmaktadır.

İktisadi ve sosyal yapıımızdaki gelişmeler ve nüfus artışı sebebiyle, köyden şehire akımın devam edeceği muhakkaktır. Ancak, şehirleşme politikamız, büyük şehirlerimizi daha da büyötmek değil, yurt sathına dengeli bir şekilde yayılmış, kendi kendine yeterli, orta büyüklükteki şehirlerimizi geliştirmek hedefini esas alacaktır.

İmar plânlarının kısa sürede tamamlanması ve bunların müessir ve disiplinli bir şekilde uygulanmasını sağlayan bir sistemin kurulması zorunludur.

Altyapı, belediye, asayiş ve güvenlik hizmetleri ile birlikte sosyal hizmetler, şehirleşme hızına paralel olarak süratle büyüyen ve bu yüzden de süratle çözüm gerektiren hizmet alanlarıdır.

Belediyeler şehirleşme hizmetlerinin ifasında ana kuruluşlardır. Belediyelerin müessir, süratli ve verimli şekilde hizmet verebilmeleri için, sorumluluklarına uygun imkân ve kaynaklara kavuşturulmalarını ve bunları en iyi şekilde kullanmalarını sağlayacak tedbirleri alacağız.

KONUT

Ailede huzur ve mutluluğun ilk şartı sıcak bir yuvadır.

Toplumun hangi kesiminden olursa olsun evinde huzuru olmayan bir insanın işinde verimli ve başarılı olma mümkün değildir. Refahın yaygınlaşması, sosyal adalet ve sosyal güvenliğin temininde konutun önemi büyüktür.

Nüfus artışı ve köyden şehire göç dolayısıyla yılda 250000 dolayında konut ihtiyacı vardır.

Konutu en öncelikli konular arasında gören ANAVATAN PARTİSİ, konut yapımı için her çeşit imkân ve kaynağın seferber edilmesi gerektiğine inanmaktadır.

Bu konuda öngördüğümüz başlıca tedbirler şunlardır :

1. Büyük, pahalı, kullanışsız konuttan kaçınılması, konut yapımında azami tasarrufun sağlanması zorunludur. Bu itibarla daha kullanışlı ve daha ekonomik birimlerin teşvikine önem verilecektir. Pencerelerin yeterli ölçüde tutulması, ısı tecritinin, özellikle konut mimarı plânlarında eşya yerleşiminin ana un-

surlar olarak dikkate alınması inşaat ve kullanma maliyetini düşürecektir.

2. Finansman konut yapımında temel sorundur. Konut kredilerini bütün ticari bankalara yaygınlaştırmak kararındayız. Yapı tasarruf hesaplarının teşvik edilmesini, konut kredilerinin ödeme süresi ve miktarları yönünden makul esaslara bağlanmasını ve bunu bütçe dışı kaynaklarla destekleyen bir sübvansiyon sisteminin getirilmesini tutarlı bir çözüm tarzı olarak görüyoruz.
3. Başta vatandaşlarımızın konut sahibi olmasını teşvik etmek, bunun yanında kiralamayı da kolaylaştırmak üzere, konut alım-satımı ve kira gelirleri ile ilgili vergilerin sayıca ve nisbet olarak azaltılması ve bazı vergilerin kaldırılması hedeflerimiz arasındadır.
4. Konut yapımını güçleştiren ve geciktiren formalitelerin basitleştirilmesi ve imar plânlarının süratle tamamlanması şarttır. Bu maksatla inşaat izninden konutun iskan edilmesine kadar bütün formaliteler gözden geçirilerek gerekli düzenlemeler yapılacaktır.
5. Düzenli ve ekonomik şehirleşmenin rasyonel araçlarından biri toplu konuttur. Toplu konut yapımını hızlandırmak, aynı zamanda vatandaşın kendi evini kolaylıkla yapabilmesine imkân sağlamak için devletin konut arsası üretmesini veya bunun için destek sağlamasını planlıyoruz.
6. Konut altyapısının yeni bir anlayışla ele alınarak, konutun tamamlanmasından çok sonra önemli israf ve kayıplara sebep olan gecikmeli uygulama yerine,

konutla birlikte devreye giren bir altyapı inşaat programı uygulanmasını öngörüyor, bunun için devletin gerekli tedbirleri ve teşvikleri geliştirilmesini zorunlu buluyoruz.

7. Kamu idaresi ve kamu iktisadi teşebbüsleri mensupları için kira büyük bir yük haline gelmiştir. Yurt dışında lojman yapımına önem verilecektir.

ÇEVRE SORUNLARI

Daha ziyade hava ve su kirliliği olarak kendini gösteren çevre sorunları belirli bölge ve şehirlerimizde toplum sağlığını ciddi ölçüde tehdit eder boyutlara ulaşmıştır. Çevre sorunlarımızın ana sebebi hızlı ve dengesiz şehirleşme ve sanayi tesislerinin belirli bölgelerde aşırı yoğunlaşması sonucunda tabii dengenin bozulmasıdır. Bu konuda düşüncümüz tedbirler aşağıdadır :

1. Başta Ankara olmak üzere, hava kirliliğinin sağlık yönünden ciddi tehlike teşkil ettiği şehirlerimizde acil ve süratli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Bunun için :

- Kısa vadede hava kirliliğini azaltacak en önemli unsur iyi kalitede ve yeterli miktarda yakıt teminidir. Bu maksatla yurtiçi üretimin artırılması yanında, ithalata da başvurulması zorunludur. Tam yanmayı sağlayacak tedbirler önem taşımaktadır.
- Orta ve uzun vadede daha köklü ve kalıcı çözümlerin getirilmesi için şimdiden proje hazırlıklarına başlanmalıdır: Merkezi ısıtma tesislerinin kurulması; elektrik, tabii gaz gibi ısıtma imkânlarına

başvurulması; bu şehirlerde nüfusun yoğunlaşmasını azaltıcı tedbirlerin alınması gereklidir.

2. Marmara Denizi, Haliç, İzmit ve İzmir Körfezleri gibi su kirlenmesinin aşırı olduğu yerlerde süratli tedbir alınmadığı takdirde çözüm daha da güçleşecektir.

Bunun için :

- Mevcut sanayi tesislerinin tasfiye işlemlerine titizlikle uymaları sağlanmalı, tesis dışına zararlı artık maddeleri atmalarına engel olunmalıdır.
 - Bu bölgelerdeki sanayileşme hızı azaltılmalıdır. Yeni ve tevsi yatırımlarda sanayileşmenin diğer bölgelere kaymasını teşvik edecek tedbirler sanayinin yurt sathına dengeli yayılmasını da sağlayacaktır.
3. Tabii güzelliklerin korunmasına ve gelişmesine büyük önem verilmelidir. Teknik ve ekonomik şartlar sonucu, bazı tesislerin deniz, göl veya nehir kıyısında kurulması zaruri olduğu hallerde kirlenmeyi önleyici tedbirlere uyulması sağlanmalıdır.
 4. İçme ve kullanma suyunda insan sağlığının gerektirdiği şartların temini, kanalizasyon tesislerinin yeterli hale getirilmesi zorunludur.

KAMU İDARESİ

KAMU İDARESİNİN ESASLARI

Kamu idaresinin etkinliğini arttırmak maksadıyla bugüne kadar yapılan çalışmalarda meselelerin gerçek sebeplerine inilmediği için başarılı olunamamıştır.

Vatandaşa sunulacak hizmetlerin etkili ve verimli olması kamu idaresinin süratle karar alabilmesine, basit ve formaliteden uzak bir şekilde çalışmasına bağlıdır. Bunun esasını devletin memuruna, memurun vatandaşa itimatı teşkil eder. İtimat esas, şüphe istisnai olmalıdır.

Yetki ve sorumluluğun kamu hizmetinin gereklerine uygun olması şarttır.

Değişik birimler tarafından aynı maksada dönük olarak yürütülen hizmetlerin bir arada toplanması, yetki ve sorumlulukların dağınıklıktan kurtarılarak teşkilatlanmada sadeleşmeye gidilmesi, bakanlık ve her seviyede teşkilat sayısının asgariye indirilmesi zorunludur. Buna mukabil kararların ve hizmetlerin aksamasına ve tıkanmasına sebep olan aşırı merkeziyetçi birimlerde ise yetki ve sorumluluk hiyerarşisinin yeniden tarifi ve tesbiti gerekmektedir. Vatandaş işlerinin doğrudan yerinde çözülebilmesini

teminen mahalli teşkilatların yetki ve sorumlulukları artırılmalıdır.

Ana hatlarıyla belirtilen bu tesbitler ve hedefler, mevzuatın ve teşkilatlanmanın bir bütün olarak dikkate alındığı, rasyonel bir idari reformun yapılmasını gerektirmektedir

Takip edeceğimiz iktisadi politikaya paralel olarak kamu sektöründe çalışanların sayısının artırılması yerine, memurların daha seçkin olmaları ve tatminkâr ücret almaları sağlanacaktır.

Böylece milli ekonomide kayıplara sebep olduğu kadar, vatandaşlarımızın için eziyet teşkil eden bürokratik formalitelerin de kendiliğinden asgariye indirilmesi veya ortadan kaldırılması temin edilmiş olacaktır.

BAKANLIKLARIN REORGANİZASYONU

Cumhuriyetimizin kuruluşundan bu yana bakanlıklar ve bunlara bağlı birimler sayı, yetki ve sorumluluk yönünden önemli değişikliklere uğramıştır. Yapılan değişikliklerin bazılarını gelişen şartların zorunlu kıldığı muhakkaktır. Ancak son 60 yıllık idari yapı incelendiğinde, genel olarak bakanlık ve bağlı birimler sayısının çok arttığı, aynı veya birbiriyle doğrudan ilişkili fonksiyonlardaki yetki ve sorumlulukların dağınıklığa ve tahribata uğradığı müşahade edilmektedir. İlk kuruluşunda başbakan dahil 12 bakandan oluşan T.C. Hükümeti, 1930 da 10, 1942'de 14, 1950'de 17, 1960'da 21, 1974'de 27, 1978' de 35 üyeden teşekkül etmekteydi. Hükümet hâlen 26 üyeden meydana gelmektedir. Bakanlıklara bağlı birim sayısındaki artış daha büyük ölçüdedir.

Bunun tabii sonucu olarak yatay ve dikey koordinasyon zayıflamış, imkânsızlaşmış, hatta kamu hizmetlerinin önemli bir bölümünü içine almak üzere tamamiyle ortadan kalkmıştır. Buna ilaveten bakanlıklar ve kuruluşlar arası mütalâlar arttıkça işler uzamakta, meseleler askıda kalmakta veya asıl sorumlu bakanlık veya kuruluşun görevini yerine getirmesi mümkün olmamaktadır. Böyle bir sistem içerisinde süratli karar almak veya alınan kararı uygulamak zordur. Devletin doğrudan sorumluluğunda bulunan işlerin görülmesinde olduğu kadar, devlet-vatandaş ilişkilerinin etkinliğinde de bu yapının gözle görülür bir yavaşlığa veya işlerin yürümemesine sebep olduğu aşîkârdır. Dikkati çeken diğer bir husus da birimlerin aşırı çoğalması sonucunda, personel rejiminin de tesiriyle, fonksiyonlar yerine ünvanların hakim olmasıdır.

Partimiz yukarıda kısaca özetlenen bu soruna süratle çözüm getirilmesini zorunlu görmektedir. Bakanlıkların reorganizasyonunda, birbiriyle doğrudan veya yakından ilgili hizmetlerin aynı bakanlık çatısı altında toplanmasını, Bakanlıklara genellikle müstakil karar verebilme imkânı sağlanmasını esas almaktayız. Başbakanlığın temel görevi genel politika kararlarının tesbiti, takibi, koordinasyon ve üst-denetim olacaktır.

Bugüne kadar edinilen tecrübeler ve yaptığımız çalışmalar sonucunda, devlet hizmetlerinin en iyi ve en verimli bir şekilde ifa edilebilmesi için öngördüğümüz Hükümet yapısı şöyledir :

BAŞBAKANLIK

BAŞBAKAN YARDIMCILIĞI (Planlama ve Maliye)

DEVLET BAKANLIKLARI

ADALET BAKANLIĞI
MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
GELİR ve GÜMRÜK BAKANLIĞI
MİLLÎ KÜLTÜR - EĞİTİM ve GENÇLİK BAKANLIĞI
BAYINDIRLIK-İMAR ve TURİZM BAKANLIĞI
KÖYİŞLERİ - TARIM ve ORMAN BAKANLIĞI
SANAYİ ve TİCARET BAKANLIĞI
SAĞLIK-SOSYAL GÜVENLİK ve ÇALIŞMA BAKANLIĞI

Enerji ve Ulaştırma hizmetleri Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca tarafından yürütülecektir.

Birbiriyle doğrudan veya yakından ilgili hizmetleri yapan kamu kuruluşlarında da aynı anlayış istikametinde gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Bakanlıkların illerdeki kuruluşları ilke olarak tek birim haline getirilecektir.

KAMU HİZMETLERİNDE ETKİNLİĞİN ARTTIRILMASI

ANAVATAN PARTİSİ kamu hizmetlerinde etkinliğin artırılmasına yönelik tedbirlere büyük öncelik verecektir.:

Hükümet Kararları

Bakanlar Kuprulunda ve Bakanlıklarda karar mekanizmasının süratlendirilmesi, ortak sorumluluğun asgariye indirilmesi ve inisiyatifin artırılması maksadıyla karar sisteminde değişiklikler yapılması düşünülmektedir. Mevcut

uygulama bir bakanın sorumlu bulunduğu bakanlık açısından veya Bakanlar Kurulu üyesi sıfatıyla da ortak sorumluluğunun anlam taşımadığı sayısız örneklerle doludur. Bu hallerde dahi Bakanlar Kurulu kararlarının teamüle dönüşmüş olmasını, üzerinde ciddiyete durulması gereken bir husus olarak görüyoruz.

Koordinasyon ve ortak sorumluluğun kesinlikle gerekli olmadığı hallerde, kararların aynı Bakanlık veya birim içinde sonuçlandırılmasını temel ilke kabul ediyoruz.

Partimiz, Bakanlar Kurulu kararlarının doğrudan Hükümet sorumluluğunu gerektiren hallere inhisar ettirilmesine taraftardır.

Bu itibarla genel ilke olarak Bakanlar Kurulu kararlarının asgariye indirilmesi yanında, sadece ilgili ve sorumlu Bakanlar ile Başbakanın imzalayacağı ikili ve üçlü karar sisteminin getirilmesini faydalı bulmaktayız.

Bakan Onayı

Devlet idaresi bütün unsurlarıyla yetki ve sorumluluğun paylaşıldığı bir karar ve uygulama sistemi içerisinde başarılı olabilir. Hemen hemen bütün konularda kararların daima en üst noktada teşekkül ettiği bir sevk ve idare sisteminin etkili ve verimli olması düşünülemez.

Bakanlıklarda karar ve hizmet süratinin artırılması için, Bakan onayının asgariye indirilerek, konuların önemine göre müsteşar, genel müdür, daire başkanı ve diğer seviyelerde sonuçlandırılmasını sağlamak üzere yetki ve sorumlulukların yeniden tarifini ve tesbitini öngörüyoruz.

Yetki ve Sorumluluğa göre Ücret

Yetki ve sorumluluğun çok önemli olduğu kamu görevlerinde, tecrübeli, bilgili ve yetenekli kimselerin istihdamı ve muhafazası için maddi imkânların arzu edilen seviyeye çıkarılması gerekmektedir.

Bürokrasi

Devlet hizmetlerinin aşırı formaliteler ve teferruat keşmekeşinden kurtarılması zorunludur. Bu amaçla bürokratik işlemlerin en fazla ve gereksiz olduğu alanlardan başlamak üzere, konular tasnif edilerek, işlemleri asgariye indirecek bütün tedbirler alınacak; kanun, tüzük, kararname, yönetmelik ve tebliğlerde gerekli değişiklikler yapılacaktır. Böylece devlet hizmetlerinin etkinliği artacağı gibi, vatandaşlarımız rahatlayacak, ekonomik gelişmeye katkı sağlanacaktır.

Kırtasiyecilik

Resmi makamlara başvurmada istenen bilgi ve belgelerin bütünüyle gözden geçirilerek azaltılması veya tamamıyla ortadan kaldırılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Sağlık, gümrük tapu, noter, ehliyet alma, vergi yatırma v.s. hizmetlerdeki işlemlerin basitleştirilmesi için bütün tedbirler alınacaktır.

Beyana Güven

Devlet idaresinde tedbirden vazgeçilemez. Ancak vatandaşlarımıza daha baştan şüpheyile, güvensizlikle muamele edilmesinin bugüne kadar formaliteler yığınağından,

tedirginlikten, zaman ve kaynak israfından başka kazanç sağlamadığını teslim etmeliyiz. Herkes aksi görülünceye kadar beyanında haklıdır, doğrudur. Vatandaşın devletine daha fazla güven duyması için önce devletin vatandaşa itimat etmesi gerektiğine inanıyoruz. Devlet kapısı vatandaş için korkulu, ürkeklikle başvurulacak bir duvar değil, rahatlıkla, güvenle girilen bir yer olmalıdır.

Teftiş yerine Murakabe

Diğer önemli bir husus devlet hizmetinin, gayret ve feragatla yapılan işlerin bir yana bırakılarak, sadece memurun ve yöneticinin hatalarını arayan teftiş zihniyetinden kurtarılması ihtiyacıdır. Bu zihniyet umulanın aksine insiyatif almayı ve daha iyi karar verilmesini engellemekte, yetki ve sorumluluğu zayıflatmakta, ekonomik kayıplara sebep olmaktadır. Devlet sadık ve çalışkan memuruna sahip çıkarak taltif etmeli, buna mukabil yapılmayan veya sürüncemede bırakılan işlerin murakabesine ağırlık verilmelidir.

MAHALLİ İDARELER

Mahalli idareler, il, belediye ve köylerimizin müşterek mahalli ihtiyaçlarının sağlanmasında ana kuruluşlardır.

Kamu idaresinde merkeziyetçiliğin azaltılmasını; bilhassa hizmetlerin etkili, süratli ve verimli bir şekilde yapılabilmesi için mahalli idarelerin yetkiler ve imkânlar yönünden güçlendirilmesini zorunlu görüyoruz.

DEVLET MEMURLARI

Devlet memurlarını, memleketimiz ve milletimiz için genel mahiyetteki işlerin yürütülmesinde olduğu kadar,

devlet ile vatandaş arasındaki ilişkilerin tanziminde temel unsur görürüz.

Memur devletin devamlılığını, itibarını temsil eder. Bu bakımdan terfi, taltif ve ücret sisteminin çalışmayı ve başarıyı teşvik edecek şekilde yönlendirilmesi şarttır.

Devlet memurlarının yetki ve sorumluluklarına paralel olarak, görevlerini güven içinde ifa edebilmeleri için ücret ve sosyal imkanlarının yeterli seviyeye getirilmesi; mesleki ve idari yönden gelişmelerini sağlamak üzere bilgi, görgü, lisan gibi imkanların artırılması büyük önem taşımaktadır.

Memurların satın alma gücünü korumak, iktisadi gelişmeye paralel olarak daha rahat geçinebilmelerini sağlayacak tedbirleri almak kararındayız.

Bilhassa geri kalmış bölgelerimizdeki devlet hizmetlerinin arzu edilen seviyeye yükseltilebilmesi için, burada çalışan memurlarımızın daha iyi ücret almalarını, lojman ve/veya konuta kavuşmalarını sağlayacağız.

Ev kirası memur maaşıyla karşılanamıyacak bir yük haline gelmiştir. Konut sahibi olunmasını süratle teşvik edecek tedbirlere ilaveten, bütün yurtda lojman sayısının yoğun bir şekilde arttırılmasına önem ve öncelik vereceğiz.

Memleketimize uzun yıllar hizmet etmiş emekli memurlar ile ilgili sosyal ve iktisadi tedbirlerin sürekli değişen hayat şartlarını dikkate alacak şekilde düzenlenmesi gerektiğine kanaatimiz.

EMNİYET ve ASAYİŞ

Can ve mal güvenliğinin, emniyet ve asayişinin sağlanması vatandaşlarımız arasında dostluk, kardeşlik ve dayanışma duygularının geliştirilmesinin, huzur ve güven ortamının tesis edilmesinde başlıca unsur olduğuna inanıyoruz.

Yakın geçmişte cereyan eden olaylar, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünün herşeyin üstünde olduğunu hiç bir şüpheye yer bırakmaksızın ortaya koymuştur.

Anarşi, terör, bölücülük ve aşırı cereyanlarla sürekli ve etkili bir şekilde mücadele edilecek, devlet otoritesi hakim kılınacaktır.

Emniyet ve asayiş hizmetlerinin başarıyla yürütülmesi için güvenlik kuvvetlerimiz modern araçlarla donatılacak, eğitim ve öğretime ağırlık verilecek, ücret ve sosyal imkânlar hizmetin önemine uygun bir seviyeye çıkarılacaktır.

ANAVATAN PARTİSİ, sosyal ve iktisadi gelişmenin sağlanmasıyla huzur ve güvenin sağlam ve kalıcı temellere dayanacağına inanmaktadır.

MİLLİ SAVUNMA

Jeopolitik şartlar dolayısıyla, Türkiyemizin her hâl ve şart altında savunmasının yapılabilmesi ve barışın sürekliliğinin temin edilebilmesi için, milli ve tarihi geleneğimiz olan disiplinli ve kuvvetli bir ordunun varlığı esastır.

Ordumuzun en mükemmel şekilde eğitilmesi, modern silâh, araç ve gereçlerle teçhiz edilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla gerekli imkânların sağlanmasını zorunlu görürüz.

DIŞ POLİTİKA

Diş politikamızın esası bölgemizde ve dünyada barışın sürekliliğini temin etmektir.

Devletin devamlılığı dış politika felsefesimizin temelini teşkil eder. Siyasi mücadelede hassasiyet gösterilmesi zorunlu hususların başında dış politikanın bulunduğu inandırırız.

Yurt savunmasının ve iktisadi gelişmemizin kuvvetlendirilmesi dış politikamızın ana hedefleridir.

Türkiye siyasi, askeri ve iktisadi işbirliği yönünden mensubu bulunduğu Batı Dünyası ile ilişkilerinde, savunma ihtiyaçları yanında iktisadi gelişme ve kalkınmasını hızlandıracak ve menfaatlari dengeleyecek daha aktif bir politika takip etmelidir.

Başta yurdumuzun güvenliği olmak üzere kuvvetli bir savunma gücüne sahip olmamız zorunludur. Bunun ilk şartı iktisaden güçlü olmaktır.

İttifaklarımıza sadakatı, dış politikamızda daima güvenilir bir taraf olmayı vecibe sayarız.

Coğrafi mevkimiz ve tarihi bağlarımızın neticesi olarak, Ortadoğu ve diğer İslâm ülkeleri ile ilişkilerimizin ge-

liştirilmesi tabiidir. Her iki camianın mensubu olması dola-
yısıyla Batı Dünyası ile Ortadoğu arasında köprü kurabil-
me imkanına sahip Türkiye'nin, başta iktisadi ilişkilerin
geliştirilmesi olmak üzere, bölge ve dünya barışının ida-
mesinde önemli katkıları olacağına inanıyoruz.

Kıbrıs Türk Toplumunun alacağı kararları saygıyla
karşılama ve desteklemeye kararlıyız.

Ermeni cinayet şebekelerinin masum vatandaşlarımıza
karşı sürdürdüğü katliamlara nihayet verilmenin zarureti-
ne inanıyor, tarihi gerçekleri fütursuzca tahrif eden faali-
yetleri karşısında dünya kamuoyunun etkili bir şekilde ay-
dınlatılmasını elzem görüyoruz.

Komşu ülkelerle olan ilişkilerimizde ortak menfaatla-
rımızı gözeten, karşılıklı saygı esasına dayalı ve bölge ba-
rışının idamesine yönelik uzun vadeli bir politika takip
edilmesinden yanayız.

AET ile olan ilişkilerimizde menfaatların dengelenme-
sini ön planda tutan bir işbirliğine taraftarız.

İnsanlığın müşterek varlığı saydığımız ilim, sanat ve
teknolojide milletlerarası işbirliği yapılmasını; hür demok-
ratik nizam, maddi ve manevi değerler itibarıyla aynı he-
defleri paylaştığımız ülkeler ile sosyal ve kültürel ilişkile-
rin geliştirilmesini faydalı görürüz.

HÜKÜMET PROGRAMI

**BAŞBAKAN
TURGUT ÖZAL**

**TARAFINDAN 19 ARALIK 1983 GÜNÜ
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNDE
OKUNMUŞTUR**

Sayın Başkan,

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Sayın Üyeleri,

Büyük Türk Milletinin iradesini temsil eden Yüce Meclisi, Bakanlar Kurulu ve şahsım adına saygı ile selâmlıyorum.

Sayın Cumhurbaşkanı, hükümeti kurma görevini 7 Aralık 1983 günü şahsıma tevdi ettiler. Hazırladığım hükümet listesi kabul buyurulunca 13 Aralık 1983 günü 45. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti teşekkül etti. Anayasa'nın 110. maddesine göre, hükümet programımızı Yüksek Hey'etinize sunmak üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Muhterem Milletvekilleri,

6 Kasım 1983 seçimleri ile Türkiye'de yeni bir dönem başlamıştır. Bir defa daha milli iradenin tecellisi neticesinde teşkil olunan Yüce Meclisimizin milli tarihimizde alacağı yer her bakımdan çok mühim olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nin 60. yılını idrak ettiğimiz 1983 yılı, inşaallah Azız Milletimizin yepyeni bir kalkınma ve ilerleme hamlesinin başlangıcı olarak anılacaktır.

6 Kasım seçimlerinde Yüce Türk Milleti o yanılmaz sağduyusu ile demokratik nizamı olan inancını ve sahipliğini en güzel şekilde ortaya koymuştur.

Büyük Önder Atatürk'ün, «hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir» düsturu, değerinden bir nebze kaybetmeksizin gönüllerimizde yaşamaya devam etmektedir. Bu vesile ile, Başkomutan Atatürk'ün çizdiği yoldan ayrılmayarak millet iradesinin gerçekleşmesini sağlayan ve demokrasiye bağlılığını bütün dünyaya bir defa daha isbat eden Türk Silâhlı Kuvvetleri'ne huzurlarınızda şükranlarımı sunuyorum.

12 Eylül 1980 öncesi dönemde, Türk Devletinin otoritesi zedelenmiş ve varlığı ciddi tehlikelere maruz kalmıştır. Anarşi, terör ve bölücülük hareketleri, memleketi bir iç savaşın eşiğine getirmiştir. Milli birlik ve bütünlüğümüzü sağlamak üzere geçici olarak Devlet yönetimini üstlenen Milli Güvenlik Konseyi, kısa zamanda huzur, güven ve asayiş temin etmiş, gösterdiği iyi niyetli ve başarılı çalışmalarla Milletimizi ve Devletimizi tehlikelerden kurtarmıştır. 7 Kasım 1982 tarihinde Millet'in büyük bir çoğunlukla kabul ettiği yeni Anayasa ile, 6 Kasım Seçimlerine kadar uzanan demokrasi yolunun açılması da, yine bu iyi niyetli çalışmaların bir neticesidir.

Değerli Üyeler,

Anavatan Partisi olarak Aziz Milletimizin teveccühü ile çoğunluk iktidarı olmaya hak kazandık. Bunun için mutlu ve gururluyuz. Bütün gücümüzle bu teveccühe lâyık olmaya çalışacağız.

Millet iradesi ile devlet idaresi, hükümetimiz süresince elele verecektir.

Yalnız Anavatan Partisi'nin değil, bütün milletimizin hükümeti olma şuuru ile görevimizi yapacağız. Kendi partimizin desteğine olduğu kadar, hükümet dışındaki parti-

lerin de yardımlarına, ikazlarına ve tenkidlerine değer vereceğiz. Ciddiyet, müsamaha ve tenkide tahammül, mü-halefetle olan münasebetlerimizde başlıca stratejimiz olacaktır.

Muhterem Milletvekilleri,

Hükümetimizin takip edeceği temel ilkeleri ve hedef-leri sıralamadan önce, göreve başladığımız Aralık 1983 Türkiye'sinin GENEL DURUMU'nu ve meselelerini ana hat-ları ile tesbit etmek istiyoruz.

Sayın Cumhurbaşkanımız 7 Aralık günü Parlamentoda yaptıkları konuşmalarında;

«Milletvekilleri bekleyen birçok sorunların başında, anarşi ve terörle mücadele, ekonomik sıkıntılar ve çıka-rılması gereken kanunlar gelmektedir» buyurmuşlardır.

Sayın Üyeler,

Önümüzdeki dönemde Türkiye'yi çetin meseleler bekle-mektedir.

12 Eylül yönetimi sayesinde anarşi ve terörle mücadele de büyük merhaleler katedilmiş, anarşi ve terör sindirilmiş ve sokaklar tekrar yürünebilecek hale gelmiştir. Ancak bu konudaki bütün iyi niyetli gayretlere rağmen henüz anarşinin kökü kazınamamıştır. Kısırtıcı mihraklar ve ele-başların bir kısmı yeraltına sinmiş ve tekrar meydana çık-mak için fırsat kollamaktadırlar.

1974'den başlayarak 12 Eylül 1980'e kadar anarşik olay-ların gelişimini tetkik ettiğimizde, bu dönemde anarşinin çığ gibi büyüdüğünü görüyoruz. Son üç yıllık dönemde anarşik olaylar süratle gerilemiş; olay, ölü ve yaralı sayı-

ları bakımından yapılan değerlendirmelere göre 1975 yılındaki göstergelere kadar düşürülmüştür.

12 Eylül'den sonra anarşi ile mücadele konusunda gösterilen bu başarının devam ettirilerek anarşinin ortadan kaldırılmasına çalışacağız.

Muhalefetiyle, iktidarıyla, yasama ve yargı organlarıyla, eğitim sistemiyle, basınıyla, sendikalarıyla, radyosu ve televizyonu ile bütün meşru gler, bu konuda elele vermelidir.

Memleketin ihtiyaç duyduğu köklü bir huzur ve güven ortamının ancak bu şekilde yerleşeceğine inanıyoruz.

Milli birlik ve dayanışmanın sarsıntı geçirdiği, anarşi ve terörün kol gezdiiği günler artık geride kalmıştır. Milletimizin o acı günleri tekrar yaşamaya tahammülü yoktur.

Demokrasinin Türk toplumunun ayrılmaz bir parçası haline getirilmesi için önümüzdeki beş yıl çok önemli bir fırsattır. Hükümet olarak, Yüce Meclisimizin de yardımlarıyla bu fırsatı en iyi şekilde kullanmaya kararlıyız.

Sayın Milletvekilleri,

Türkiye'nin meselelerinde, milli birlik, asayiş ve huzurun temininden sonra ikinci sırayı iktisadi ve sosyal meseleler almaktadır. Anarşinin nksetmemesi için en önemli şartlardan birisi de, ekonominin düzgün ve devamlı iyileşerek götürülmesi mecburiyetidir.

1950 yılından itibaren Türkiye ekonomisinde dikkate değer gelişmeler kaydedilmiştir. Zaman zaman ortaya çıkan ve kısa süren ekonomik krizlere rağmen alınan sonuçlar mit vericidir. Nitekim, 1963-1976 döneminde ortalama

% 6,5 olarak gerçekleşen gayri safi milli hasıla artış hızı, dünyada örnekleri nadir görülen kalkınma hızları arasında sayılmaktadır.

1973 yılı sonlarında başlayan petrol fiyatlarındaki artışlar dünyada olduğu kadar Türkiye'de de yıldan yıla süratle büyüyen ekonomik bunalımın önemli sebeplerinden birini teşkil etmiştir. Petrol faturası ile birlikte ithal edilen sınai mallar fiyatındaki artışlar, dış ödemeler bilançosunu ve enflasyonu işin içinden çıkılmaz hale getirmiştir. Ancak bütün bu olumsuz gelişmeleri sadece dış etkenlere bağlamak hatalıdır. Sonuçları önceden görülebilen muhtemel ekonomik bunalıma karşı çeşitli koalisyon hükümetleri zamanında kararlı ve etkin tedbirler alınamamış, bölük pörçük alınan tedbirler ise problemi daha da büyütmekten öteye götürememiştir.

1977 yılında kendini iyice hissettirmeye başlayan ve 1979 yılında had safhaya gelen ekonomik kriz, ülkemizde enflasyonu, karaborsayı, yoklukları daha önceki dönemler ile kıyas edilemeyecek boyutlara ulaştırmıştır. Dış ödemeler dengesi tamamiyle çıkmaza girmiş, milli gelir ilk defa gerilemiş; petrol, tüpgaz, yemeklik yağ, ampul gibi acil ihtiyaç maddelerinin temininde acze düşülmüştür. Çift fiyatların teşekkülü haksız kazançlara yol açmış, Merkez Bankası en küçük transferleri bile yapamaz hale gelmiştir. Yakıtsızlık yüzünden 1979-1980 kış aylarında zor günler yaşanmıştır. Bütün bu sıkıntıların giderilmesi maksadıyla 24 Ocak 1980 tarihinde Ekonomik İstikrar Programı yürürlüğe konulmuştur.

Ekonomik İstikrar Programı bir kaç ay içerisinde olumlu sonuçlarını göstermiş, özellikle 12 Eylül 1980'den sonra anarşi ve terörün de ortadan kalkmasıyla ekonomik tablo

iyileşmeye başlamıştır. Program 24 Ocak 1980'den sonra da ilâve tedbirlerle geliştirilmiştir.

İstikrar Programının ilk sonuçları enflasyonun hızla aşağıya çekilmesi; yoklukların, karaborsanın ve haksız kazançların ortadan kaldırılması, transferlerin tekrar normale döndürülmesi olmuştur. Dış itibarı süratle düzelen Türkiye, tekrar kredi verilebilir ülkeler arasına girmiştir.

Enflasyonla mücadelede büyük mesafe katedilmiş; 1979-80'lerde % 100'lerin üzerinde seyreden enflasyon hızının, 1981'de % 36'ya, 1982'de ise % 25'e indirilmesi başarılmıştır.

İhracatta büyük bir hamle yapılmış ve 1976-1979 arasında sadece 2 milyar dolar civarında seyreden ihracatımız, 1980'de 2,9 milyar dolara, 1981'de 4,7 milyar dolara, 1982'de ise 5,8 milyar dolara erişmiştir. İhracatımızdaki bu artış yanında ihracatın yapısı sanayi malları lehine olarak büyük bir değişime uğramıştır.

Diğer bir önemli gelişme-de büyüme konusunda kaydedilmiş, 1979'da gerilemeye başlayan gayri safi milli hasıla 1981'de % 4,2 ve 1982'de % 4,4'lük artış göstermiştir.

Muhterem Üyeler,

Üzülerek belirtmemiz gerekir ki, 1982 yılı sonlarından itibaren, ekonomideki bu müsbet gelişme eğilimi tersine dönmeye başlamış, özellikle 1983 yılının ikinci yarısından sonra bu kötüye gidiş hızlanmıştır.

1983 yılı için, % 20 enflasyon, % 4,8 kalkınma hızı, 7 milyar dolar ihracat hedefi öngörülmüştür. Ancak 1983 yılı sonunda programlanan hedeflerin bir hayli gerisinde

kalinacağı; kalkınma hızının % 3 civarında olacağı, ihracatın geçen yılın seviyesinde gerçekleşebileceği ve enflasyonun % 40'a yaklaşacağı anlaşılmaktadır.

Son üç aylık enflasyonun gidişi, şayet müdahale edilemezse önümüzdeki yıl için ciddi bir tehlike teşkil edecektir. Şurasını belirtelim ki, enflasyonla mücadelede fiyatlar genel seviyesinin azalış veya artış eğiliminde oluşu fevkalâde önemlidir. Gittikçe hızlanarak artış gösteren bir enflasyonu tekrar düşürebilmek son derece zor bir iştir. 1984 yılı hedefi olan % 25'lik enflasyon oranına ulaşabilmek bu sebeple ilâve bir gayret ve fedakârlığı gerektirecektir. 1983 yılındaki tablo, enflasyonu kontrol etmenin ne kadar zor ve ne kadar dikkat isteyen bir iş olduğunu bir defa daha göstermiştir.

Değerli Üyeler,

Diğer taraftan, KİT ürünlerinde gerekli ayarlamalar zamanında yapılmadığı için, özellikle son altı ayda Merkez Bankası kaynaklarına müracaat artmış, bu durum da enflasyonu ciddi bir şekilde körüklemiştir. Şirket ve banka kurtarma operasyonlarına büyük miktarlardaki meblağları tahsis etmenin doğurduğu mahzurları uzun uzun anlatmayı gereksiz buluyorum.

Bu olumsuz tablo maalesef burada bitmemektedir. 1983 yılında vatandaşın tasarruflarına enflasyon oranının üstünde bir gelir verme politikasından sapılmış, bunun neticesinde banka tasarruf mevduatları artış hızı 1982 yılına göre gerilemiş, tasarrufların bir kısmı 1980 öncesi olduğu gibi, yine altına, lüks gayrimenkule ve lüks tüketime yönelmiştir.

1983 yılında takip edilen para, vergi ve harcama politikaları ile tasarrufu caydırıcı uygulamalar ve gerekli ekonomik kararların zamanında tam olarak alınamaması, 1983 yılı bütçe dengesini büyük ölçüde zedelemiş ve ödemelerin aksamasına sebep olmuştur.

Bütün bu olumsuz gelişmeler, gerekli tedbirler alınmadığı taktirde 1984 yılı bütçesinde esasen mevcut olan açığın daha da artması neticesini doğuracaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Yanlış ekonomik politikalar uygulanırsa, refah değil fakirlik yaygınlaşır. Türkiye bu acı tecrübeyi 1980 öncesi uygulanan enflasyonist politikalarla yaşadı. Sadece 1978 ve 1979 yıllarında memurun, işçinin, dargelirlinin satınalma gücü yarı yarıya azalmıştır. Enflasyonu dizginlemek çok zor bir iştir. Yaptığımız işin kıymeti hemen farkedilmez. Ancak; sosyal adaletçi politika uygulamanın, gelir dağılımını iyileştirmenin anahtarı da enflasyonun azaltılmasıdır. Bu bakımdan, içinde bulunduğumuz şartlarda, başta işsizlik ve gelir dağılımındaki düzensizlik olmak üzere sosyal göstergelerin de müsbet olmadığına işaret etmek isteriz.

Bütün bu anlattıklarımızın gayesi, geçmişi kötölemek değil, 1983 Aralık ayında Türkiye'nin içinde bulunduğu şartları Yüce Milletimizin huzurunda tesbit etmek ve gelecekte hükümetimizin yapacaklarını daha iyi açıklayabilmektir.

Yüce Meclisin Sayın Üyeleri,

Hükümetimizin millet ve devlet varlığında önemli olan **TEMEL GÖRÜŞLER**'ini ve ilkelerini sizlere şu şekilde özetlemek istiyorum :

Hükümetimiz milliyetçi ve muhafazakâr, sosyal adaletçi, rekabete dayalı serbest piyasa ekonomisini esas alan bir hükümdür.

Milliyetçilik anlayışımız, Anayasamızda ifadesini bulan, Türk Milleti'nin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi koruyan bir muhtevaya sahiptir. Türk Milletini, Türk Vatanını ve Türk İnsanı sevmeyen, benimsemeyen, Türk Devleti'nin iyi idare edilebileceğine inanmıyoruz. Atatürk'ün Milliyetçilik konusundaki görüşlerine bağlı Türk Milliyetçiliği anlayışımız, icraatımızın temel düşüncesini teşkil edecektir.

Muhafazakârlık anlayışımız, millî, mânevî ve ahlâkî değerlerimize, kültürümüze, tarihimize, örf, âdet ve geleneklerimize bağlılığımızın bir ifadesidir. İyi olanın, güzel olanın, kıymetli olanın muhafazasıdır. Asla tutucu, muhtaassıp ve yeniliklere kapalı değiliz. Aksine, ilerlemeye açık, medenî müreffeh, büyük ve kudretli bir Türkiye, en büyük emelimizdir. Türkiye'yi, yepyeni, kavgasız, ileri ve modern bir ülke haline getirmeye azmetmiş olarak işe başlıyoruz.

Hükümetimiz sosyal adaletçi bir hükümdür.

Sosyal adaletçilik, sadece belirli ideolojilerin, peşin, hükmü, kalıplaşmış formüllerin inhisarında değildir. Sosyal adaletçilik, fukaranın yanında bulunmak, lafla olmaz. Bizim programımız, orta direk dediğimiz işçi, memur, esnaf, çiftçi ve emekliye müşahhas, pratik ve geçekçi çareler getiren sosyal adaletçi bir programdır.

Aziz Milletimizin mukaddes addettiği değerler sosyal adaletçiliğe en büyük önemi vermektedir. Bizim kıymet hükümlerimiz içinde, komşusu aç yatarken tok uymanın

kötülüğü vardır. Kişinin kendi nefsi için istediğini bir başkası için de istemesi şart koşulmuştur. Bir bedenın uzuvları gibi, toplumdaki fakir-fukaranın ızdırabının toplumun tamamını tesiri altına alacağına inanılmıştır. Türk toplumunu yaşatan, bütün siyasi, sosyal ve ekonomik krizlere rağmen dipdiri ayakta tutan bu sosyal değerler, ekonomik tedbirlerle de desteklenince, sosyal adalet, sosyal güvenlik ve sosyal barış sağlanacaktır.

İlk hedefimiz, aşırı enflasyonu kontrol altına alarak dar gelirlinin belini büken pahalılığı önlemek için fiyat artışlarını yavaşlatmaktır. Aşırı enflasyonun olduğu her ülkede gelir dağılımı hep fakirin, dar gelirlinin aleyhine gelişmiştir. Enflasyonu % 10'ların altına indirmedikçe gelir dağılımını düzeltemeyiz. Bu bakımdan, hakiki ve gerçekçi sosyal adalet anlayışına sahip hükümetimizin ilk hedefi, enflasyonla her ne pahasına olursa olsun mücadele etmektir.

Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimiz, rekabete dayalı serbest pazar ekonomisini esas almaktadır.

Bizim uygulayacağımız ekonomik politikalar, bize has, bizim şartlarımıza uygun politikalar olacaktır.

Hükümet olarak hiçbir zaman enflasyonla mücadele politikamızdan taviz vermiyeceğiz. Çünkü vereceğimiz her taviz, enflasyonun bir puan bile artması, orta direğin aleyhinedir.

İktisadi gelişimin hızlandırılması, sosyal dengenin iyileştirilmesi, fertlerin kabiliyet ve çalışmalarına göre gelişme arzularının teşvik edilmesi, gruplar arasındaki gelir

dağılımı farklılıklarının pratik ölçüler içinde azaltılması, bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının asgariye indirilmesi, fakirliğin kaldırılarak refahın yaygınlaştırılması iktisadi gelişme politikamızın esaslarını teşkil eder.

Toplumdaki çeşitli grup menfaatlerinin bir bütünün tamamlayıcı unsurları olduğuna, bunların ahenkli bir şekilde milli menfaatler çerçevesinde birbiriyle telif edilebileceğine inanırız.

Ekonominin tabii kanunları içinde gelişmesini sağlamak üzere, ülke menfaatleri doğrultusunda müdahale ve tahditlerin asgariye indirilerek, rekabet şartlarının hakim kılındığı serbest pazar ekonomisinin uygulanması ekonomik sistem tercihimizdir. Büyük halk kitlelerine yeterli, kaliteli ve ucuz mal ve hizmet sunulmasının en iyi şekilde bu sistem içerisinde mümkün olabileceğine inanıyoruz.

Sayın Üyeler,

İktisadi kalkınmada devletin esas fonksiyonu tanzim edici fertlerin ve kuruluşların iktisadi münasebetlerini düzenleyici, ihtilâfların halli, iktisadi istikrarın sağlanmasına matuf sık sık değişmeyen kaideler koyması, engellerin kaldırılarak verimin yükseltilmesidir.

Devletin tanzim edici ve yönlendirici fonksiyonu genel seviyede olmalı, detaylara müdahale edilmemelidir.

İktisadi kalkınmada devletin doğrudan yürüteceği faaliyetler genel olarak bütün millete hizmet veren, esas itibariyle altyapı mahiyetindeki işlerin yapılmasıdır.

Bütün milletin istifadesine açık olabilecek orman, su, maden, enerji gibi sahalar devletin varlığı olarak düşünül-

melidir. Bahis konusu *tabii kaynakların* mülkiyeti devlet tasarrufunda olmakla beraber, geliştirme ve işletme hakları devletin koyacağı esaslar içinde fertlere veya fertlerin bir arada kuracağı teşebbüslere bırakılabilir.

Devlet sanayi ve ticarete ana prensip olarak girmemelidir. İstisnai olarak geri kalmış bölgelerde sınai tesisler kurabilirse de, bu teşebbüsler kısa zamanda millete devredilmelidir.

Sanayi ve ticarete devletin esas rolü tanzim ve teşvik edici olmasıdır.

İktisadi faaliyetlerde devlet vatandaşın rakibi değil, aksine ona hizmet eden, gelişmesini kolaylaştıran bir yardımcıdır.

Sanayi, tarım ve ticarete mal ve hizmet üretiminin en süratli ve verimli şekilde yapılabilmesi, fertlerin kabiliyetlerini ve teşebbüs güçlerini iktisadi gelişmenin temel unsuru sayan bir sistem içinde mümkün olabilir. Hür teşebbüsü meydana getiren ferdi işletmeler, kooperatif ve şirketler sistemin temel uygulama vasıtalarıdır.

Aziz Milletvekilleri,

İktisadi ve sosyal gelişmenin hedefi insanların daha mutlu hale gelmesine, insanların yücelmesine yöneliktir. Kalkınma insan içindir. Adalet ve hürriyet insan içindir. Demokratik rejim insan hak ve hürriyetlerinin en iyi şekilde korunması içindir. Temelinde insana sevgi ve saygının, insana hizmetin esas alınmadığı hiç bir hareketin anlamı yoktur.

Ülkemiz, insanımızın çalışkanlığı ve kabiliyeti, tabii kaynakları ve coğrafi avantajlarıyla gelişmişliğin zirvesim-

de yer almaya lâyıktır. Bu cennet vatan, tarih boyunca dünyanın en ileri medeniyetlerini bağrından çıkarmanın haklı gururuna, bu Aziz Millet de gelişmiş ve medenî olmanın tarihi tecrübesine sahiptir. Milletler arasındaki medeniyet yarışında geri kalmamızın meşru ve makûl bir sebebi olamaz. Milletimize doğru hedefler gösterildiği, önüne konulan manialar kaldırıldığı, birlik ve beraberliği bozulmadığı müddetçe aşamayacağı engel, çözemeyeceği mesele yoktur.

Bir taraftan sosyal ve iktisadi meselelerimizi çözmeye uğraşırken, gelişmiş ülkelerle aramızdaki farkın tedricen kapatılmasını da ihmal edemeyiz. Türkiye'nin kendi kabuğuna çekilmiş, sadece kendine yeterli bir ülke olması hoş görülemez. Böyle bir yaklaşımda kalkınmanın hızı yavaş, maliyeti yüksektir.

Sayın Üyeler,

Toplumumuzun tam anlamıyla hemfikir olduğu hususun kalkınma ve huzur olduğunu biliyoruz.

Kalkınma bir bütündür. Sosyal ve iktisadi gelişme arasında âhenk ve dengenin sağlanması kalkınmanın temel şartıdır. Hükümetimiz, meselelerimizde iktisadi politikanın ağırbastığının şuuru içerisinde, hedefleri ve araçları birbiriyle âhenkli bir iktisadi politikanın takibini zaruri görmektedir.

İstikrar içinde gelişen bir ekonomide sosyal meseleler daha kolay, daha süratli çözülür. Huzursuzluğu meydana getiren sebeplerin büyük bir kısmı kendiliğinden ortadan kalkar. Büyük Atatürk'ün ifade ettiği gibi, «Hiç bir zafer iktisadi zaferlerle taçlandırılmadıkça kalıcı ve devamlı olmaz.»

Sosyal ve iktisadi gelişmenin âhenkli, süratli, verimli olması kaynakların en iyi şekilde değerlendirilmesi için planlamayı önemli görürüz.

Kaynak ve tasarrufların arttırılması ve en iyi şekilde kullanılması, sosyal ve iktisadi gelişmenin hızlandırılması, farklılıkların adil ve pratik ölçüler içinde giderilmesi, fakirliğin kaldırılması, işsizliğin yok edilmesi, refahın âhenkli ve dengeli olarak kitlelere yayılması plânlamada ana hedefimizdir.

Hükümetimiz, katı ve dogmatik merkezi plânlamanın tamamıyla dışında, demokratik, kuruluşların ve fertlerin kabiliyetlerini ve teşebbüs güçlerini kullanmalarına ve geliştirmelerine imkân veren, düzenleyici, yönlendirici ve denge kurucu bir plânlama anlayışına sahiptir.

Muhterem Milletvekilleri,

Hürriyetçi demokratik nizamla gönülden bağlıyız. Millet hakimiyetinin demokrasinin tek esası olduğuna inanıyoruz.

Demokratik nizam insan hak ve hürriyetlerine saygının en yüksek olduğu, insan hak ve hürriyetlerinin en iyi şekilde korunduğu rejimdir.

Temel vasıfları adalet ve hukukun üstünlüğü olan demokratik nizam, insan şeref ve haysiyetinin, söz, düşünce, kanaat, din ve vicdan hürriyetinin en güvenilir teminatıdır.

Demokratik nizamı, insan hak ve hürriyetlerini zedelemeye, tahrip etmeye, ortadan kaldırmaya matuf her türlü hareketin karşısındayız.

Demokratik düşünce ve haklara karşı olan her çeşit rejimi ve tasarrufu reddederiz.

Millete en iyi hizmet verilebilmesi, devlet idaresinde milletin en iyi şekilde temsil edilebilmesi ancak demokratik nizam ile mümkün olabilir.

Cumhuriyet, devlet ve demokrasi anlayışımızı mükemmel olarak âhenkleştiren bir idare şeklidir.

Cumhurbaşkanlığını, demokratik siyasi nizam içerisinde tarafsız, devletin ve milli birliğin en yüksek seviyede temsil edildiği bir makam olarak görürüz.

Sayın Milletvekilleri,

Şu hususu önemle belirtmek isterim ki, hürriyetçi demokrasiyi benimsemiş toplumumuzda, farklı düşüncelere rağmen demokrasinin bütün kaideleriyle işlemesi ve muhafazası, ancak buna herkesin sahip çıkması ile mümkündür. Başta Aziz Milletimiz ve onun bağrından çıkan Yüce Meclisimiz olmak üzere, bütün siyasi ve sosyal müesseseler bu şuurda olmalıdır.

Mahalli seçimlerin biran evvel yapılması ve mahalli idarelerin millet tarafından seçilmiş kimselerce yönetilmesi, demokrasinin yerleşmesi bakımından önemlidir. Demokratik idare, sadece parlamentodan ibaret değildir. Mahalli idareleri, demokrasinin alt yapısını tamamlayan en önemli unsur olarak kabul ediyoruz.

Muhterem Üyeler,

Toplumun maddi ve manevi olarak yükselmesinde ve yücelmesinde temel unsur insandır.

Herkesin, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahip olduğu inancındayız.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde ifadesini bulan bu hak ve hürriyetlerin sağlanması ve teminat altına alınması için hukuka bağlı ve hukukun üstünlüğünü esas alan devlet nizamını temel şart görürüz.

Herkes Anayasamızın teminatı altında vicdan, dini inanç ve ibadet hürriyetine sahiptir.

Maddi ve manevi gelişmeyi birlikte sağlamanın zarureti inaniyoruz.

Yüksek ahlak sahibi, dengeli bir nesil yetiştirilebilmesini teminen, devletin ilk ve orta öğretim kurumlarında dini eğitim ve öğretim yapılması için gerekli tedbirleri almasını zorunlu buluyoruz.

Lâikliği, manevi değerlerin korunmasında, vicdan, dini inanç ve ibadet hürriyetinin uygulanmasında ve dini kültürün geliştirilmesinde kısıtlayıcı unsur olarak anlamıyoruz.

Söz, düşünce ve kanaat hak ve hürriyetlerinin kullanılmasında, kamu oyunun sıhhatli bir şekilde teşekkülünde, basın ve yayını hür demokratik nizamın temel vasıtaları arasında telâkki ediyoruz.

Devletin murakkabesinde bulunan radyo, televizyon ve diğer basın ve yayın vasıtalarının tarafsızlığını esas alıyoruz. Bütün yurttaki basın ve yayın kuruluşlarının ve bunların mensuplarının daha iyi şekilde hizmet verebilmeleri için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Adaletin mülkün temeli olduğu inancına bağlıyız.

Adaletin temini ve dağıtımı devletin temel görevleri arasındadır. Adalet, hak ve hürriyetlerin teminatı olduğu kadar, hürriyetlerin kamu menfaatleri dışında kullanılmamasının da teminatıdır.

Sayın Üyeler,

Devlet, başta vatanın ve milletin bölünmüz bütünlüğünün korunması olmak üzere, adaletin temini, yurdun savunması, emniyet ve asayişin sağlanması, sosyal ve iktisadi faaliyet ve hizmetlerin en verimli bir şekilde yapılabilmesi amacıyla gene millet tarafından kurulu müesseselerden meydana gelir.

Devlet millet için vardır. Devletin millet ile bütünleşmesi esastır.

Devlet, hiçbir zaman vatandaşın karşısında veya vatandaşın rakibi değildir. Devlet vatandaşın yardımcısıdır.

Sosyal adalet, sosyal güvenlik ve sosyal yardımın düzenlenmesi ve sağlanması; sosyal hizmet ve faaliyetlerin tanzim, teşvik ve yönlendirilmesi ve gereğinde doğrudan yapılması devletin başlıca görevleri arasındadır.

İktisadi faaliyetlerde devlet genel olarak bütün millete hitap edecek altyapı mahiyetindeki hizmetlere yönelmelidir.

Asıl olan devletin zenginliği sonucu milletin zenginliği değil, milletin zenginliği sonucu devletin zengin olmasıdır.

Devlet müesseselerinin kuruluşunda ve işleyişinde temel prensip işlemlerin müessir, süratli ve verimli bir şekilde yürütülmesidir. Bunun için sistemin açık, basit ve kolayca anlaşılır olması şarttır. Devlet kuruluşlarının hakiki ve

hükmi şahıslarla münasebetlerinde itimat esas, şüphe istisna olmalıdır.

Sistemin işleyişinde iyiliğin ve faziletin hakim kılınması, verimin geliştirilmesi hedefimizdir.

Değerli Üyeler,

Siyaseti belirsiz, açık olmayan fikir ve tedbirlerin, yapılamayacak işlerin, yerine getirilemeyecek vaadlerin, sloganlardan ibaret programların itibar edildiği bir hizmet alanı olarak görmüyoruz. Bu bakımdan sadece karşısında olunan fikir ve uygulamaları ortaya koyarak hizmet vermenin mümkün olmadığına herkesin ne yapacağını açıklıkla belirtmesi gerektiğine inanıyoruz.

Meselelerimizi en doğru şekilde tahlil ederek, gerçek sebepleri ortaya çıkarmalı, güçlüklerine rağmen gayretle, feragatla çalışarak hedefe erişmenin mümkün olabileceğine inanmalıyız. Millet, devlet, müessese veya fert olarak, hataları daima kendi dışımızda aramaktan vazgeçmeli, hadiseleri sonuçlarına göre değil, sebeplerine göre değerlendirmeliyiz.

Bugün vardığımız noktada ve önümüzdeki yıllarda meselelerimizin geçici tedbirlerle, kulağa hoş gelen sloganlarla çözülebileceğini sanmak bilgisizlik değilse gaflettir. Memnuniyetle ifade etmek isteriz ki, toplumumuz bu çeşit yaklaşımlara itibar etmemekte, muhteva ve tutarlılık aramaktadır.

Muhterem Milletvekilleri,

Hükümetimiz, sadece ana hatları burada yer alan, üzerinde yıllarca çalışılmış ve hazırlıkları yapılmış bir PROGRAM ile Yüce Milletimizin huzuruna çıkmaktadır.

Öngördüğümüz tedbirler, uzun yılların tecrübesine ve memleketimizin gerçeklerine dayanmaktadır. Herşeyin başında gayret, fedakârlık ve kararlılığın geldiğine inanıyoruz.

Anavatan Partisi olarak seçim beyannamemizde ne vad ettiysek, Hükümet programımızda da bu hususlara esas olarak aynen yer vermiş bulunmaktayız.

Milletin ve devletin bütün meseleleri her siyasi iktidarın da meselesidir. Ancak temel mesele saydığımız belirli konulara büyük önem ve ağırlık verilmesini, gayretlerin ve kaynakların bu konular üzerine teksif edilmesini zaruri görüyoruz.

Bu temel meseleler şunlardır

● HUZUR VE GÜVEN

● Çiftçi, işçi, memur, esnaf ve emeklinin meydana getirdiği ORTA DİREĞİN güçlendirilmesi

● İŞSİZLİK,

● KONUT,

● Başta DOĞU ve GÜNEYDOĞU olmak üzere Kalkınmada Öncelikli Yörelerin geliştirilmesi,

● BÜROKRASİ.

Hükümetimiz temel meselelerin ancak ve ancak köklü yaklaşımlarla, her meselede yeni bir sesin, yeni bir nefesin getirilmesiyle çözülebileceğine inanmaktadır.

Meselelerimizin daha kolaylıkla ve daha süratle çözüme kavuşturulabilmesi için her şeyden önce hukuki esas-

ların ve idari yapının bunu sağlayacak hale getirilmesi gerekmektedir.

Kendimizi, yine kendimizin koyduğu kaidelerin esiri olmaktan kurtarmalı, yeni, dinamik, kaideleri ve yapısı birbiriyle uyumlu, iyi çalışan bir sistem kurmalıyız.

İdari yapı ve mevzuat toplum ihtiyaçlarına cevap verebildiği sürece muteberdir. Bu bakımdan günün şartlarına uygun olmayan, eskimiş, yavaş, karar almayı ve uygulamayı imkânsız hale getiren ve o nisbette de zaman ve kaynak israfına yol açan idari yapı ve hukuki esaslar yeni bir anlayışla gözden geçirilecektir.

Değerli Milletvekilleri,

Hükümetimiz Yüce Meclisimizin huzurlarına bir müjde ile gelmiştir. Kanunlardan aldığımız yetki ve Sayın Cumhurbaşkanımızın anlayışları sayesinde, Hükümetimiz, çok önemli bir kanun hükmünde kararnameler paketi hazırlayarak Türkiye Büyük Millet Meclisine göndermiş ve derhal bunların uygulanmasına geçmiş bulunmaktadır.

Seçim beyannamemizdeki vaadler doğrultusunda, Bakanlar Kurulu'nun yapısı değiştirilmiş, Ekonomik İdarede karar ve hizmet bütünlüğü sağlanmış, Başbakanlık ve Devlet Bakanlıkları ile diğer hizmet bakanlıklarının görevleri ve fonksiyonları yeniden düzenlenmiş ve bakanlık sayısı 21'e indirilerek idarede etkinlik, sürat ve tasarruf imkânı sağlanmıştır.

Bu suretle, 17 adet kanun hükmünde kararname ile, bakanlık teşkilâtları ve bağlı kuruluşları, kısaca idarenin büyük bir kısmı yeniden düzenlenmiş bulunmaktadır. Yıllardır üzerinde konuşulmaktan öteye geçilemeyen idari ya-

pı değişikliği ve bürokrasi konusundaki Hükümetimizin bu ilk icraatı, memleket meselelerini çözmede ne kadar karlı ve hazırlıklı olduğumuzun açık bir delilidir.

Sayın Milletvekilleri,

Bugünkü Resmi Gazetenin mükerrer sayısında vatan-daşlarımızı ve ekonomimizi çok yakından ilgilendiren bir seri Bakanlar Kurulu kararı ile T.C. Merkez Bankası tebliğ-leri neşredilmiş bulunmaktadır. Bu kararlar ile tasarrufla-ra verilen net gelirin % 32'den % 52'ye çıkması mümkün olabilecektir.

Diğer taraftan, aynı kararlar çerçevesinde ,kredi mali-yetlerinin yükselmemesi için kredilerden alınan % 15 ora-nındaki gider vergisi % 3'e indirilmiştir.

Tasarrufların arttırılmasına ve enflasyonla mücadele-ye, büyük önem yeren hükümetimiz sözkonusu tedbirlerin acilen alınmasını zorunlu g rm ştir.

Bütün bu tedbirler, her hükümetin ilk haftalarda meş-gul olduğu kl sik protokol ve teşrifat faaliyetleri ile bir-likte uygulamaya konulmuştur.

Kaybedecek vaktimiz yoktur.

Muhterem Milletvekilleri,

Ülkede HUZUR VE GÜVENİN temini, vatandaşın can ve mal emniyetinin sağlanması devletin ilk ve asli görevi-dir. Bu görev yerine getirilmeden devletin varlığından bah-sedilemez.

Huzur ve güvenin sağlam ve kalıcı temellere oturtul-ması, siyasi, iktisadi ve sosyal politikaların bir bütünlük

içinde uygulanmasına, birbiriyle âhenkli ve dengeli yürütülmesine bağlıdır.

Huzur ve güvenin bedeli demokratik nizamdan, insan hak ve hürriyetlerinden vazgeçmek değildir.

Son yirmibeş yıllık tecrübeler göstermiştir ki devlet otoritesinin zayıflaması, ülke ekonomisinin kötüye gitmesi, sosyal dengesizliklerin artması huzur ve güvenin bozulmasında ana sebepleri teşkil etmiştir.

Huzur ve güveni sarsan olayların başında anarşi ve terör gelmektedir. Anarşi ve terör basit bir zabıta olayı değildir, devlete karşı gelme olayıdır. Bu yüzden de devletin bütün organlarının ortak sorumluluğu altındadır. Yasama, yürütme ve yargı organlarının; iktidarıyla, muhalefetiyle bütün siyasi partilerin; işçisiyle, işvereniyle, esnafıyla, çiftçisiyle milletin bütün fertlerinin üzerine düşen görevler vardır.

Anarşi ve terörün yayılışı devletin iktisadi gücü ile ters orantılıdır. Ülkede ekonomik istikrarın bozulduğu dönemlerde anarşik olaylarda büyük bir sıçrama ve gelişme görülmektedir. Aşırı enflasyonun, yokluk ve kıtlıkların, işsizliğin hakim olduğu bir ortam demokratik rejimin tartışılmasına, komünizme, aşırı cereyanlara, bölücülüğe, anarşi ve teröre çıkartılmış en güzel davetiyedir. Demokratik rejimi, insan hak ve hürriyetlerini korumanın, sosyal dengesizlikleri gidermenin önde gelen şartı ülkenin iktisaden güçlü olmasıdır.

Huzur ve güvenin sağlanmasında öngördüğümüz başlıca tedbirler şunlardır :

- Çocuklarımızı ve gençlerimizi, milli ve ahlâki değerlerimizi benimsemiş, Atatürk ilke ve inkılâplarına

bağlı, bilgili; Türkiye'nin meselelerinin ancak milli birlik ve dayanışma ile, ilmi ve akılcı yaklaşımlarla, gayret ve fedakârlıklarla çözülebileceğine inanan; herkese karşı sevgi, saygı ve müsamaha besleyen medeni birer insan olarak yetiştirmeliyiz. İnsanın yetiştirilmesi için yapılan harcamaları en verimli yatırım sayan Hükümetimiz eğitim ve öğretime büyük önem verecektir.

- Anarşi, terör, bölücülük ve aşırı cereyanlarla devamlı ve tesirli bir şekilde mücadele edilecektir. Bunun için güvenlik kuvvetlerimiz modern imkân ve araçlarla donatılacak, eğitim ve öğretime ağırlık verilecek, ücret ve sosyal imkânları hizmetin önemi-ne uygun bir seviyeye çıkarılacaktır.
- Ülkemizde huzur ve güven ortamının iyileşmesine paralel olarak, kademeli bir şekilde sıkıyönetimin kaldırılmasını öngörüyoruz.
- "Güvenlik Hizmetleri Master Plânı", 2000 yılına kadar olan dönemi içine alacak şekilde hazırlanacaktır. Bu Master Plân çerçevesinde, organizasyon, personel, eğitim ,teknik teçhizat, tesis - yatırım, sosyal ve kültürel ihtiyaçlar, uygulama programı ayrıntısında tesbit edilerek uygulanacaktır.
- EM-RE-MO Projesinin uygulamaya konması, bu suretle silâh, araç ve teçhizatın modernizasyonu ile personele ait konut yapımlarının hızlandırılması gerçekleştirilecektir.
- Güvenlik personeli, sayı ve kalite bakımından ihtiyaca yeterli hale getirilecektir.

- Güvenlik ve nüfus hizmetlerinin yürütülmesinde otomasyon sağlanacak ve bilgisayar sistemi, bütün yurttaki kullanılacak şekilde uygulamaya konulacaktır.
- Trafik anarşisi ile kesin şekilde mücadele edilecektir.
- Mülki idare âmirlerimiz herşeyden önce tam bir tarafsızlıkla vatandaşın hizmetinde olacaktır. Mülki idare âmirlerimizin yetkileri arttırılacak ve vatandaşların işlerinin büyük bir kısmının Ankara'ya gelmeden mahallinde halledilmesine imkân verecek kanun ve idari düzenlemeler yapılacaktır.

Sayın Üyeler,

ADALET'in temini ve tevziini temel görevleri arasında sayan Hükümetimiz, şu tedbirlere öncelik verecektir :

- Adaletin, vatandaşlar arasında hiçbir ayırım yapılmadan gerçekleştirilmesine itina edilecektir.
- Yargı organlarının bağımsızlığı ve tarafsızlığı korunacaktır.
- Gecikmiş adalet, adaletsizliktir. Bu inançla, adalet hizmetlerinin süratle yerine getirilmesi ana hedeflerimiz arasındadır. Vatandaşları mahkeme kapılarında beklemekten kurtaracak tedbirler öncelikle ele alınacaktır. Usul Kanunları, bu anlayışa göre yeniden hazırlanacaktır.
- Hükümet olarak, adli ve idari yargı mensuplarına büyük önem veriyoruz.

- Adli sicil kayıtlarının günün modern teknikleriyle tutulup, takip edilmesinin zarureti inandırıcıdır. Adli sicil ile ilgili muameleler kırtasiyeden kurtararak basitleştirilecektir.
- Ceza infaz müesseselerinin her bakımdan daha sıhhatli ve modern bir yapıya kavuşturulması, cezaevi personelinin eğitim ve öğretimden geçirilmesi sağlanacaktır.
- Ceza infaz müesseselerinde, ıslah, eğitim, rehabilitasyon faaliyetlerine ağırlık verilecektir.

Muhterem Milletvekilleri,

Bu vesile ile, Yüce Meclisimizin bir yasama görevini de hatırlatmak isterim. Yeni Anayasamız, yasama organını muhtelif konularda, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk toplantısını izleyen bir yıl içinde 62 adet kanun çıkarılması hususunda vazifelendirmiştir. Bunlardan 27'si, Yüce Meclisimize bırakılmıştır. Bu kanunların süratle hazırlanarak Meclise sunulması sağlanacaktır. Ayrıca çok sayıda kanun hükmünde kararnamenin de Meclis tarafından sonuçlandırılması gerekmektedir.

Bütün bunların zamanında gerçekleşebilmesi için, Yüce Meclisimizin çalışmalarını daha süratlendirecek tedbirlerin alınması hususundaki temennimi önemle dikkatlerinize arz ederim.

Muhterem Üyeler,

Hükümetimiz, yakın geçmişimizde toplum yapımızda açılan yaraların sarılmasını, kırınlık ve dargınlıkların giderilerek milli birlik ve bütünlüğümüzün yeniden güçlen-

dirilmesi için üzerine düşeni eksiksiz yapmaya azimli ve kararlıdır.

Bu gayenin tahakkukunda affın taşıdığı önemin idraki içindeyiz. Ancak burada üzerinde durulacak husus, af gibi bazan pahalıya mal olan tecrübelerimizi de gözönünde bulundurarak, memleketin gelişen şartları muvacehesinde en iyi ve doğru kararı alabilmektir.

Hemen ifade edeyim ki, bu mesele çok yönlü, çok boyutlu ve dikkatle ele alınması icabeden bir meseledir. Memleketimizdeki huzur ve sükun ortamı geliştikçe, af konusunun çözümünün kolaylaşacağı kanaatini taşıyoruz.

Değerli Üyeler,

ORTA DİREĞİN güçlendirilmesi, zaman içerisinde milli gelirden daha fazla pay almasını sağlamak ve böylece refahı yaygınlaştırmak temel politikalarımız arasında olmaktadır.

ORTA DİREK tabirinden toplumumuzun, çiftçi, işçi, memur, esnaf ve bunların emeklilerini anladığımızı tekrar ifade etmek isterim. Nasırlı ellerinden, göz nuru ve alın terlerinden tanıdığımız orta direk, alınacak tedbirlerle toplumumuzun güçlendirilmeye en çok layık kesimidir. Zira üreten, diğer bir deyişle pastayı büyütecek olan bunlardır. Çiftçisi aç, işçisi perişan, memur ve esnafı sefaletle itilmiş bir toplumun geleceği olamaz. Sosyal problemlerimizin hafiflemesinin en önemli şartı olarak, orta direğin sağlıklı ve dengeli gelişmesini kabul ediyoruz.

Bu hedefe varmak için uygulayacağımız esaslar üç grupta toplanmaktadır.

İlk olarak enflasyonun aşağı çekilmesi gereklidir.

Enflasyon, dar ve sabit gelirlinin, ORTA DİREĞİN en büyük düşmanıdır. Enflasyon işçi, memur ve emeklinin her yıl aldığı ücret artışlarını hayat pahalılığı karşısında te-sirsiz kılar, gerçek satınalma gücünü düşürür, gelir dağılı-mını daha da bozuk hale getirir. Esnaf boşalan raflarını eskisi kadar dolduramaz. Çiftçi tarlasını işlemekte, ihtiyaç-larını karşılamakta zorluk çeker. Hükümetimiz enflasyonu çok aşağı seviyelere düşürmeye karardır. Bunun için uy-gulayacağımız politika ve tedbirler şunlardır :

- Para arzı ekonominin gelişmesine paralel olarak dik-katli bir şekilde kontrol edilecek, diğer bir ifadeyle yeterli para arzı politikası uygulanacaktır.
- Bütçe açıklarının makul bir seviyede tutulmasına önem verilecektir.
- Yatırım politikasında kısa zamanda netice alınacak ve kendini süratle geri ödeyecek projelere öncelik tanınacaktır.
- Tasarrufların en iyi projelere akmasını temin ede-bilmek için serbest pazar ekonomisi kaidelerine ri-ayet edilecek, «kurtarma operasyonları» gibi müda-halelere imkân verilmeyecektir.
- Nihai faturası daima dar ve sabit gelirliye yüklenen müdahalecilikten kaçınılacak, mal, para ve döviz de-ğerinin serbestçe teşekkül ettiği ekonomik politika-lara geçiş hızlandırılacaktır.
- İthalatta kademeli olarak liberasyona gidilerek tü-keticinin ucuz ve kaliteli mal alması temin edilecek-tir.

İkinci olarak, Orta Direğin milli gelirden daha fazla pay alması sağlanacaktır. Çiftçi, memur, esnaf, emekli, milli gelirden daha fazla pay almalı, gelir dağılımı zaman içerisinde daha dengeli bir yapıya kavuşturulmalıdır. Bu maksatla :

- Memur ve işçilerin faturaya bağlanmış harcamalarının belirli bir nisbeti vergi iadesi şeklinde kendilerine geri verilecek; ücretten alınan vergiler zamanla azaltılacak; geçim indirimi değişen hayat şartlarına göre ayarlanacak; memur, işçi ve emeklilere ait gerçek ücretlerin sürekli iyileşmesi sağlanacaktır.
- Esnaf ve sanatkârlara işyeri ve işletme için makul şartlarla ve yeterli kredi verilmesi, küçük sanayi sitelerinin geliştirilmesi; teknik yardım ve mesleki eğitim desteği yapılması; malların yurtiçinde ve yurtdışında kolaylıkla satışı için destek olunması, vergilerin basitleştirilmesi sağlanacaktır.
- Çiftçimize makul, yeterli ve teminatın zora koşulmadığı şartlarla kredi verilmesi; sulama projelerinin geliştirilmesi; teknik yardımın etkin hale getirilmesi; ürün bedellerinin zamanında ödenmesi, kaliteli tohum verilmesi sağlanacak, vergiler basitleştirilecektir. Ürünün tarlada çürümemesi, elde kalmaması için ihracatın ve pazarlamanın geliştirilmesine yönelik her türlü tedbiri alacağız.

Üçüncü olarak, ORTA DİREĞİN ek gelirini arttırıcı tedbirlere ağırlık verilecektir. Bu itibarla :

- Tasarruf eğiliminin arttırılması için her türlü tedbir alınacaktır. Tasarrufların bankalar yanında, hisse senedi, kâr ortaklığı senedi ve tahvil gibi menkul

değerlere de kaydırılması suretiyle sınai mülkiyetin geniş bir tabana yayılması temin edilecektir.

- Tasarrufların, enflasyonun etkisinden zarara uğramaması, aksine daha cazip hale gelmesi için, başta vergi muafiyetleri olmak üzere çeşitli teşvik tedbirleri uygulanacaktır.
- Çiftçi, işçi, memur, emekli ve esnafın tasarruflarının en iyi şekilde değerlendirilmesi suretiyle elde edecekleri ek gelir orta direğin geçimine olumlu katkıda bulunacaktır.

Muhterem Milletvekilleri,

Ülkemiz gıda ve giyim maddeleri yönünden dünyada kendine yeterli sayılı ülkelerden biridir. Bu ekonomik gelişmemiz için çok önemli bir avantajdır.

Kalkınmanın ilk şartı belirli program ve hedefler çerçevesinde gayretle çalışmaktır. Ekonomik programların başarısı ,gösterilecek sabır ve fedakârlık yanında çizilen yolda sapmalara gitmeden, programa, dolayısıyla ekonomik gelişmeye istikrar kazandırılmasına bağlıdır. Gelişmiş ülkelerin ancak bu şekilde başarıya ulaştıklarına ve ancak bu sayede durumlarını koruyabildiklerine inanmalıyız.

İnsangücü ve tabii kaynaklar yönünden her türlü varlığa sahip Türkiye'nin yegâne ihtiyacı çok çalışmak, iyi bir idare ve iktisadi sistemin kurulması ve bunun tecrübeli, bilgili, kabiliyetli kadrolar elinde işler hale getirilmesidir.

EKONOMİK YAPIYI GÜÇLENDİRME PROGRAMI adıyla teşkilât ve mevzuat bakımından almayı düşündüğümüz başlıca tedbirler şunlardır :

- İktisadi sistemimiz yapılan bazı düzenlemelere rağmen karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu yapının teşkilât açısından günümüzün şartlarına uygun ve birbirleriyle âhenkli hale getirilmesini zorunlu görüyoruz.
- Ekonomik gelişmeyi hızlandırmak maksadıyla ekonomiyi düzenleyen kanunlar bir paket halinde ele alınarak gerekli değişiklikler yapılacaktır. Sermaye Piyasası, Ticaret, Merkez Bankası, Bankalar, Borçlar, Gümrük, Vergi ve Personel ile ilgili kanunlar bunlar arasındadır.
- Türkiye'nin güçlü ve sağlıklı bir sermaye piyasasına kavuşturulmasını zaruri görüyoruz. Sermaye piyasasının geliştirilmesi ,tasarrufların artırılması ve yatırımlarda sermaye yapısının kuvvetlendirilmesi gibi genel ekonomik avantajlar yanında;
 - Sınai mülkiyetin geniş bir tabana yayılması,
 - Gelir dağılımının daha dengeli bir seviyeye eriştirilmesi,
 - Küçük ve orta büyüklükteki müteşebbislerin güçlendirilmesi, gibi önemli sosyal kazançlar sağlayacaktır.
- Sadece yurtdışına sermaye çıkışı kontrol altında tutularak, 1567 sayılı Türk Parası Kıymetini Koruma Kanununa dayalı 17 sayılı Karar bütünüyle gözden geçirilerek basitleştirilecek, yurtdışına çıkış, ihracat ve ithalat serbest hale getirilecektir.
- İktisadi büyümeyi, ihracatı arttırmayı, yerli sanayinin sağlıklı ve dünya şartlarına uyumlu gelişmesini,

tüketicinin korunmasını sağlamak maksadıyla, gümrük nisbetleri bütünüyle gözden geçirilerek, sektör ve madde bazında yeniden ayarlanacaktır.

- İthalat listeleri incelenerek uygun görülen mallar liberasyona aktarılacaktır. İthalatta tahditler kaldırılacak, ithali yasak mallar belirli bir program dahilinde azaltılacaktır.
- Konut yapımını hızlandırmak maksadıyla bütçe dışı kaynaklara dayalı bir «Konut Fonu» kurulacaktır.
- İktidar dönemi içerisinde konvertibiliteye geçilecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Özel tasarrufun teşviki ve tasarrufların en verimli yatırım alanlarına yönlendirilmesi iktisadi politikamızın temel esaslarındanır.

Kredilerin aşırı teminata dayanan bir sistem içinde dağıtımından ziyade, verimi yüksek projelere tahsis edilmesi kaynakların en iyi şekilde değerlendirilmesi bakımından büyük önem taşır.

Sayın Üyeler,

Devletin genel iktisadi politikası ile VERGİLER arasında doğrudan bir ilişki vardır. Devletin gayri iktisadi ve zarar eden yatırımlara girmemesi, iktisadi gelişmede fertlerin teşebbüs gücünün esas alınması, devletin tanzim ve teşvik edici bir rol oynamasından dolayı devletin masrafları nisbi olarak azalacaktır. Böylece aşırı vergileme ihtiyacı ortadan kalkacağı gibi, vatandaşa daha müessir ve faydalı hizmetler vermek mümkün olacaktır .

Vergilemede takip edeceğimiz esaslar şunlardır :

- Vergiler sayıca az, basit, kolay anlaşılır olacaktır. Bunun yanında vatandaş vergisini öderken eziyet çekmeyecek, kuyruklarda bekletilmeyecektir.
- Vergiler adil, genellikle herkesin kolaylıkla verebileceği nisbette olacaktır. Vergi nisbetlerinin yüksek tutulması, devletin daha fazla vergi geliri sağlama-sı sonucunu doğurmamaktadır. Vergi nisbetleri adil olduğu zaman vergi tahsilatı artmakta, vergi kaçakları azalmaktadır.
- Vergiler kurumlaşmayı ve yatırımları teşvik etmelidir. Tasarrufun ve yatırımların teşvikinde vergi muafiyeti ve kolaylıklarını önemli bir araç olarak kullanmaya kararlıyız.
- Vergileme lüks tüketimi ve ısrarı azaltıcı ve önleyici yönde olmalı ve kaynak ısrafına yol açmamalıdır.

İhtilafların asgari hadde indirilmesi ve vergi kaçaklarının azaltılmasını sağlayıcı tedbirlerle birlikte yeminli serbest muhasipliğin en kısa zamanda uygulamaya konulmasında yanayız.

Vergi sistemimiz reorganize edilecek, otomasyon artırılarak mevcut personelle daha etkili hizmet verilebilmesi sağlanacaktır.

Muhterem Üyeler,

Köylü memleketimizin efendisidir. Tarım hizmetleri zahmetli ve fedakarlık isteyen işler olduğu kadar; tarım

ürünleri de iktisadi gelişme seviyesi ne olursa olsun toplumun zaruri ihtiyaç maddeleridir.

Köylümüz sosyal yapımızın ana istikrar unsurudur. Tarımsal üretim ise iktisadi gelişmenin, özellikle sanayi sektörünün başlıca kaynağıdır.

Türkiye su, toprak ve iklim şartları itibariyle mevcut üretime göre çok daha fazla üretimin yapılabileceği bir potansiyele sahiptir.

Hâlen nüfusumuzun yarısı tarımla iştigal etmektedir. Millî gelirin dağılışı bakımından şehirlerde ve köylerde yaşayanlar arasında büyük fark görülmektedir.

Başta tarımın mekanizasyonu olmak üzere, muhtelif sebeplerle köyden şehire göçün önümüzdeki yıllar boyunca devam edeceği muhakkaktır.

Bu bakımdan TARIM ve KÖY HİZMETLERİ'nde hızlı bir gelişmenin sağlanabilmesi için alacağımız tedbirler şunlardır :

- Çiftçimizin istikrarlı ve gittikçe artan bir gelire kavuşturulmasının en önemli iki unsuru enflasyonun çok düşük seviyelerde tutulması ve ihracatın artırılmasıdır.
- Başta yol, su, elektrik olmak üzere, köy ve şehir arasındaki altyapı ve medeni imkân farklılıkları zaman içinde giderilecektir.
- Tarım ve tarıma dayalı sanayi ilişkileri üretim - pazarlama zinciri içinde bir bütün olarak ele alınacaktır.

- Tarım ürünleri destekleme politikasında çiftçimizin alınterinin karşılığı olan fiyatların verilmesi kadar, ödemelerin zamanında yapılmasını da aynı derecede önemli görüyoruz.
- Hayvancılığın ve buna dayalı et, süt ve diğer ürünler Sanayi ile su ürünlerinin her yönüyle geliştirilmesi zorunludur.
- Toprak muhafaza faaliyetlerine büyük önem verilecektir.
- Tohumculuğun geliştirilmesi için gerekli bütün tedbirler alınacak ve teşvikler uygulanacaktır.
- Soya ve mısır gibi ürünler ile yem bitkileri üretiminin geliştirilmesine önem verilecektir.
- Gübre, tarım alet ve makinaları sanayi ve tarımsal ilaçlar konusunda yatırımlar teşvik edilecektir.
- Yeraltı ve yerüstü sulama faaliyetleri hızlandırılacaktır.
- Tarım ürünlerinde kalite ıslahı, standardizasyon ve ambalajlama konularına büyük önem verilecektir.
- Üretimin verimli bir şekilde yapılabilmesi için krediler yeterli seviyeye getirilecek, tenimat sistemi makul esaslara bağlanacak ve kolaylaştırılacak; tarım ürünlerinin en iyi şekilde değerlendirilmesi için kredi ve pazarlama desteği arttırılacaktır.
- Devletin tarımsal faaliyetleri, araştırma ve yayım hizmetlerine ağırlık verilecektir.

- Tabii şartlar ve afetler dolasıyla çiftçinin uğradığı zararların telâfi edilmesini zaruri görüyoruz.
- Tarımda teknolojik gelişmenin ve iktisadi verimliliğin dikkate alınarak, çiftçi ailesi gelirinin aile başına ortalama milli gelir seviyesine yükseltilmesini öngören bir tarım reformunun yapılmasını faydalı buluyoruz.
- Tarım arazisinin miras yoluyla parçalanması sonucu çiftçimizin topraktan kopmasını ve ekonomik verimliliğin azalmasını önlemek için tedbirler alınacaktır.
- **ORMANCILIĞIMIZIN** tarım sektörü içindeki payı % 2, gayri safi milli hasıla içindeki payı ise binde 0,5'tir. Topraklarının % 20'si ormanla kaplı bir ülke için ormancılık hasılamız çok düşük seviyededir.
- Milletimizin Devlete emaneti olan ormanlarımızı ve buna bağlı olarak ormancılığımızı vasıf ve üretim yönünden ileri bir seviyeye çıkartmak kararındayız.
- Başta orman ve orman köylüsü münasebetlerinin iyileştirilmesi olmak üzere; ormancılık teşkilâtının idari, teknik ve ekonomik açılardan yeniden düzenlenmesini zorunlu görüyoruz. Bu maksatla ormancılık faaliyetlerini fiilen gerçekleştirilen orman işletmelerinin genel politika ve ilke kararları dışında, idari - teknik - mali sorumluluğu haiz müstakil birim olarak çalışmaları esas alınacaktır. Her türlü imkândan istifade edebilmek için ormancılık hizmetlerinin ifasında taahhüt sistemine öncelik verilecektir.

Değerli Milletvekilleri,

6 Kasım'dan önce «Devletin köye ve tarıma hizmet veren kuruluşları aynı çatı altında toplanacaktır» şeklinde ifade ettiğimiz hususu gerçekleştirmiş olarak karşınızda bulunmaktan mutluluk duyuyorum. Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı'nın kurulmasıyla çiftçimize, köyümüze ve tarımımıza daha iyi hizmet götüreceğimize inanıyoruz.

Sayın Milletvekilleri,

SANAYİ, en hızlı gelişme potansiyeline sahip olan sektördür.

Sanayileşme politikamızın hedefi, modern ve gelişmiş ülkelerin sanayileşme seviyesine erişmektir.

Uzun yıllardan beri devam eden ithal ikamesi anlayışının terk edilerek, ihracata dönük ve dünya sanayi ve ticaretine entegre olabilecek bir sanayileşme politikasına geçilmesini zorunlu görüyoruz. Genel kaide olarak temelinde herşeyi kendimizin yapmasını öngören ithal ikamesi politikası, kalite unsurunun da geri planda kaldığı yüksek maliyetlerin meydana gelmesine sebep olmuş, böylece bütün külfetin tüketicinin omuzlarına bindiği bir yapı teşekkül etmiş ve ihracat kabiliyeti olmayan sanayiler ortaya çıkmıştır.

Sanayileşmede yapı değişikliğine gidilmesi şarttır.

Sayın Üyeler,

Belirli bir program dahilinde üretim kapasitesi, kalite ve fiyat yönünden dünya pazarlarında rekabet edebilir mamullerin üretilmesi sanayileşmede temel ilkemizdir. Kalite ve fiyat itibarıyla rekabet edebileceğimiz sanayi ürün-

lerine ağırlık vermek, buna mukabil rekabet edemiyeceğimiz mamul ve yarı mamulleri ithal etmek en akılcı yoldur.

Aşırı sübvansiyonlar, çok yüksek gümrük hadleri ve ithal yasaklamaları ile korunan bir yapıda, sanayimizin sağlıklı gelişmesini bekleyemeyiz. Bunun için koruma makul olmalıdır. Bu hususun, en iyi şekilde kur politikası ve makul gümrük hadleri ile yapılabileceğine inanıyoruz. Kamu idaresinin reorganizasyonu ile iktisadi gelişme için düşündüğümüz genel ve makro tedbirler, sanayileşmede öngördüğümüz yapı değişikliğinin sağlanmasında ana çerçeveyi meydana getirecektir. Kararların ve hizmetlerin genellikle aynı birim veya bakanlık içerisinde sonuçlandırılmasını hedef alan idari reorganizasyon, yetki ve sorumluluğun müessir şekilde kullanılmasını ve işlerin süratle görülmesini temin edecektir.

Muhterem Milletvekilleri,

Sanayi yatırımlarının teşviki için, kredi maliyetlerinin sun'i tedbirlerle aşağı çekilmesi yerine, enflasyonu çok düşük seviyelerde tutan bir iktisadi politikanın takip edilmesine taraftarız.

Tasarrufların teşviki ve tedricen sermaye piyasasındaki payının artmasıyla sınaî mülkiyetin yaygınlaşacağı ve şirketlerin daha sağlam bir mali yapıya kavuşacakları muhakkaktır.

Sanayi mamullerinin dış pazarlamasında güven verici ve yardımcı olmak maksadıyla, Devletin daha aktif bir rol oynamasını gerekli görüyoruz.

Yukarıda belirtilen bütün esaslar ve tedbirler, iktisadi kalkınma, ihracatın arttırılması, dış ödemeler dengesinin

sağlamlaştırılması ve tüketicinin korunması yanında, sanayimizin sıhhatli ve dünya şartlarına uyumlu gelişmesini de ana hedef almaktadır.

Sanayileşmenin verimli ve süratli bir şekilde gerçekleştirilmesi maksadıyla alacağımız diğer tedbirler şunlardır :

- Sanayinin bütün yurda pratik ve gerçekçi ölçülerde yapılması için Devlet, altyapı ve hizmet yatırımlarını yapacaktır.
- Yatırımlar ve ihracat teşvik edilecektir.
- Sanayi tesislerinin düşük maliyette ve düzenli olması için organize sanayi bölgelerine önem verilecektir.
- Teknoloji ve mühendislik bilgisinin memlekete kolay akışı sağlanacaktır.
- Sanayide, Devlet tekelleri dahil, bütün tekellerin kaldırılmasını hedef alıyoruz.
- Enerji ve maden konularında gelişmenin hızlanması için fertlere ve fertlerin meydana getireceği kuruluşlara, Devletin tesbit edeceği esaslar dahilinde yatırım ve işletme hakkı verilecektir.
- Yabancı sermaye yatırımlarının teşviki için karşılıklı menfaatleri dengeleyen, güven verici ve istikrarlı bir ortamın tesisine ağırlık verilecektir.

Sayın Milletvekilleri,

ENERJİ, sulama kara ve demiryolu, liman, yurtiçi ve yurtdışı haberleşme; kara, hava, deniz **ULAŞTIRMA**'sı gibi

temel altyapı yatırımlarını devletin asli görevleri arasında telakki ediyoruz.

İktisadi ve sosyal kalkınmanın başlıca unsuru gördüğümüz bu yatırımların süratle gerçekleşmesini sağlamak temel hedefimizdir.

Enerji, sanayileşmenin, kalkınmanın ve medeniyetin can damarıdır. Başta kömür, hidrolik, petrol olmak üzere, tabii gaz, nükleer, güneş, jeotermal gibi bütün enerji kaynaklarından en iyi ve en süratli şekilde faydalanılmasını sağlayacak tesisleri kuracağız.

Sosyal ve iktisadi faydaları yönünden Güneydoğu Anadolu Projesi'ni birinci öncelikle bir proje sayıyor, bu projenin kısa zamanda tamamlanabilmesi için gerekli bütün tedbirleri almayı milli bir vazife addediyoruz.

Ortadoğunun, Avrupa ve Uzakdoğu ile ticaretinde önemli bir bağlantı teşkil edecek milletlerarası kara ve demiryolu projelerinin geliştirilmesini ve bunlara Türkiye'nin öncülük etmesini faydalı buluyoruz.

Devletin altyapı yatırım politikasında yeni, dinamik ve gerçekçi bir yol takip etmeyi öngörüyoruz. Mevcut uygulamada kaynaklar çok sayıda proje arasında dağıtıldığı için, yatırımların hiçbir şekilde zamanında hizmete girmesine imkân olmamakta; üretim yapmayan, hizmet veremeyen, inşaatı ve tesisatı yarım kalmış tesisler ortaya çıkmaktadır. İnşaat ve tesisat süresi uzadıkça yatırım maliyeti de artmakta, devletin kıt kaynakları israf edilmektedir. Bu bakımdan yatırımların gerek sayı ve gerekse yıllık toplam harcama miktarı ile kaynaklar arasında gerçekçi bir ilişki kurarak, yatırımların en kısa zamanda tamamlanıp, işlet-

meye alınmasını sağlayacak bir program uygulamaya kararlıyız.

Millet Meclisinin Sayın Üyeleri,

KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ'nin ülke ekonomisi içinde önemli bir yeri vardır. Teşebbüs gücünün her bakımdan yetersiz olduğu Cumhuriyetimizin başlangıç döneminde çeşitli sektörlerde sanayileşmenin devlet eliyle başlatılması ve kurulan tesislerin zaman içinde Millete devredilmesi hedef alınmış olmasına rağmen, Kamu İktisadi Teşebbüsleri gittikçe büyümüş, idari ve ekonomik müdahalelerin artışına paralel olarak enflasyon ve kaynakların kullanımını yönünden tasvip edilmeyecek sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Hükümetimiz, ilke olarak vatandaşlarımızın kendi güçleriyle veya makul teşvik tedbirleri ile gerçekleştirilebilecekleri yatırımlara devletin doğrudan kaynak tahsis etmesini doğru bulmamaktadır. Bu şekilde mütalaa edilebilecek mevcut Kamu İktisadi Teşebbüslerinin tedricen millete devredilmesini uygun buluyoruz.

Sayın Üyeler,

Kamu İktisadi Teşebbüsleri için takip edeceğimiz politika açıklıkla belirtilmiş olmasına rağmen, bu politikanın gerçekleştirilmesinin zaman alacağı muhakkaktır. Bu itibarla bir taraftan öngörülen hedeflere erişilmesine yönelik tedbirler alınırken, diğer taraftan da Kamu İktisadi Teşebbüslerinin kârlı ve verimli işletmeler haline getirilmesi maksadıyla gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Bu düzenlemeler arasında düşündüğümüz başlıca tedbirler şunlardır :

- Kamu İktisadi Teşebbüslerinde tecrübeli, bilgili ve ehliyetli idareci kadroların teşekkülü,
- Bu kadroların başarılı olabilmeleri için yönetimde uzun süre kalmalarını sağlayacak bir sistemin geliştirilmesi,
- Kamu İktisadi Teşebbüslerinin idari, mali ve işletmecilik açısından müstakil çalışabilmelerini ve politik müdahalelerden uzak tutulmalarını sağlayacak bir yapının teşekkülü,
- Vatandaşlarımızın kendi güçleriyle veya makul teşvik tedbirleri ile gerçekleştirebilecekleri yatırım alanlarında Kamu İktisadi Teşebbüslerinin yeni yatırım yapmamaları,
- Kamu İktisadi Teşebbüslerine bağlı bazı işletmelerden başlayarak, bu işletmelerin anonim şirket haline getirilip hisse senetlerinin halka satışının sağlanması. Bu hususun realize edilebilmesinde sermaye piyasasının geliştirilmesi için alacağımız genel tedbirlerle birlikte, menkul değerlerin satışını teşvik edecek vergi düzenlemelerinin önemli rolü olacaktır.

Muhterem Milletvekilleri,

Başta DOĞU ve GÜNEYDOĞU ANADOLU bölgeleri olmak üzere, yurdumuzun değişik bölgelerindeki iktisaden geri kalmış yörelerimizin geliştirilmesi, bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılması, refahın yurt sathına dengeli yayılması başlıca hedeflerimiz arasındadır.

KALKINMADA ÖNCELİKLİ YÖRELERİMİZİN geliştirilmesi için alacağımız başlıca tedbirler şunlardır :

- Bu yörelerde, tabii kaynakların, tarım ve hayvancılığın geliştirilmesine ve ürünlerin değerlendirilmesine yönelik veya istihdamı artırıcı projeler için özel teşvik tedbirleri uygulanacaktır. Projenin özelliğine göre, ucuz ve uzun vadeli kredilerin verilmesi, yatırım maliyetinin belirli bir bölümünün devletçe hibe olarak karşılanması, yatırım ve işletme döneminde önemli vergi muafiyetleri uygulanması bu tedbirler arasındadır.
- Bu yörelerde yol, su, elektrik, okul, hastane, sağlık ocağı, haberleşme gibi altyapı yatırımlarının ve sosyal tesislerin süratle yapılması sağlanacaktır.
- Sınır illeri çıkmaz sokak olmaktan kurtarılacaktır. Komşu ülkelerle iktisadi ilişkileri geliştirmek için sınır ticaretine önem verilecek, giriş - çıkışı kolaylaştırıcı her türlü tedbir alınacaktır.
- Bu yörelerde çalışan yönetici ve memurların tatmin-kâr ücret almaları sağlanacak, lojman yapımı hızlandırılacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

MADENCİLİK, sanayi, sektörü hasılamızda % 10, gayrisafi milli hasılda % 2, ihracatımızda % 5 civarında paya sahiptir.

Arama, işletme ve metalurji sanayi bakımından, ülkemiz madenciliğine tam anlamıyla kamu sektörü hakimdir. Maden üretiminin gayrisafi milli hasıla ve ihracatımız içinde çok düşük bir payı olması yanında, gerçek potansiyelin tesbiti yönünden aramaların yeterli seviyede olduğunu, işletmelerin verimli çalıştığını ifade etmek de mümkün de-

ğildir. Bu genel tesbitlerin ışığında, madencilikte bugüne kadar takip edilen politikanın yetersiz olduğu, konuya yaklaşımda ve uygulamada değişiklikler yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

Hedefimiz bazı madenlerde yurtiçi ihtiyacının emniyetli, yeterli ve ekonomik seviyede karşılanması ile birlikte, özellikle maden ihracatının süratle bugünkü seviyenin üstüne çıkmasını sağlamaktır.

Sayın Üyeler,

Unutmamak gerekir ki yeraltı tabii zenginlikleri ancak milletimizin istifadesine sunulduğu takdirde bir değer taşır. Aynı derecede önemli bir husus ise maden kaynaklarının zamanında değerlendirilmesinin konunun esasını teşkil etmesidir. Bunun başlıca iki sebebi vardır: Birincisi teknolojik gelişmeler sonucu daha önce kullanılan bazı maden ve malzemelerin yenileriyle ikame edilebilmesi, ikincisi ise dünyanın başka yerlerinde yeni rezervlerin bulunması halinde rakiplerin çoğalmasdır.

İhracata dönük madencilik yatırımları büyük ölçüde sermaye, ileri teknoloji ve güçlü dış pazarlama gerektirmektedir. Bu üç unsurun projenin özelliğine göre kamu sektörü, özel sektör ve dış yatırımcıların iştirakiyle ortaklıklar kurulmasını faydalı buluyoruz.

Yerli ve yabancı yatırımcıların uzun vadede güvenli bir yatırım ortamına kavuşabilmeleri için tedbirlerin alınması şarttır. 6309 sayılı Maden Kanununun tadil edilerek maden arama ve işletmesini kolaylaştıracak bir yapıya kavuşturulmasını, Devletçe işletilecek madenlerin gözden geçirilmesini zorunlu görüyoruz.

Maden üretimini ve ihracatını en yüksek seviyeye çıkarmaya, maden ve petrol arama ve işletmesinde yerli - yabancı her çeşit imkândan en iyi şekilde faydalanmaya kararlıyız.

Sayın Üyeler,

Gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde milli gelirin yarısı veya yarıdan fazlası HİZMET SEKTÖRÜ'nde teşekkül eder. Sosyal gelişmenin sağlanması, tarımın ve sanayinin ilerlemesi hizmet sektörüyle doğrudan ilgilidir. İstihdamın en yoğun olduğu sektördür.

Hizmetler sektörü iç ve dış ticaret, turizm, pazarlama, taşımacılık, müteahhitlik, bankacılık ve sigortacılık, haberleşme gibi yurtiçi ve yurtdışı faaliyetler ile esnaf ve sanatkârlarca yapılan işlerin önemli bir bölümünü içine alır.

Hizmet sektörünün geliştirilmesi işsizliği en kısa zamanda çözecek yolların başında gelir.

TURİZM'in geliştirilmesi için altyapı yatırımlarının hızlandırılmasını, bürokrasinin asgariye indirilerek süratli bir karar ve uygulama sisteminin getirilmesini, gerçekçi döviz kurlarının sürekli kılınmasını, iç ve dış yatırımların etkili ve istikrarlı bir şekilde teşvik edilmesini en önemli konular olarak görüyoruz.

Kara, deniz ve hava taşımacılığının, Türkiye'nin coğrafi avantajlarını da dikkate alarak, en iyi şekilde geliştirecek tedbirleri almaya kararlıyız.

Ülke ekonomisinin dışa açılmasında, dış ödemeler dengesinin tesisinde, ihracat ve dış pazarlama hizmetlerinin taşıdığı önem herşeyin ötesindedir.

Dış ülkelerde hizmet veren müteahhitlerimize, diğer ülkelerin de yaptığı gibi destek olunmasını, dünya piyasasında daha güçlü hale gelmeleri için gerekli tedbir ve teşviklerin alınmasını zorunlu görüyoruz.

Teleks ve telefon gibi haberleşme sistemlerinin daha da geliştirilerek iç ve dış ticaretin kolaylaştırılması gerekmektedir.

Bankacılık yanında, özellikle bugüne kadar ihmal edilen sigortacılığın geliştirilmesine önem vereceğiz.

Serbest bölgelerin, genel olarak ihracatın arttırılmasında olduğu kadar, doğrudan hizmet ihracında önemli bir araç olduğuna, bu yüzden de süratle tesis edilmesi gerektiğine inanıyoruz.

Muhterem Üyeler,

İktisadi ve sosyal bünyemizde, hizmet, üretim ve istikrar unsuru olarak **ESNAF** ve **SANATKÂR**'ın önemli bir yeri vardır. Esnaf ve Sanatkârlar emek ve sermayenin birleştiği, teşebbüs gücünün gelişmesi için tabii şartların mevcut olduğu meslekler topluluğudur.

Bugünün esnaf ve sanatkârı, toplumun temel direği olduğu kadar, sanayinin önemli bir yardımcı unsuru ve hizmetler sektörünün asli unsurlarından biridir, yarının sanayici ve ihracatçı adayıdır. Devlet çalışmak ve ilerlemek isteyeninin önündeki engelleri kaldırmalı, gelişmesi için gerekli teşvikleri sağlamalıdır.

Esnaf ve sanatkâr için en önemli husus işyeri sahibi olması ve makina-teçhizat alımında gerekli desteğin teminidir. Bu maksatla küçük sanayi sitelerinin daha hızlı bir şekilde tamamlanmasına, hâlen sadece Halk Bankası eliyle

verilen kredilerin bütün banka sistemine yaygınlaştırılarak her ticari bankanın esnaf ve sanatkâra daha uygun kredi verebilmesine ağırlık taniyacağız.

Esnaf ve sanatkârlarımızın ürettiği malların sadece yurt içinde değil, yurt dışında da pazarlanabilmesi için gerekli teşvikler uygulanacak; teknik yardım, bilgi ve eğitim yönünden daha iyi hizmet veren danışma ve yardımcı birimler geliştirilecek, bu maksatla esnaf ve sanatkâr kuruluşlarına gerekli yardım yapılacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

İktisadi politikamızda İHRACAT'ın çok önemli bir yeri olacaktır.

İhracatımızın geliştirilmesi için öngördüğümüz başlıca tedbirler şunlardır :

- İhracatta iç ve özellikle dış finansman kaynaklarını arttırıcı, ihracatı kolaylaştırıcı tedbirlere ağırlık verilecektir.
- Teşkilatlanma ve bilgi akımı sağlanarak;
 - Dış pazarlar hakkındaki bilgilerin sağlam ve süratli bir şekilde temini ve ihracatçıya aktarılması için gerekli sistemin kurulmasına çalışılacaktır.
 - Dış ticarete ihtisaslaşma teşvik edilecek, ihracatçıların kendi aralarında yurtiçinde ve yurtdışında meydana getirecekleri kuruluşlar desteklenecektir.
 - Devletin bütün iç ve dış kuruluşlarının ihracatçılarına dış ilişkilerde her bakımdan aktif destek vermesi sağlanacaktır.

- Kalite kontrolu, ambalajlama, nakliye, dış pazarlarda dağıtım ve satış sonrası işlem ve faaliyetlerin gelişmesini teşvik edecek tedbirlere öncelik tanınacaktır.
- İhracatla ilgili ithalat ve hammadde temininde yurtdışına mal çıkışına, ihracat sonrası işlemlerin tamamlanmasına kadar bütün formaliteler basitleştirilecektir.

Sayın Üyeler,

Tüketicinin korunmasını en güvenilir şekilde sağlayacak unsurların başında TİCARET sektörünün sağlıklı çalışması gelir. Bunun için de sağlam rekabet şartlarının teşekkülü, mal ve hizmet pazarlamasındaki bütün faaliyetlerin birbirini tamamlayıcı, sürekli ve güvenli olması gerekir. Böylece tüketiciye her mevsimde kaliteli, yeterli ve istikrarlı fiyatla mal ve hizmet arz etmek mümkün olabilir.

Ticaretin gelişmesine, bunun için de özellikle düzenli bir pazarlama zincirinin kurulması için şu tedbirlere önem verilecektir :

- Tasnif, işletme ve ambalajlama tesislerinin geliştirilmesi teşvik edilecektir.
- Her çeşit mal ve ürünün en iyi şekilde değerlendirilebilmesi, bunların iç ve dış pazarlara zamanında ve yeterli miktarlarda verilebilmesi, depolama ve muhafaza tesislerinin geliştirilmesiyle mümkündür. Depolama ve muhafaza işlemleri genellikle kamu kuruluşları tarafından yapılan ürünler için, tesis ve işletme sahalarında özel teşebbüs de teşvik edilecektir.

- Yurtiçi ve yurtdışı nakliye hizmetlerinin geliştirilmesi; yurtdışı nakliyyede formalitelerin basitleştirilmesi, dışarıda karşılaşılan problemlerin daha süratli bir şekilde çözülmesi sağlanacaktır.

Muhterem Milletvekilleri,

Kalkınmada asıl hedef **SOSYAL GELİŞME**'nin sağlanmasıdır.

Hedef olarak **SOSYAL ADALET**'in fırsat eşitliğinin sağlanması, bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması, refahın yaygınlaştırılması, sosyal politikamızın temel unsurlarını meydana getirir.

Sosyal gelişmenin devamlılığı ve gerekli kaynakların artan bir şekilde temini, iktisadi gelişme ile yakından ilgilidir. Bu itibarla sosyal ve iktisadi gelişme arasındaki âhenğin ve dengenin korunması önemlidir.

Sayın Milletvekilleri,

Çiftçi, küçük esnaf ve sanatkâr, işçi, memur, emekli, dul ve yetimler ile kimsesizlerin sosyal güvenliğe sahip olmaları; korunmaya muhtaç çocuklar ve yaşlılar ile çalışmayacak derecede malul ve sakatların yeterli seviyede sosyal yardıma kavuşturulmaları; eğitim ve öğretimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması, bütün vatandaşlarımızın sağlık hizmetlerinden yararlanmaları **SOSYAL GÜVENLİK** anlayışımızın esaslarını meydana getirir.

Sosyal güvenlik ve sosyal yardım politikamız, çalışmayı teşvik edici değil, muhtaçların korunmalarına, gelişmelerine, yararlı hale gelmelerine yönelik olacaktır.

Çeşitli sosyal güvenlik kuruluşları arasındaki farklılıklar, nimet ve külfet dengesi dikkate alınarak giderilecek, alınan primler ile yapılan yardımlar arasında uyum sağlanacaktır.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin sosyal güvenlikleri ile ilgili ikili anlaşmaların yapılmasına ve yapılanların ıslahına gayret gösterilecektir.

Gönüllü sosyal dayanışmayı, bilhassa geleneksel sosyal dayanışma esaslarını ve kuruluşlarını, toplumumuzun temelini teşkil eden aile sistemi içindeki sevgi, şefkat ve saygıdan kaynaklanan tabii sosyal dayanışmayı idame ve teşvik edecek tedbirlerin alınmasını faydalı görmekteyiz.

Değerli Milletvekilleri,

AİLE milletimizin temelidir.

Aile yapımızın tabii ve tarihi vasıfları olan, örf ve anelerimiz ile perçinlenmiş bulunan sevgi, saygı, feragat ve fedakârlığın geliştirilmesinin, toplum hayatının âhenkli ve sağlam bir şekilde devam ettirilmesinde, gençlerimizin yetiştirilmesinde, ahlâkın, milli ve manevi değerlerin korunmasında, çok önemli bir rolü olduğuna inanıyoruz.

Fert ve millet seviyesinde sosyal güvenliğin ilk ve en önemli teminatı ailedir.

Muhterem Üyeler,

Geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın ve gençlerimizin modern ve ileri Türkiye idealine, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, milli ve ahlâki değerlerimizi benimsemiş, bilgili, ilmi düşünceye sahip, herkese karşı sevgi, say-

gı ve müsamaha besleyen medeni birer insan olarak yetişmelerini **MİLLÎ EĞİTİM**'in esası sayarız.

Eğitim ve öğretim ferdin ve toplumun maddi ve manevi kalkınmasında, milli ve ahlâki değerlerin korunmasında ve gelişmesinde, kültür, sanat ve medeniyetin gelişmesinde ve geleceğe aktarılmasında, ilmin ve ilmi düşüncenin kazanılmasında temel rolü oynar. Genel olarak fertlerin ve milletlerin sosyal ve iktisadi seviyeleri eğitim ile doğrudan ilgilidir.

Eğitim ve öğretimin temel taşı öğretmenlerdir. Bunun için öğretmenlerimizin meselelerine büyük önem veriyoruz. Eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğinin sağlanması esastır.

Eğitim ve öğretim devletin başlıca görevleri arasındadır. Ancak, devletin koyacağı kaideler içerisinde fertlerin ve özel kuruluşların da eğitim ve öğretim hizmetleri yapabilmeleri sağlanacaktır.

Herkesin yapmakla zorunlu olduğu temel eğitim dışında, sayı, çeşit ve vasıf itibariyle eğitim ve öğretim hizmetleriyle memleketin iktisadi ve sosyal hedefleri arasında irtibat kurulması elzemdir.

Bugün yüksek öğretimde, bir taraftan orta öğretim mezunlarının açıkta kalmasına sebep olan kapasite yetersizliği, diğer taraftan eğitim ve öğretim ile istihdam ihtiyacı arasındaki uyumsuzlıklardan kaynaklanan ve yüksek öğrenim yapmış gençlerimizin işsiz kalması sonucunu doğuran bir yapı ile karşı karşıyayız. Bu durum şimdiye kadar takip edilen orta öğretim politikasının gerçekçi olmadığını; ülkemiz ihtiyacına cevap vermediğini ortaya koymaktadır.

Bu itibarla orta öğretimde genel eğitim ağırlığının tedricen ve nisbi olarak azaltılarak, yetenekli ve arzulu gençlerimiz için yüksek öğrenime açık mesleki ve teknik eğitime büyük ağırlık verilecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Yüksek öğretim kuruluşlarımızda müsbet ilimler, sosyal ve manevi ilimler ile birlikte teorik ve uygulamalı araştırma ve geliştirme faaliyetlerine önem verilmesini; bu kuruluşlarımızın sını, iktisadi, sosyal ve diğr konularda pratik araştırma ve geliştirmeye yönelmelerini teşvik için gerekli tedbirlerin alınmasını faydalı görürüz.

Sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinde, kısa sürede verimi arttıracak teorik ve uygulamalı kurslar ile yaygın eğitim faaliyetlerine önem verilecektir.

Yabancı dil, mesleki gelişme ve başarının olduğı kadar, dış ticaret, milletlerarası ilişkiler, ilim, sanat ve kültür alışverişinin de temel aracı haline gelmiştir. Bu yüzden orta ve yüksek öğretim yapan gençlerimizin asgari bir yabancı dili iyi derecede öğrenebilmeleri için gerekli bütün tedbirlerin alınmasını elzem görüyoruz.

Halk eğitimine devamlılık kazandırmak için, okul dışı eğitim ve kültür faaliyetlerinin geliştirilmesine, radyo ve televizyondan müessir bir şekilde faydalanılması gerektiğine inanıyoruz.

Aziz Milletvekilleri,

KÜLTÜR ve SANAT milletlerin gelişmesinde başta gelen bir değerler manzumesidir.

Kültür ve sanat, milli değerlerin korunmasında ve gelişmesinde olduğu kadar, milletlerarası ilişkilerde de yakınlaşma ve dayanışmanın temel unsurudur.

Milli bütünlüğümüzün her yönü ile araştırılmasına, işlenmesine, geliştirilmesine, benimsetip yayılmasına ve tanıtılmasına çalışılacaktır. Yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın, soydaşlarımızın ve çocuklarının milli kültürümüzden kopmamaları için gerekli tedbirler alınacaktır.

İlim adamlarımızın, din alimlerimizin ve sanatçılarımızın maddi ve manevi değerlerimizin korunmasında ve gelişmesinde önemli hizmetler ifa ettiklerine inanıyoruz.

Fikir ve sanat eserleri sahiplerinin haklarının korunmasına özel olarak itina gösterilecektir.

Milletimizin sosyal ve kültürel hayatında önemli rolü olan edebiyat, musikî, resim, folklor, sinema ve tiyatronun geliştirilmesi kültür, sanat ve eğitim politikamızın ana hedefidir.

Sanatçının korunması ve sanatçı yetiştirilmesi için devletin gerekli desteği sağlamasını gerekli buluruz.

Eski eserlerin korunmasını, yaşatılmasını, tarihi ve kültürel mirasımıza saygının tabii bir ifadesi olarak görürüz.

Kütüphanelerin zenginleştirilmesi, modern imkân ve araçlarla teçhiz edilmesi, yurt sathına yayılması, okuma zevk ve alışkanlığının teşvik edilmesi zorunludur. Telif ve tercüme ansiklopedi, ilim ve kültür yayınlarının yaygınlaştırılması için, gerekli tedbir ve teşvikleri getireceğiz.

Milli kültürümüzün tanıtılmasında ve yayılmasında radyo, televizyon ve basının büyük rolü ve önemi vardır. Bu

meyanda, Anadolu Basını'nın teşvik tedbirleri ile güçlendirilmesini, basın - yayın hizmetlerinin dengeli dağılımını temin edecek bir politika olarak kabul ediyoruz.

Türkçemizin yapısını ve güzelliğini zedeleyecek hareketlere izin verilmemesi, ana dilimizin tabii seyri içinde gelişmesi gerektiği görüşündeyiz.

Telif ücretlerinden de belirli bir sınıra kadar vergi alınmaması ve bu sınırın üzerindeki vergi nisbetinin ise düşük tutulması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Sayın Üyeler,

ÇOCUKLARIMIZ ve GENÇLERİMİZ cemiyetimizin geleceğinin teminatı ve en değerli varlıklarıdır. Süratle kalkınan ve refah seviyesi yükselen Türkiye'mizin milli, manevi ve kültürel değerleri mükemmel olarak yetiştirilen ve eğitilen gençlerimize devretmek en önemli hedeflerimizden birisidir.

Çocuklarımızın, daha doğum öncesi safhadan başlamak üzere, gelişmelerinin her safhasında ihtiyaç duyulan her çeşit ana ve çocuk sağlığı hizmetlerine büyük bir önem verilecektir. Beden ve ruh sağlığı daha güçlü nesiller yetiştirmeleri için, dar gelirli ailelere sosyal yardım yapmak gayesini de taşımaktayız. Çocuklarımıza ve gençlerimize götürülecek hizmetlerin ve tesislerin yaygınlaştırılması için gerekli tedbirler alınacak, bu konuda kalkınmada öncelikli yörelerle, ihtiyacın fazla olduğu şehirlere öncelik verilecektir.

Sayın Üyeler,

Gençlerimizin ruh, fikir ve beden yönünden mükemmel şekilde gelişmesini sağlamak hedefimizdir. Bu maksatla

okuliçi eğitim ve öğretime ilâveten, okul dışında fikir, kültür, sanat, spor ve folklor faaliyetlerinin yapılmasını sağlayacak tedbirler büyük önemi haizdir. Bütün okullarda başlıca spor faaliyetlerinin yapılmasına imkân verecek modern tesislerin kurulması öncelik taşımaktadır.

Orta ve yüksek öğrenim yapmış gençlerimizin meslek hayatına intibakının kolaylaştırılması ve başarılarının artırılması için önceden çalışma ve tatbikat imkânlarına kavuşturulmaları önemlidir.

Burs ve yurt şartlarının iyileştirilmesi, gençliğin tatil zamanlarını en faydalı şekilde değerlendirmesini sağlayıcı imkân ve faaliyetlerin desteklenmesi gerektiğine inanıyoruz.

Toplumun muhtelif sosyal gruplarına mensup okul dışındaki gençliğin meseleleri üzerinde önemle durulacaktır.

Muhterem Üyeler,

Disiplinli, zorluklara dayanıklı, kötü alışkanlıklardan arınmış, sağlıklı bir toplumun teşekkülünde SPOR faaliyetleri önemli bir unsurdur.

Sporun geliştirilmesi için alınacak bazı temel tedbirler şunlardır :

- Spor tesisleri sûratle tamamlanacak ve yaygınlaştırılacaktır.
- Kitle sporuna önem verilecek ve bunun için gerekli şartlar hazırlanacaktır.
- Uzun süreden beri arzu ettiğimiz ve milletçe alıştığımız başarılarını göremediğimiz Türk güreşi için

özel tedbirler alınacak, bu konuda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacaktır.

- Üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinden mezun olanların beden eğitimi öğretmeni olarak görev yapmaları sağlanacak ve her alanda antrenör yetiştirilmesine önem verilecektir.
- Şehir imar plânlarının hazırlanışında spor alanlarına, yeşil alanlara ağırlık verilecek, mevcut plânlarda bu maksatla tahsis edilmiş yerlerden süratle faydalanılması için gerekli çalışmalar yapılacak ve uygulanacaktır.
- Spor malzemeleri imalatı teşvik edilecek, yurtiçinde imal edilemeyen veya imali ekonomik olmayan spor malzemelerinin ithali kolaylaştırılacak ve muafiyet imkânları sağlanacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

ÇALIŞMA HAYATI'nın adil, istikrarlı bir sistem içinde yürütülmesi, toplumun sosyal ve iktisadi gelişmesinin ölçüsü ve teminatıdır.

Milli ekonomimiz bakımından verimliliği ve çalışmayı teşvik edici esasların uygulanması gerekmektedir.

İşçi ve işverenin aynı gaye için çalışması ,karşılıklı hak ve görevlerin adil esaslara bağlanması mücadele ve kavga yerine meseleleri görüşerek anlaşma yolunun tercih edilmesi hedef olmalıdır. Bu hedef istikametinde gayret gösterildiği takdirde vatanperver ve sağduyulu işçi ve işverenlerimizin iş barışının tesisi ve idamesinde ve dolayısıyla sosyal ve iktisadi gelişmemizde en doğru yolu seçmiş olacaklarına inanıyoruz.

Sendika kurma, toplu sözleşme, grev ve lokavt haklarını hür demokratik nizamda çalışma hayatını düzenleyen temel unsurlar olarak görüyoruz.

Ücretin işe ve verimliliğe göre tesbitini, eşit işe eşit ücret verilmesini sosyal adalet anlayışımızın icabı sayarız.

İşçilerimizin çalışma şartlarının iyileştirilmesini, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili tedbirlerin alınmasını ve bu hususun müessir bir şekilde Devlet denetimine tabi tutulmasını gerekli görmekteyiz.

İşçilerimizin mesleki ve teknik yönden gelişmeleri ve vasıflı işçi yetiştirilmesi bakımından işbaşında eğitim, kurs ve seminerler düzenlenmesi önem taşımaktadır.

Yurt dışındaki işçilerimizin ekonomik ve sosyal problemlerinin çözümü ve her çeşit hak ve menfaatlerinin korunması; yurt dışında büyüyen çocuklarımızın ahlâk, örf ve âdetlerimize, vatanımıza, milletimize ve Türk kültürüne bağlılıklarının korunması ve geliştirilmesi için çalışmayı önemli bir görev telâkki ediyoruz.

Muhterem Milletvekilleri,

Ülkemizde **İŞSİZLİK** meselesi uzun yılların birikimidir. Bu sebeple kısa zamanda çözülebilmesini gerçekçi bulmuyoruz. Ancak, doğru, istikrarlı ve kararlı politikalar uygulanması halinde, önce işsizliğin artması önlenebilir, zamanla ve tedrici olarakda birikmiş işsizlik azaltılabilir. İşsizliğin azalma hızı kalkınma hızıyla orantılıdır.

Kalkınma hızının bugünkü seviyesinden daha yüksek bir seviyeye çıkarılması, esas itibariyle ithalat hacminin belirli bir nisbette artışına bağlıdır. Başka bir ifadeyle kalkınma hızı ile döviz dengesi arasında çok yakın bir

ilişki vardır. Döviz dengesini dikkate almadan yatırımların attırılması kısa zamanda döviz darboğazına sebep olur. Bu bakımdan ihracatın teşviki, döviz dengesinin temini, kalkınma hızının yükseltilmesi için elzemdir. Bu husus kalkınma hızının tedricen yükseltilebilmesinin mümkün olduğunu göstermektedir. Kalkınmanın daha fazla hızlandırılabilmesi akıllı bir dış borçlanma ve yabancı sermaye akışı ile sağlanabilir.

Sayın Milletvekilleri,

İşte bu anlayış içerisinde, işsizliğin azaltılabilmesi için aşağıdaki politika ve uygulamaları esas alıyoruz.

- İç tasarrufların attırılması yoluyla yatırımlar artırılabilecektir. Vergileme yoluyla iç tasarrufun artırılması sağlanacaktır.
- Gönüllü Tasarrufların teşviki için her türlü araç ve metoddan faydalanmaya kararlıyız. Bu maksatla :
 - Sermaye piyasası ve malî piyasalarda hisse senedi, kâr ortaklığı senedi, mevduat sertifikası, tahvil ve bunların değişik vadeli çeşitlerinin yaygınlaştırılması temin edilecektir.
 - Bankaların mevduat toplama ve kredi vermede rekabet içinde çalışmaları, sağlanacak, böylece halkın tasarrufu daha iyi değerlendirilecektir.
 - İktisaden geri ödeme gücüne sahip altyapı projeleri işletmeye alındıktan sonra halka açılacaktır. Örnek olarak, Boğaz Köprüsü, Keban Barajı ve Hidroelektrik Santrali gibi tesisler değerlendirilerek, güvenlidir, devamlı ve enflasyona karşı korunan şartları

haiz gelir senetleri kısmen halka satılacaktır. Buradan elde edilecek paralar ile İkinci Köprü, Karakaya Atatürk Barajı gibi projeler süratle tamamlanabilecek ve bunlar da halka açılabilir.

Bu suretle, iç tasarrufların arttırılarak yatırımlara dönüşmesi işsizliğin çözümünde önemli rol oynayacaktır.

- Dış tasarruflar ve yatırımlar da işsizliğin azaltılması için önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Yurt dışında her bakımdan gayet zor şartlar altında çalışan yüzbinlerce vatandaşımız bulunmaktadır. Gurbet ellerindeki vatandaşlarımıza kendi ülkelerinde iş imkânı sağlaması ve ayrıca genel olarak işsizliğin azaltılması için yabancı sermaye ve krediden önemli ölçüde faydalanılmasına taraftarız.

Önümüzdeki beş yıl içinde ülkemize gerek Batı dünyasından, gerekse Ortadoğu'nun zengin ülkelerinden ciddi bir sermaye akımı cezbetmek mümkündür. Önemli bir diğer tedbir de,

- İhracatın teşviki yoluyla işsizliğin azaltılmasıdır. İhracat yoluyla yeni pazarlar açılacak, mukayeseli avantajımız olan emek-yoğun malların ihracatı istihdam imkânlarını arttıracaktır. Ayrıca, ihracatın yeni yatırımlar için döviz ihtiyacını da karşıladığı dikkate alınır, kalkınmanın hızlandırılmasında ve işsizliğin azaltılmasında ihracatın teşvikine verdiğimiz önem daha iyi anlaşılacaktır.
- İşsizliğin yoğun olduğu bölgelerde altyapı projelerine ağırlık verilerek, yeni istihdam imkânları geliştirilmiş olacaktır.

- Konut inşaatı, el sanatları, halıcılık, dokumacılık ve benzeri ev endüstrileri gibi işgücü ihtiyacının fazla olduğu emek-yoğun alanların teşvik edilmesi istihdam imkânlarını arttıracaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Vatandaşlarımızın bedeni ve ruhi sağlığının korunması için gerekli tedbirleri almak veya alınmasını temin etmek devletin asli görevleri arasındadır.

SAĞLIK hizmetlerinden bütün vatandaşlarımızın en iyi şekilde faydalanmasını sağlamak temel hedeflerimiz arasındadır.

Bu maksatla :

- Sağlık hizmetlerinin vasıflı, güvenilir, kolay erişilebilir, formaliteden uzak ve ülke sathında dengeli bir şekilde yaygınlaştırılması sağlanacaktır.
- Doktor ve sağlık personelinin yurdun her köşesinde bulunabilmesinin, hizmeti isteksiz hale getiren zorlama yerine, teşvik edici politikaların daha faydalı olacağına inanıyoruz.
- Sosyal güvenlikle ilgili sağlık, hayat, yaşlılık gibi sigorta sistemlerinin geliştirilmesi için sigorta primlerine vergi muafiyeti getirilecektir.
- Bütün vatandaşlarımızın sağlık sigortasına kavuşturulmasını, herkesin istediği hastaneden faydalanmasını sağlayacak bir sistemin geliştirilmesini hedef alıyoruz.
- Sağlık hizmetleri bir bütün olarak ele alınarak, toplum sağlığını tehdit eden hastalıklarla daha te-

sirli mücadele için koruyucu hekimliğe önem verecek, gıda maddelerinde kalite kontrolü daha müessir bir şekilde yapılacak, çevre şartlarının iyileştirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

- Hastane ve sağlık ocağı sayısı arttırılacak, sağlık tesislerimiz modern âlet, makina ve araçlarla teçhiz edilecektir.
- Devlet, Sosyal Sigortalar Kurumu, Üniversite hastaneleri arasında işbirliği imkânlarının arttırılarak, birbirlerini takviye eden bir anlayışla çalışmalarını; Devlet ve Sigorta Hastanelerinin yükünü hafifletmek ve daha iyi hizmet verebilmelerini temin etmek için, bu kuruluşlar dışında çalışan doktor ve sağlık personelinin belirli esaslar dahilinde faydalanılacaktır.
- İlaç sektörünün geliştirilmesi ve rekabetin sağlanması, bütün hayati ilaçların her zaman kolaylıkla bulunabilmesi için gerekli tedbirleri alacak, kalite kontrolüne ve ilaç kullanımındaki israfın önlenmesine önem vereceğiz.
- Devletin yapacağı hizmet ve faaliyetlere ilâveten, özel sağlık müesseselerinin kurulmasını teşvik edeceğiz.
- Heyet raporları ve benzeri gibi, resmi sağlık kuruluşlarındaki doktorlarımızın kısıtlı zamlarını heba eden, şekli ve genellikle faydasız formaliteler azaltılacak veya kaldırılacaktır.

Sayın Üyeler,

Şehirler toplumun aynasıdır. Bir ülkenin gelişmişlik seviyesi şehirlerin düzenli ve planlı oluşu ile ölçülür. Ül-

kemizi medeniyetin zirvesinde görmek isteyen hükümetimiz, şehirlerimizin ve şehirlilerimizin meselelerine büyük önem vermenin zarureatine inanmaktadır.

İktisadi ve sosyal yapımızdaki gelişmeler, nüfus artışı ve şehirleşme sebebiyle, köyden şehire akımın devam edeceği muhakkaktır. Ancak, **ŞEHİRLEŞME** politikamız, büyük şehirlerimizi daha da büyütmek değil, yurt sathına dengeli bir şekilde yayılmış, kendi kendine yeterli, orta büyüklükteki şehirlerimizi geliştirmek hedefini esas almaktadır.

İmar plânlarının kısa sürede tamamlanması ve bunların müessir ve disiplinli bir şekilde uygulanmasını sağlayan bir sistemin kurulması zaruridir.

Altyapı, belediye, asayiş ve güvenlik hizmetleri ile birlikte sosyal hizmetler, şehirleşme hızına paralel olarak süratle büyüyen ve bu yüzden de süratle çözüm gerektiren hizmet alanlarıdır.

Belediyeler şehirleşme hizmetlerinin ifasında ana kuruluşlardır. Belediyelerin müessir, süratli ve verimli şekilde hizmet verebilmeleri için, mükellefiyetlerine uygun imkân ve kaynaklara kavuşturulmalarını ve bunları en iyi şekilde kullanmalarını sağlayacak tedbirler alacağız.

Yüce Meclisin Değerli Milletvekilleri,

KONUT en önemli meselelerimizin başında gelmektedir. Bu meseleye, belirli bir süre içinde tatminkâr bir çözüm getirilemediği takdirde büyük patlamaların meydana gelmesi kaçınılmazdır.

Hükümetimiz konut yapımı için, her türlü imkân ve kaynağın seferber edilmesini zorunlu bulmaktadır. Konut için alacağımız başlıca tedbirler şunlardır :

- Konut inşaatında daha kullanışlı ve daha ekonomik birimlerin teşvikine önem verilecektir.
- Finansman, konut yapımında temel problemdir. Konut kredilerinin bütün ticari bankalara yaygınlaştırılması sağlanacak; yapı tasarruf hesapları teşvik edilerek konut kredileri ödeme süresi ve miktarları yönünden makul esaslara bağlanacak; bütçe dışı kaynaklara dayalı bir «KONUT FONU» kurulacaktır.
- Başta vatandaşlarımızın konut sahibi olmasını teşvik etmek, konutun kiraya verilmesini de kolaylaştırmak üzere, konut alım - satımı ve kira gelirleri ile ilgili vergiler sayıca ve nisbet olarak azaltılacak, vergi muafiyeti getirilecektir.
- Gerek imar plânlarının tamamlanması, gerekse inşaat izninden iskâna kadar lüzumlu ruhsatların çok uzun zaman aldığı mevcut düzende gecekondu veya kaçak inşaatın önlenmesi bir tarafa, normal konut yapımı da büyük güçlüklerle karşı karşıyadır. Konut yapımıyla ilgili formaliteler bastıleştirilecek, imar plânları süratle tamamlanacak, mahalli birimlerin yetkileri arttırılacaktır.
- Toplu konut yapımını hızlandırmak, aynı zamanda vatandaşın kendi evini kolaylıkla yapabilmesine imkân vermek için, devletin konut arsası tahsisi veya bunun için gerekli desteği sağlamasını öngörüyoruz.
- Konutla birlikte devreye giren bir altyapı inşaat programının uygulanmasını, bunun için gerekli ted-

birlerin ve teşviklerin geliştirilmesini zorunlu buluyoruz.

- Bu amaçlara uygun olarak Toplu Konut Kanunu tadil edilecek, formalitelerden arındırılacaktır.
- Memur ve işçi için kira büyük bir yük haline gelmiştir. Yurt dışında memur ve işçilerin konut sahibi olmaları teşvik edilecektir.
- Kalkınmadaki öncelikli yörelerden başlamak üzere, gerekli personel için lojman yapımına hız verilecektir.
- İmar afının süratli bir şekilde işlemesi temin edilecek ve aftan istifade eden gecekondü bölgelerine altyapı hizmetlerinin öncelikle götürülmesine önem verilecektir.

Sayın Üyeler,

Daha ziyade hava ve su kirliliği olarak kendini gösteren **ÇEVRE SORUNLARI**, belirli bölge ve şehirlerimizde toplum sağlığını ciddi ölçüde tehdit eder boyutlara ulaşmıştır. Çevre sorunlarımızın ana sebebi hızlı ve düzensiz şehirleşme ve sanayi tesislerinin belirli bölgelerde aşırı yoğunlaşması sonucunda tabii dengenin bozulmasıdır. Bu konuda düşündüğümüz tedbirler şunlardır :

- Başta Ankara olmak üzere, hava kirliliğinin sağlık yönünden ciddi tehlike teşkil ettiği şehirlerimizde acil ve süratli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu maksatla :

— Kısa vadede hava kirliliğini azaltacak en önemli unsur iyi kalitede ve yeterli miktarda yakıt te-

mini olduğundan hareketle, yurtiçi üretiminin arttırılması yanında, gerektiğinde ithalata da başvurulacaktır.

- Orta ve uzun vadede daha köklü ve kalıcı çözümlerin getirilmesi için şimdiden proje hazırlıklarına başlanacaktır. Ayrıca, merkezi ısıtma imkânlarının geliştirilmesi ve bu şehirlerde nüfusun yoğunlaştırılmasını azaltıcı tedbirlerin alınması gerekmektedir.
- Marmara Denizi, Haliç, İzmit ve İzmir Körfezleri gibi su kirlenmesinin aşırı olduğu yerlerde süratli tedbirler alınmadığı takdirde çözüm daha da güçleşecektir. Bu maksatla;
- Mevcut sanayi tesislerinin tasfiye işlemlerine titizlikle uymaları sağlanacak, tesis dışına zararlı artık maddeleri atmalarına engel olunacaktır.
- Tabii güzelliklerin korunmasına ve gelişmesine büyük önem verilecektir. Teknik ve ekonomik şartlar sonucu, bazı tesislerin deniz, göl veya nehir kıyısında kurulması zarurî olduğu hallerde kirlenmeyi önleyici tedbirlere uyulması sağlanacaktır.
- İçme ve kullanma suyunda insan sağlığının gerektirdiği şartların temini, kanalizasyon tesislerinin yeterli hale getirilmesi zorunludur.

Sayın Üyeler,

KAMU İDARESİ'nin verimliliğini arttırmak maksadıyla bugüne kadar yapılan çalışmalarda, meselelerin gerçek sebeplerine göre değerlendirme ve düzenleme yapılamadığı için başarılı olunamamıştır.

Yetkilere paralel olarak sorumluluğun da kamu hizmetinin gereklerine uygun olması şarttır.

Değişik birimler tarafından aynı maksada dönük olarak yürütülen hizmetlerin bir arada toplanması, yetki ve sorumlulukların dağınıklıktan kurtarılarak teşkilatlanmada sadeleşmeye gidilmesi, bakanlık ve her seviyede teşkilât sayısının birleştirilerek asgariye indirilmesi zorunludur. Buna mukabil, kararların ve hizmetlerin aksamasına ve tıkanmasına sebep olan aşırı merkezîyetçi birimlerde ise, yetki ve sorumluluk hiyerarşisinin yeniden tarifi ve tesbiti de gerekmektedir. Vatandaşın işlerini doğrudan doğruya yerinde çözülebilmesini teminen mahalli teşkilâtların yetki ve sorumlulukları da arttırılmalıdır.

Ana hatlarıyla belirtilen bu tesbitler ve hedefler, mevzuatın ve teşkilatlanmanın bir bütün olarak dikkate alındığı, rasyonel bir idari reformun yapılmasını gerektirmekteydi.

Sayın Milletvekilleri,

Cumhuriyetimizin kuruluşundan bu yana, bakanlıklar ve bunlara bağlı birimler, sayı, yetki ve sorumluluk yönünden önemli değişikliklere uğramıştır. Bu değişikliklerden bazıları gelişen şartların tabii bir neticesidir.

İlk kuruluşunda başbakan dahil 12 bakandan teşekkül eden T.C. Hükümeti, 1930'da 10, 1942'de 14, 1950'de 17, 1960'da 21, 1974'de 27, 1978'de 35 üyeden teşekkül etmekteydi. Bizden önceki hükümet ise 28 üyeden meydana gelmekteydi. Bakanlıklara bağlı birim sayısındaki artış ise daha büyük ölçüde olmuştur.

Bunun tabii sonucu olarak yatay ve dikey koordinasyon zayıflamış, imkânsızlaşmış, hatta kamu hizmetlerinin önemli bir bölümünü içine almak üzere tamamiyle ortadan kalkmıştır. Buna ilâveten bakanlıklar ve kuruluşlar arası mütalâalar ve koordinasyon ihtiyacı arttıkça işler uzuyor, meseleler askıda kalıyor veya asıl sorumlu bakanlık veya kuruluşun görevini yerine getirmesi de mümkün olamıyordu. Böyle bir sistem içerisinde süratli karar almak veya alınan kararı uygulamak zordu. Devletin doğrudan sorumluluğunda bulunan işlerin görülmesinde olduğu kadar, devlet-vatandaş ilişkilerinin etkinliğinde de bu yapının gözle görülür bir yavaşlığa veya işlerin yürümemesine sebep olduğu aşîkârdır. Diğer bir husus ise, devlet idaresinde, birimlerin aşırı çoğalması, personel rejiminin de tesiriyle, fonksiyonlar yerine ünvanların hakim olmasıdır.

Hükümet programında evvelce ifade ettiğim gibi, daha önceki hükümette başbakan hariç 25 olan bakanlık sayısı hükümetimizce 21'e indirilmiştir.

Sayın Milletvekilleri,

Devlet idaresi bütün unsurlarıyla yetki ve sorumluluğun paylaşıldığı bir karar ve uygulama sistemi içerisinde başarılı olabilir.

Hemen hemen bütün konularda kararların daima en üst noktada teşekkül ettiği bir sevk ve idare sisteminin etkili ve verimli olması düşünülemez.

Yetki ve sorumluluğun çok önemli olduğu kamu görevlerinde, tecrübeli, bilgili ve yetenekli kimselerin istihdamı ve muhafazası için maddi imkânların tatminkâr bir seviyeye çıkarılması gerekmektedir.

Muhterem Üyeler,

Devlet hizmetlerinin aşırı formaliteler ve teferruat keşmekeşinden kurtarılması zorunludur. Bu amaçla **BÜROKRATİK İŞLEMLER**'in en fazla ve gereksiz olduğu alanlardan başlamak üzere konular tasnif edilerek, işlemleri asgariye indirecek bütün tedbirler alınacak; kanun, tüzük, kararname, yönetmelik ve tebliğlerde gerekli değişiklikler yapılacaktır. Böylece devlet hizmetlerinin müessiriyeti artacağı gibi, vatandaşlarımız rahatlayacak, ekonomik gelişmeye katkı sağlanacaktır.

Kamu hizmetlerinin her kademesinde ısraf önlenecek ve tasarrufa riayet edilecektir.

Resmi makamlara müracaatta istenen bütün bilgi ve belgelerin gözden geçirilerek azaltılması ve bazılarının kaldırılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Memurlarımızın tayin, terfi ve emeklilik işlemleri ile sağlık, gümrük, tapu, noter, ehliyet alma, vergi yatırma ve benzeri hizmetlerdeki işlerin basitleştirilmesi için bütün tedbirler alınacaktır.

Devlet idaresinde tedbirden vazgeçilemez. Ancak, vatandaşlarımıza daha baştan şüpheyle, güvensizlikle muamele edilmesinin bugüne kadar formaliteler yığınağından, tedirginlikten, zaman ve kaynak ısrafından başka kazanç sağlamadığını teslim etmeliyiz. Herkes aksi görülünceye kadar beyanında haklıdır, doğrudur. Vatandaşın devlete daha fazla güven duyması için önce devletin vatan-daşa itimat etmesi gerektiğine inanıyoruz. Devlet kapısı vatandaş için korkulu, ürkeklikle başvurulacak bir duvar değil, rahatlıkla, güvenle girilen bir yer olmalıdır.

Sayın Üyeler,

Diğer önemli bir husus devlet hizmetinin, gayret ve feragatla yapılan işlerin bir yana bırakılarak, sadece memurun ve yöneticinin hatalarını arayan teftiş zihniyetinden kurtarılması ihtiyacıdır. Bu zihniyet umulanın aksine inisiyatif almayı ve daha iyi karar verilmesini engellemekte, yetki ve sorumluluğu zayıflatmakta, ekonomik kayıplara sebep olmaktadır. Devletin sadık ve çalışkan memuruna sahip çıkarak taltif etmesine, buna mukabil yapılması veya sürüncemede bırakılan işlerin murakabesine ağırlık vereceğiz.

Muhterem Milletvekilleri,

Türkiye'mizin her hal ve şart altında savunmasının yapılabilmesi ve barışın sürekliliğinin temin edilebilmesi için, milli ve tarihi geleneğimiz olan disiplinli ve kuvvetli bir ordunun varlığı esastır.

Ordumuzun en mükemmel şekilde eğitilmesi, modern silâh, araç ve gereçlerle teçhiz edilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla gerekli imkânların sağlanmasını zorunlu görürüz.

Bu itibarla;

- Büyük Türk Milletinin bağrından çıkan ve güvenliğimizin teminatı olan Türk Silâhlı Kuvvetlerini sür'atle güçlendirmek ve gerekli bütün ihtiyaçlarını temin etmek için, büyük bir gayret gösterilecek ve bu konuda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacaktır.
- Kara, Hava ve Deniz Kuvvetlerimizin güçlendirilmesi için uygulanmakta olan reorganizasyon ve modernizasyon projelerinin idame ettirilmesinde her

türlü destek sağlanacaktır. Bu projelere ilâve olarak halen yürütölmekte olan ve gelecekte ihtiyaç duyulabilecek silâh alımları için, gerekli kaynaklar temin edilecektir.

- Türk Hava Kuvvetlerinin güçlendirilmesi için, Türk-ABD işbirliği ile Türkiye’de ortak yapımı kararlaştırılmış bulunan F-16 uçakları ile ilgili kabul mektubu, önceki hükümet tarafından imzalanarak gönderilmiş bulunmaktadır. Silâhlı Kuvvetlerin araç, silâh, gereç ihtiyaçlarının daha büyük oranda yurt içinden temin edilmesi için, malî ve kanunî hususlar ile teşkilatlanma dahil, gerekli bütün imkânlar sağlanacak ve bu konularda yapılan çalışmalara hızla devam edilecektir.
- Türk Silâhlı Kuvvetlerinin güçlendirilmesinde en önemli unsurlardan birini teşkil eden personelin yurt içinde ve yurt dışında eğitilmesi ve yetiştirilmesi ve bu konuda ihtiyaç duyulan malzeme ve teçhizatın temini için, gerekli kaynak ve imkânlar sağlanacaktır.
- Silâhlı Kuvvetler Personelinin, lojman ihtiyacının karşılanması için başlatılan ve sonuçlandırılma merhalesine yaklaşmış bulunan programların desteklenmesine devam edilecektir.
- Artan nüfusumuz, tahsil seviyesindeki süratli artış ve Silâhlı Kuvvetlerimizin ihtiyaçları çerçevesinde askerlik süresi gözden geçirilip değerlendirilecektir.

Muhterem Üyeler,

Ülkemizin güvenliğinin en müessir bir şekilde korunması, bütün ülkelerle ve özellikle komşularımızla her sa-

hadaki işbirliğinin geliştirilmesi, Dünya barışının muhafazası, Hükümetimizin dış politikasının temel hedefleridir.

Bu anlayışla Hükümetimiz, Türkiye'nin haklarını ve yüksek menfaatlerini ısrarla takip etmeye, geleneksel Atatürkçü dış politikamızı devam ettirmeye ve milletimiz yararına daha da ileri götürmeye kararlıdır.

Mevcut milletelerarası şartlarda NATO'ya üyeliğimiz, güvenliğimizin sağlanmasında ve içinde bulunduğumuz bölge ve dünya barışının idamesi bakımından bir denge unsuru teşkil etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri ile ilişkilerimizi dostluk, ittifak bağları ve karşılıklı menfaatlere dayalı bir anlayışla sürdürmeyi ve daha da güçlendirmeyi öngörüyoruz. Batı Avrupa Ülkeleriyle ilişkilerimizi karşılıklı anlayış, işbirliği ve hak eşitliği esaslarına uygun olarak geliştirmek samimi arzumuzdur.

6 Kasım seçimleriyle Türkiye'nin demokratik rejime olan bağlılığı bir defa daha isbat edilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çalışmaya başlaması ve normal demokratik nizamın yeniden işlerlik kazanmasından sonra Avrupa Konseyi ile ilişkilerimizin normalleşmemesi için bir sebep kalmamıştır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile münasebetlerimizde, esas hedefimiz tam üyelik olmakla beraber, bütün safhalarda menfaatlerin dengelenmesini esas alan bir anlayış içinde olacağız.

Sayın Milletvekilleri,

Batı dünyasıyla mevcut bağlarımız ile Ortadoğu ve İslâm âlemiyle sürdürdüğümüz yakın ilişkileri dış politikamızın birbirlerini tamamlayan unsurları olarak kabul et-

mekteyiz. Bir yandan Batı ile Orta Doğu arasında tabii bir köprü teşkil eden coğrafi mevkii, öte yandan müşterek bir tarih ve kültür mirası, Türkiye'nin İslâm âlemine büyük önem göstermesini gerektirmektedir. Bu itibarla, bütün Arap ve İslâm ülkeleriyle müteakabiliyet esasına dayanan iyi ilişkiler geliştirmek ve verimli bir işbirliğini daha da arttırmak hususunda, özel bir gayret sarfedilecektir.

Dost ve kardeş İran ve Irak arasındaki, büyük can kaybı ve ızdıraplara sebep olan savaşın biran önce sona erdirilmesi en içten dileğimizdir. İki ülke arasında karşılıklı hak ve menfaat dengesine dayanan şerefli bir çözümün bulunabileceğine ve barışın yeniden kurulabileceğine inanıyoruz.

Başta komşularımız olmak üzere Doğulu ülkelerle bağımsızlık, egemenlik, hak eşitliği, toprak bütünlüğüne saygı ve içişlerine karışmama ilkeleri ve Helsinki Nihai Senedi zemininde dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerini geliştirmek, ekonomik işbirliğini, teknik ve ticari temasları karşılıklı menfaatlere uygun şekilde arttırmak gayesindeyiz. Bu çerçevede Kuzey komşumuz Sovyetler Birliği ile karşılıklı haklara saygı, yapıcı bir işbirliği anlayışı içinde istikrarlı ilişkiler sürdürmek arzusundayız.

Hükümetimiz Yunanistan'a dostluk elini uzatmaktadır. Bunu yaparken, uzun vadeli çıkarlarımızın ortak olduğu ve aramızdaki ihtilâfların barışçı yollardan ve hakkaniyet esasına göre zamanla halledilebileceği kanaatini hareket noktası olarak almaktayız. Yapılacak şeyin hususiyeti ve ihtilâfları körüklemek değil, bunların ortadan kaldırılmasına yardımcı olmak ve şartların oluşmasına çalışmak olduğu inancını taşımaktayız. Yunanistan ile aramızda tarihi komşuluk münasebetlerinin iyileştirileceğine, ticarî,

iktisadi ve turizm alanlarında da iyi ilişkilerin kurulabileceğine inanıyoruz.

Sayın Milletvekilleri,

Bütün meşru haklarına karşılık 20 yıldır sürdürülen ve varlığına kastedilen saldırılar, Kıbrıs Türk Halkı'nı, kendi kaderini tayin hakkını bağımsız bir Cumhuriyet kurma istikametinde kullanmaya mecbur bırakmıştır. Ancak bu konuda federal bir çözüm yolunun kapanmadığına ve makul bir neticeye ulaşılabileceğine inanıyoruz.

Sayın Milletvekilleri,

Milletlerarası terörizm ve onun bir parçası olan Ermeni cinayet şebekeleriyle daha müessir bir mücadele için bütün imkânlarımız seferber edilecektir. Devletler arasında bu alanda işbirliği ve koordinasyonun artırılması maksadıyla gerek ikili, gerek çok taraflı münasebetlerde ve milletlerarası kuruluşlarda konunun yakından takipçisi olacağız.

Yüce Meclisin Aziz Milletvekilleri,

Bir hükümetin güçlü olabilmesi, ancak Milletin ve Parlamantonun güven ve desteği ile tamamlanırsa gerçek değer ve manâ ifade eder. Bu sebeple Hükümet olarak kendi gücümüzün üstünde Milletimizin ve Yüce Meclisimizin itimat ve desteğinden kuvvet alacağız.

Yüce Meclisin itimadına mazhar olduğumuz takdirde, Parlamentomuzun destek ve denetimi altında ve bütün siyasi partilerimizle sıkı bir işbirliği içinde mevcut zorlukları yeneceğimize inanıyoruz.

Türkiye'yi, yepyeni, kavgasız, ileri ve modern bir ülke haline getirmeye azmettik.

Önümüzdeki dönem kavga dönemi değil, birlik ve beraberlik dönemi olmalıdır.

Bu millet çok daha iyi günlere daha iyi hizmetlere ve mesut bir geleceğe layıktır.

Cenâb-ı Hak hepimizin yardımcısı olsun.

Gayret bizden, inayet ve tevfik Allah'tandır.

Takdir Yüce Hey'etinizindir.

Tisa Matbaası, 18 95 62, Ankara

TBMM KUTUPHANESİ

